

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YÖRE HALKININ DOĞAL ÇEVRE İLE OLAN
ETKİLEŞİMLERİNDE FİZİKSEL ÇEVRE
KOŞULLARININ ETKİSİ: KAHRAMANMARAŞ
AHİR DAĞI ÖRNEĞİ**

İBRAHİM HALİL HATİPOĞLU

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

KAHRAMANMARAŞ 2016

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÖRE HALKININ DOĞAL ÇEVRE İLE OLAN
ETKİLEŞİMLERİNDE FİZİKSEL ÇEVRE
KOŞULLARININ ETKİSİ: KAHRAMANMARAŞ
AHİR DAĞI ÖRNEĞİ

İBRAHİM HALİL HATİPOĞLU

Bu tez,
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS
Derecesi için hazırlanmıştır.

KAHRAMANMARAŞ 2016

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü öğrencisi İbrahim Halil HATİPOĞLU tarafından hazırlanan “YÖRE HALKININ DOĞAL ÇEVRE İLE OLAN ETKİLEŞİMLERİNDE FİZİKSEL ÇEVRE KOŞULLARININ ETKİSİ: KAHRAMANMARAŞ AHİR DAĞI ÖRNEĞİ” adlı bu tez, jürimiz tarafından 03/05/2016 tarihinde oy birliği / oy çokluğu ile Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Şule KISAKÜREK (DANIŞMAN)
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Prof. Dr. Hakan DOYGUN (ÜYE)
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Sercan GÜLCİ (ÜYE)
Orman Mühendisliği Anabilim Dalı
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Mustafa ŞEKKELİ
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada, alıntı yapılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

(İmza)

İbrahim Halil HATİPOĞLU

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

YÖRE HALKININ DOĞAL ÇEVRE İLE OLAN ETKİLEŞİMLERİNDE FİZİKSEL ÇEVRE KOŞULLARININ ETKİSİ: KAHRAMANMARAŞ AHİR DAĞI ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

İBRAHİM HALİL HATİPOĞLU

ÖZET

Tezin ana konusu; Kahramanmaraş Ahir Dağı ve yakın çevresinde yaşayan yöre halkının, doğal çevreden yararlanma biçimlerinin analiz edilmesi ve fiziksel çevre koşullarının bu yararlanma biçimleri üzerine etkilerinin ortaya konulmasıdır. Ahir Dağı, Türkiye’de Önemli Bitki Alanları kapsamında yer almakta, doğal ve kültürel peyzaj özellikleri bakımından zengin bir potansiyele sahip bulunmaktadır. Ahir Dağı’nda yaylacılık, tarım, hayvancılık, ormancılık, turizm vb. birçok faaliyet yürütülmekte, bu da yöre halkının dağ ve çevresindeki doğal kaynaklardan etkin bir şekilde yararlandığını göstermektedir. Yöre halkının doğal çevreden yararlanma biçimi anketler yoluyla analiz edilmiş, elde edilen veriler SPSS programı ile değerlendirilmiş ve varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen veriler doğa koruma çalışmalarına altlık oluşturacak şekilde yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda yöre halkının çevre ile olan etkileşimlerinde fiziksel çevre koşullarının ve etkili olduğu ortaya konmuştur. Elde edilen sonuçlardan hareketle yöre halkının eğitim seviyesinin yükseltilmesi, alternatif geçim kaynaklarının desteklenmesi, çevre bilincini ve farkındalıkları arttıracak eğitimlerin verilmesi önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahir Dağı, yöre halkı, SPSS, doğa koruma, Kahramanmaraş

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 05 / 2016

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Şule KISAKÜREK

Sayfa Sayısı: 87

**THE INFLUENCE OF PHYSICAL ENVIROMENT CONDITIONS IN
INTERACTIONS WITH ENVIROMENT OF LOCAL PEOPLE: THE SAMPLE OF
KAHRAMANMARAŞ AHİR MOUNTAIN**

(M.Sc. THESIS)

İBRAHİM HALİL HATİPOĞLU

ABSTRACT

Main subject of the thesis: To exhibit the analysis of utilization forms of natural enviroment of the local people living in Ahir Mountain and neighbourhood, and the influence of physical enviroment on this utilization forms. Ahir Moutain where the research has been conducted, is situated in Important Plant Areas in Turkey and has a rich potential in terms of natural and cultural landscape properties. In Ahir Mountain, activities such as transhumance, agriculture, stockbreeding, forestry and tourism etc. are practiced. For this, it shows that local people are benefited from natural enviroment resources around the mountain. The utilization forms from the natural enviroment of local people have been analyzed through surveys. The data obtained from surveys has been evaluated via SPSS programme and analysis of variance has been conducted. The data obtained from this analysis has been interpreted to use it as the base form for the studies in conservation of the nature. At the result of the research, it is showed that physical enviroment conditions and land cover is efficient in the interactions with natural enviroment of the local people. Starting with the obtained results, the suggestions for increasing the education level of local people, supporting alternative means of living and providing people with education towards increasing the awareness and concious about the enviroment are made.

Key Words: Ahir Mountain, local people, SPSS, nature conservation, Kahramanmaraş

University of Kahramanmaras Sutcu Imam

Institue of Natural and Applied Science

Department of Landscape Architecture, 05 / 2016

Supervisor: Asst. Prof. Şule KISAKÜREK

Pages: 87

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında bilgi ve yardımlarını esirgemeyen, alıőmam sırasında ilgisi ve manevi desteği ile tezin yapımına katkıda bulunan değerli hocalarım; danıőmanım Yrd. Doç. Dr. Şule KISAKÜREK'e ve Prof. Dr. Hakan DOYGUN'a en içten dileklerle teőekkürlerimi sunarım.

Araőtırmalarım boyunca her türlü bilgi ve tecrübelerini benimle paylaőan Ziraat Yüksek Mühendisi Sayın Serhan CANDEMİR'e teşekkür ederim.

Tez çalıőmamın gerçekleőmesinde önemli katkıları olan, 1130212 nolu araştırma projesinde bursiyer olarak yer alma imkânı bulduğum Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na (TÜBİTAK) teőekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim sırasında maddi manevi desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

İbrahim Halil HATİPOğLU

Mayıs - 2016

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	vii
1 GİRİŞ	1
2 ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	3
2.1 Kırsal Alanların Genel Karakteristikleri	3
2.1.1 İdari yapılanma	5
2.1.2 Nüfus ve yerleşim	6
2.1.3 Eğitim	10
2.1.4 Altyapı	11
2.1.5 Sosyo-Ekonomik Yapı	13
2.1.6 Çevre Sorunları	14
2.2 Dağlık Alanların Doğal ve Kültürel Özellikleri	15
2.3 Dağlık Alanlarda Yerleşim ve Yapılaşma	20
2.4 Dağlık Alanlarda Alan Kullanım Yapısı	21
2.5 Dağlık Alanlara Yönelik Çevre Sorunları	25
2.6 Araştırma Alanına Yönelik Çalışmalar	26
3 MATERYAL VE METOT	28
3.1 Materyal	28
3.1.1 Araştırma Alanı	29
3.1.1.1 İklim	29
3.1.1.2 Jeolojik yapı	31
3.1.1.3 Jeomorfolojik yapı	33
3.1.1.4 Toprak yapısı	38
3.1.1.5 Bitki örtüsü	39
3.1.1.6 Hidrolojik yapı	45

	<u>Sayfa No</u>
3.1.1.7 Ulaşım.....	45
3.1.1.8 Nüfus, Demografik Yapı ve Eğitim	48
3.2 Metot	49
4 ARAŞTIRMA BULGULARI	52
4.1 Sosyo-ekonomik ve Kültürel Yapı	52
4.1.1 Demografik ve kültürel yapı	52
4.1.2 Sosyo-ekonomik yapı	52
4.1.3 Altyapı Durumu	54
4.2 Doğal Kaynaklardan Yaralanma Biçimleri	54
4.2.1 Anketlerin Yükselti Sınıflarına Göre Değerlendirilmesi.....	56
4.2.2 Anketlerin Arazi Örtüsü Sınıflarına Göre Değerlendirilmesi.....	64
4.2.3 Anket Değerlendirme Sonuçları.....	71
5 SONUÇLAR VE ÖNERİLER	73
KAYNAKLAR.....	76
EK-1	84
ÖZGEÇMİŞ.....	86

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 2.1. 1935-2008 arasında kent ve kır nüfuslarındaki değişim (Koç ve ark., 2008).....	8
Şekil 3.1. Araştırma alanı coğrafi konumu	29
Şekil 3.2. Araştırma alanı ve yakın çevresi biyoiklim tipleri haritası (Kısakürek ve ark., 2014)	30
Şekil 3.3. Jeoloji haritası	32
Şekil 3.4. Jeomorfoloji haritası.....	34
Şekil 3.5. Yükselti grupları haritası	36
Şekil 3.6. Eğim grupları haritası	37
Şekil 3.7. Arazi yetenek sınıfları haritası	40
Şekil 3.8. Amenajman planı	44
Şekil 3.9. Hidroloji haritası	46
Şekil 3.10. Ulaşım haritası	47
Şekil 3.11. Araştırma alanı kırsal yerleşimleri nüfus değişimi	49
Şekil 4.1 Anket değerlendirme sonucunda yükselti sınıflarına göre farklılıklar	71
Şekil 4.2 Anket değerlendirme sonucunda arazi örtüsü sınıflarına göre farklılıklar	72

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 2.1. Nüfus sayımlarına göre köy ve şehir nüfusları (Anonim, 2006).....	8
Çizelge 3.1. Kahramanmaraş ili aylık ortalama sıcaklık, yağış ve nem değerleri (Anonim, 2015).....	30
Çizelge 3.2. Yükselti grupları, alandaki yüzölçümleri ve yerleşim sayıları	35
Çizelge 3.3. Arazi yetenek sınıfları ve alandaki oranları	38
Çizelge 3.4. Amenajman haritasında yer alan bitki örtüsü yüzdesi.....	43
Çizelge 3.5. Köy yerleşimlerinin 2007 ile 2014 yılları arasındaki nüfus değişimleri	48
Çizelge 4.1. Araştırmaya katılanların yaş grupları itibariyle dağılımı.....	52
Çizelge 4.2. Araştırmaya katılanların eğitim durumlarına göre dağılımları	52
Çizelge 4.3. Araştırmaya katılanların gelir grupları itibariyle dağılımı.....	53
Çizelge 4.4. Araştırmaya katılanların meslekleri itibariyle dağılımı.....	53
Çizelge 4.5. Araştırmaya katılanların geçim kaynaklarının önem sırası	54
Çizelge 4.6. Araştırmaya katılanların bulunduğu köy/mevkiinin altyapı yeterliliği	54
Çizelge 4.7. Araştırma alanındaki bireylerin doğal kaynaklardan yararlanma amaçları	55
Çizelge 4.8. Araştırma alanındaki doğal kaynakların önem derecesine göre dağılımı	55
Çizelge 4.9. Doğal kaynakların korunması için yapılması gereken çalışmalar	55
Çizelge 4.10. Doğal kaynaklar üzerindeki önemli tehditler	56
Çizelge 4.11. Yükselti sınıflarına göre anketlerin dağılımı	56
Çizelge 4.12. Yükselti sınıflarına göre yöre halkının yaş durumu	57
Çizelge 4.13. Yükselti sınıflarına yöre halkının gelir aralığı	58
Çizelge 4.14. Yükselti sınıflarına göre yöre halkının meslek grupları	58
Çizelge 4.15. Yükselti sınıflarına göre yöre halkının eğitim durumları	59
Çizelge 4.16. Yükselti sınıflarına göre geçim kaynaklarının önem derecesine göre dağılımı	59
Çizelge 4.17. Yükselti sınıflarına göre doğal kaynakların önem derecesine göre dağılımı	60

Çizelge 4.18. Yükselti sınıflarına göre geçim kaynaklarını geliştirmek veya değiştirmek isteyenlerin dağılımı	61
Çizelge 4.19. Yükselti sınıflarına göre doğal kaynakları kullanma amaçlarının dağılımı...61	
Çizelge 4.20. Yöre halkının doğal kaynakların gelecek yıllardaki düşüncelerinin yükselti sınıflarına dağılımı	62
Çizelge 4.21. Yükselti sınıflarına göre hayvancılık ve otlatma faaliyetlerinin varlığı	62
Çizelge 4.22. Yükselti sınıflarındaki hayvancılık ve otlatma faaliyetlerinin değişimi	63
Çizelge 4.23. Çevre kirletici faktörlerin yükselti sınıflarına göre dağılımı	63
Çizelge 4.24. Doğal kaynaklara bağlı geçim faaliyetlerindeki sorunların yükselti sınıflarına göre dağılımı	64
Çizelge 4.25. Doğal kaynaklar üzerindeki önemli tehditlerin yükselti sınıflarına göre dağılımı	64
Çizelge 4.26. Araştırma alanındaki arazi örtüsüne göre anketlerin dağılımı	65
Çizelge 4.27. Arazi örtüsüne göre yöre halkının yaş durumu	65
Çizelge 4.28. Arazi örtüsü sınıflarına göre yöre halkının gelir aralığı dağılımı.....	65
Çizelge 4.29. Arazi örtüsü sınıflarına göre yöre halkının eğitim durumu dağılımı.....	66
Çizelge 4.30. Arazi örtüsü sınıflarındaki geçim kaynaklarının önem derecesine göre dağılımı	67
Çizelge 4.31. Arazi örtüsü sınıflarındaki yöre halkının doğal kaynaklardan yararlanma amaçlarının dağılımı	67
Çizelge 4.32. Arazi örtüsü sınıflarındaki yöre halkının değiştirmek istedikleri geçim faaliyetlerinin dağılımı	68
Çizelge 4.33. Arazi örtüsü sınıflarındaki yöre halkının doğal kaynakların gelecek yıllardaki değişimleri ile ilgili düşüncelerinin dağılımı	68
Çizelge 4.34. Arazi örtüsü sınıflarındaki yöre halkının yaylacılığın devam edip-etmediği hakkındaki düşüncelerinin dağılımı	68
Çizelge 4.35. Arazi örtüsü sınıflarına göre yöre halkının yaylacılığın 20-30 yıl içerisindeki değişimi hakkındaki düşüncelerinin dağılımı	69
Çizelge 4.36. Arazi örtüsü sınıflarına göre doğal kaynakların önem derecesinin dağılımı .69	
Çizelge 4.37. Arazi örtüsü sınıflarında doğal kaynaklara bağlı geçim faaliyetlerindeki sorunlar ile ilişkileri.....	70
Çizelge 4.38. Arazi örtüsü sınıflarına göre doğal kaynaklar üzerindeki tehditlerin önem derecesi	70

1 GİRİŞ

Fiziksel çevre koşullarının, insanlığın avcılık-toplayıcılık faaliyetlerinden yerleşik hayata geçişine, ilk şehirlerin kurulmasından günümüze kadar uzanan süreçte şekillendirici etkisi yadsınmaz bir gerçektir (Taş ve Yakar, 2009). Bunun yanında insanların doğa üzerindeki etkisi gün geçtikçe artarken, arazi kullanım şekilleri önemli değişimler göstermektedir.

Yükselti, dağların uzanış doğrultusu ve eğim; sıcaklık, yağış gibi faktörlerin üzerinde önemli rol oynamaktadır. Yükselti kuşaklarındaki bu topografya şartları farklı ortamların oluşmasına neden olmaktadır (Duran,2012). Buna bağlı olarak, iklim bitki örtüsü, yaban hayatı çeşitli ve zengindir. Yükseklik farkından dolayı çok küçük mesafelerde, sıcaklık, ışık, rüzgar ve nemlilikte farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle dağ ekosistemi, bir gen bankası durumunda olup bitki ve hayvan türleri için de bir sığınak ve yerleşimlerle çevrili birer biyoçeşitlilik adasıdır (Kısakürek, 2006; Geray ve Küçükaya, 2011). Topografya şartları bu zenginlik ve çeşitliliğin yanı sıra hassaslığın da temel nedenidir. Çünkü topografya şartları oluşan tahribatı düzeltmede yetersiz kalır.

Dağlık alanlar doğal özellikleri yanında sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri ile de önem taşımaktadır. Dağlık alanlarda yaşayan yöre halkının yaşam biçimleri; ekonomik boyutu kadar sosyal ve kültürel boyutu ile de dikkat çekmektedir (Kısakürek ve Karadeniz, 2009). Temeli dağ kültürüne dayanan yaylacılık faaliyeti, dağ topluluklarının sosyo-ekonomik yapısında önemli bir yere sahiptir. Dağ kültürü etrafında oluşan yaylacılık ve yayla şenlikleri geçmişte olduğu gibi günümüzde de halkın ekonomik, toplumsal ve psikolojik birçok gereksinimine yanıt vermektedir. Yayla şenlikleri, yıl boyunca çalışan halkın buluşma, kaynaşma yeridir. Toplumsal dayanışma ve iletişimin en güzel örneklerinin sergilendiği şenlikler oyunlar, türküler, maniler gibi sözlü kültür ürünleriyle de çok zengin bir tablo içermektedirler (Soykan ve ark., 2008).

Ormanların tahribatı, madencilik, sürdürülebilir olmayan tarım uygulamaları ve nüfusun artışı kırsal ve dağlık alanda yaşayan insanların geçim faaliyetlerini kısıtlamakta ve biyoçeşitliliği etkilemektedir. Fiziksel çevre üzerindeki bu antropojenik etkiler, toprak, hava, su kirlilikleri gibi çevre sorunlarına, doğal ve kültürel çevrenin tahrip edilmesine yol açarak doğal kaynakların sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir.

Küresel, ulusal ya da yerel ölçekte çözüm bekleyen çevre sorunları ve çevre ile ilgili yapılacak tüm çalışmalarda, mevcut dünya görüşünün, doğaya ilişkin inançlar ve

tutumların; sosyo-kültürel yapının ortaya koyulması temel adımlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü çevre sorununu yaşayan, yaratan ve/veya yapılacak çalışmalardan etkilenen tarafların sosyo-kültürel özellikleri ve sorunla ilişkilerinin ortaya konması, konunun neden-sonuç ilişkisi kapsamında analiz edilmesine katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte, gerek ülke çapında gerekse bölgesel ve yerel düzeyde, doğayla kurulan ilişkilerin anlaşılması alana ve yöreye özgü, kabul edilebilirliği yüksek pratik çözümlerin üretilmesini sağlayabilecektir (Baylan, 2009).

Dağ ekosistemlerinin doğal ve kültürel özelliklerinin sürdürülebilirliği yöre halkının ekosistem ile etkileşiminin bilinmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çalışma Kahramanmaraş Ahir Dağı örneğinde yöre halkının doğal kaynaklardan yararlanma biçimleri üzerine fiziksel çevre koşullarının etkisini belirlemek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Bu yaklaşım, Kahramanmaraş Ahir Dağı'nın ulusal ve yerel düzeydeki sorunlarına uzun vadede çözüm geliştirilmesini ve doğa koruma çalışmalarına, temel oluşturması ve işbirliği için zemin oluşturarak kalıcı çözümler üretilmesine katkı sağlayacaktır.

Beş bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde kırsal ve dağlık alanların genel karakteristikleri incelenerek, bu konu ve araştırma alanı ile ilgili önceki çalışmalar irdelenmiş, ikinci bölümünde araştırma alanının iklim, jeoloji, jeomorfoloji, yükselti, eğim, arazi yetenek sınıfları, bitki örtüsü, hidroloji, ulaşım ve demografik yapı gibi sosyo-ekonomik özelliklerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde köy yerleşimlerinin sosyo ekonomik ve kültürel verileri anket çalışmaları ile yorumlanmıştır. Daha sonra köy yerleşimleri ile yükselti kuşakları ve arazi örtüsü ilişkilendirilmiştir. Bu doğrultuda, yöre halkının sosyo-ekonomik durumlarının, demografik yapılarının ve doğal çevre ile olan etkileşimlerinin yükselti ve arazi örtüsüne göre değişim gösterip-göstermediği ortaya konmuş, sonuç bölümünde öneriler geliştirilmiştir.

2 ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bu çalışmanın amacı, Kahramanmaraş Ahir Dağı ve yakın çevresinde yaşayan yöre halkının, doğal çevreden yararlanma biçimlerinin analiz edilmesi ve fiziksel çevre koşullarının bu yararlanma biçimleri üzerine etkilerinin ortaya konulmasıdır. Coğrafi bilgi sistemleri ortamında gerçekleştirilecek çalışma ile elde edilecek sonuçların, Ahir Dağı için yürütülecek peyzaj planlama ve doğa koruma uygulamaları ve benzer faaliyetler için örnek teşkil etmesi beklenmektedir. Tez çalışmasının bu doğrultuda kurgulanabilmesi için çok sayıda yerli ve yabancı kaynak incelenerek kavramsal çerçevenin oluşturulması ve benzer araştırmaların değerlendirilmesi hedeflenmiştir. İncelenen kaynaklar doğrultusunda ulaşılan bilgiler alt başlıklar halinde düzenlenerek aşağıda sunulmuştur.

2.1 Kırsal Alanların Genel Karakteristikleri

Kırsal alanların içerdiği kültürel, sosyal, demografik, ekonomik, çevresel ve mekânsal çeşitliliğin zaman içinde değişen koşullarla birlikte yeni anlamlar kazanması kesin bir kırsal alan tanımı yapılmasını güçleştirmektedir. Nitekim ülkeler kendi idari yapılarını da dikkate alarak kendilerine özgü kırsal alan tanımı yapmakta, hatta farklı amaçlarla gerçekleştirilen çalışmalarda farklı kırsal alan tanımları kullanılabilmektedir (Anonim, 2006). Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile kabul edilen Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisinde, kalkınma planları ile uyumun sağlanması amacıyla kırsal alanlar, 20 bin ve daha fazla nüfusa sahip kentsel yerleşmeler dışında kalan alanlar olarak kabul edilmiştir (Anonim, 2014a).

Genel bir yaklaşımla, kırsal alan tanımlaması ile köy yerleşmelerinin tamamı anlaşılacaktır. Kırsal alanlar insanların ihtiyaçlarına göre kurulmuş, arazi yapısı iklim ile uyumlu, yöresel mimariyi içeren bir yapı çeşitliliğine sahiptir. Devlet Planlama Teşkilatı kırsal alanları; ekonomik nitelikteki etkinlerin ağırlıklı doğal kaynakların değerlendirilmesine dayandırıldığı, yüz yüze ilişkilerin daha yaygın olduğu, yaşama kurallarının büyük ölçüde gelenek ve göreneklere göre biçimlendiği, teknik ve teknolojik gelişmeler ile ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerin daha yavaş ve dolayısıyla gecikmeli olarak gerçekleştiği ortamlar şeklinde tanımlamıştır (Anonim, 2000). Yoğunlaşmanın dışında kalan bölgeler veya ağırlıklı olarak düşük nüfus yoğunluğu, toprak, orman kaynaklarının kullanımı şeklindeki ifadelerin kırsal bölgelere negatiflik yüklediğini ifade edip, kırsal mekânları doğaya yakın, düşük nüfus ve yapılaşma

yoğunluğu ile dikkat çeken peyzaj mekânı olarak tanımlamaktadır (Eminağaoğlu ve Çevik, 2005). Bu bağlamda kırsal peyzajları, yoğun insan etkisinin olduğu kentsel alanlar ile doğrudan insan etkisinin olmadığı doğal alanlar arasındaki geçiş alanları olarak kabul etmek ve kırsal peyzaj tiplerini; tarım alanları, kırsal yerleşimler, orman alanları, vadiler, ovalar, nehirler, rekreasyon alanları olarak sırlamak olanaklıdır (Kiper, 2013).

Kırsal alanlar sosyal, ekonomik, kültürel gibi farklı alanlarda, farklı değişkenler ve girdilerle belirlendiği için kırsala ilişkin tanımlar ve kavramlarda çeşitlilik göstermektedir. Örneğin; antropolojideki kırsal alan araştırmalarında bu yerleşmeler, kom, çiftlik, mahalle, divan, köy, küçük tarım kasabaları veya belirli işlerle uğraşan küçük topluluklar olarak ifade edilmektedir. Beşeri coğrafyada kırsal yerleşmeler; geçici yerleşmeler, köy yerleşmeleri, köyden büyük fakat kent olmamış yerleşmeler (kasaba) şeklinde sınıflanmakta ve tanımlanmaktadır (Eminağaoğlu ve Çevik, 2005).

Kırsal yerleşimler, tarım ve hayvancılık işlevlerinin birlikte yapıldığı ya da birinin diğerine göre ön plana çıktığı genel olarak nüfusun az olduğu ve halen dünya nüfusunun yarısından çoğunu barındıran yerleşimlerdir. Kırsal yerleşim alanlarının yer seçimi ve gelişiminde etkili olan faktörler doğal ve kültürel faktörler olup en önemli etken doğal faktörlerdir. Fakat bu alanların nasıl kullanıldığı orada yaşayan insanların tarihi, sosyolojik ve ekonomik yapıları ile gelişmişlik düzeylerine bağlıdır. Dolayısıyla yerleşim yerlerinin gelişmeleri, şekillenmeleri ve çeşitli tiplere ayrılmasında kültürel faktörler de etkili olmaktadır (Yılmaz ve Atik, 2006). Bu doğrultuda kırsal alan, kent diye tanımladığımız yerleşme alanlarının dışında kalan, tarım ve hayvancılıkla ilgili faaliyetlerin yapıldığı alanları da içeren bucak, köy, mezra ve kom gibi adlarla anılan ve çeşitli ölçütlere göre kent sayılma seviyesine ulaşmamış kasabaları da kapsamı içine alan insan yerleşimleri olarak tanımlanmaktadır (Geray, 1999; Görün, 2004). Kısacası kırsal alanlar, kentsel alanların dışında kendine özgü doğal coğrafi kaynaklara sahip, nüfusun kırsal yerleşmelerde toplandığı, yerleşme dokusunun seyrek, nüfus yoğunluğunun düşük olduğu alanlar olarak ifade edilmektedir (Kara ve Görün, 2008).

Tarım, hayvancılık ve ormancılık faaliyetlerinin ağırlık kazandığı kırsal alanlarda kentin fonksiyon ve olanakları yoktur. Nüfus homojen yapıda olup, konut ve işyeri yoğunluğu az ve altyapı hizmetleri yetersizdir. Kırsal yerleşimleri, kentsel yerleşme ile karşılaştırıldığında altyapı ve ulaşım hizmetleri, karayolu bağlantıları zayıf, arazi kullanımlarında fonksiyon çeşitlenmesi zayıf, yaşlı ve çocuk nüfus oranı genç nüfus üzerinde olan alanlardır (Çekiç, 2014).

Kırsal alanlar; doğal kaynakları, özellikle geniş yeşil alan ve ormanları ile kentin nefes alabilen bölgeleridir. Küresel bir sorun olan doğal kaynakların yok olma sürecinde, bölge planlamalarında önemli yer tutmaktadır (Soysal, 2006). Genel bir tabirle kırsal yerleşmeler; yoğunluğu, toplumsal yapısı ve yaşam kültürü, mekânsal ve fonksiyonel strüktürü, ekonomik yapısı, rekreasyon alanları ve etkinlikleri, doğal çevre ile ilişkileri ve peyzaj görünümü ile özgün kimlik kaliteleri sunabilen yerleşmeler olarak ifade edilebilir (Eminağaoğlu ve Çevik, 2005).

Ayrıca kırsal alanlar; zamanla değişen toplumsal ve ekonomik şartlarla beraber farklı birçok aktiviteyi kapsamaktadır. İnsanların doğaya olan eğilimlerinin artması, farklı kültürleri öğrenme merakı, kalabalık şehir ortamlarından uzaklaşma isteği kırsal yerleşmeleri gündeme getirmektedir (Eminağaoğlu ve Çevik, 2005).

2.1.1 İdari yapılanma

İdare Hukuku esaslarına göre yapılan tanımlamalarda il, ilçe ve bucak gibi yönetsel bir yer olma fonksiyonu bulunmayan yerleşmeler köy olarak sayılmaktadır. Kentsel ve kırsal alan ayırımında kullanılan ölçütlerin başında nüfus, ekonomik işlevler ve doğa ile olan ilişkiler gelmektedir. Türkiye’de kentsel kırsal alan ayırımında kullanılan nüfus ölçütü uzun süre 2000olarak uygulanmış, bu nedenle 2000’lerin hemen üzerinde bir nüfusa sahip ve sadece bu nedenle kent olarak nitelenen, ancak kentsel niteliğinden çok kırsal niteliği ağır basan birçok yerleşim ülke yerleşim düzeni içerisinde yer almıştır (Günaydın, 2001).

Ülkemizde kırsal yerleşmelerin en büyük yerleşme birimi köylerdir; bunu mezra, yayla, oba şeklinde isimlendirilen alt ölçekteki yerleşme birimleri izlemektedir. 442 sayılı Köy Kanunu’nun ikinci maddesi, “Camii, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi ortak malları bulunan toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler” şeklinde köyü tanımlamakta ise de, bu madde köyün ortak malları gibi bazı özelliklerine değinmektedir. Kanununun 1. Maddesinde Köy nüfusu baz alınarak yapılan tanımda; “nüfusu iki binden aşağı yurtlara köy denilmektedir. İki bin ile beş bin arasındaki yerlere kasaba ve yirmi binden çok nüfuslu yerlere de şehir denilmektedir. Ancak, nüfusu iki binden aşağı olup belediye örgütü bulunan bucak, ilçe ve il merkezleri kasaba sayılır ve belediye kanununa tabidir” ifadesi yer almaktadır (Anonim, 1924; Eminağaoğlu ve Çevik, 2005).

Mahalle, bir köy altı yerleşimi olarak, birden fazla iskân grubunun birleşmesi ile meydana gelen yerleşme üniteleri olarak tanımlanmıştır. Çiftlik ise köklü ve oldukça

yaygın bir iskan şekli olup, genişçe bir toprak mülkiyeti içinde bir veya birkaç ailenin hem geçimini hem de ikametini sağlayan yerleşme şeklidir. Mezra, 50 kişiden fazla nüfusu geçindiremeyecek kadar küçük bir alanda, bağlı bulunduğu köyün idari sınırları içinde olmasına rağmen köyde yaşayanların daimi olarak kullandığı sahaların dışında kalan genelde tarımsal faaliyetlerin yürütüldüğü alanlar olarak tanımlanmıştır (Çekiç, 2014).

Köy altı yerleşmelerden biri olan ‘yayla’ kavramı ise; yaz ayları içinde, hayvanları otlatmak veya tarımsal faaliyetlerde bulunup, rekreasyonel amaçlı da kullanılabilen, köyün sınırları dışında kalan, sosyo-ekonomik bağlarla köye bağlı bir geçim sahası olarak açıklanmıştır (Çekiç, 2014).

6 Aralık 2012 yılında 28489 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden sonra uygulanan Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile Büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırları olarak değiştirilmiş ve söz konusu kırsal alanlar; köy, belde gibi statülerin yerine ‘mahalle’ olarak isimlendirilip, büyükşehir belediyelerine bağlanmıştır (Anonim, 2012). 1930 Belediye Kanunu’nda ‘köy’ kavramı belediye örgütü olmayan topluluk şeklinde tanımlanırken, Büyükşehir Kanunu ile beraber büyükşehir sınırları il mülki sınırlarına eşit tutulmuş ve köyler büyükşehir belediyelerine bağımlı ‘mahalleler’ olarak tanımlanmıştır (Dursun, 2007).

Kırsal alanlarda tarımsal gelişmeyi sağlamak, köylünün kalkınma imkânlarını, üretim gücünü ve gelirini arttırmak gibi politikalar doğrultusunda bölgesel çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kırsal alanlara ilişkin ulusal düzeydeki ve bölgesel ölçekteki planlama politikalarından gerekli verimin alınabilmesi için, yerleşme ölçeğindeki sosyal ve kültürel mekâna yansımaları dikkate alınarak, halkın katılımı sağlanmalıdır (Eminağaoğlu ve Çevik, 2005).

2.1.2 Nüfus ve yerleşim

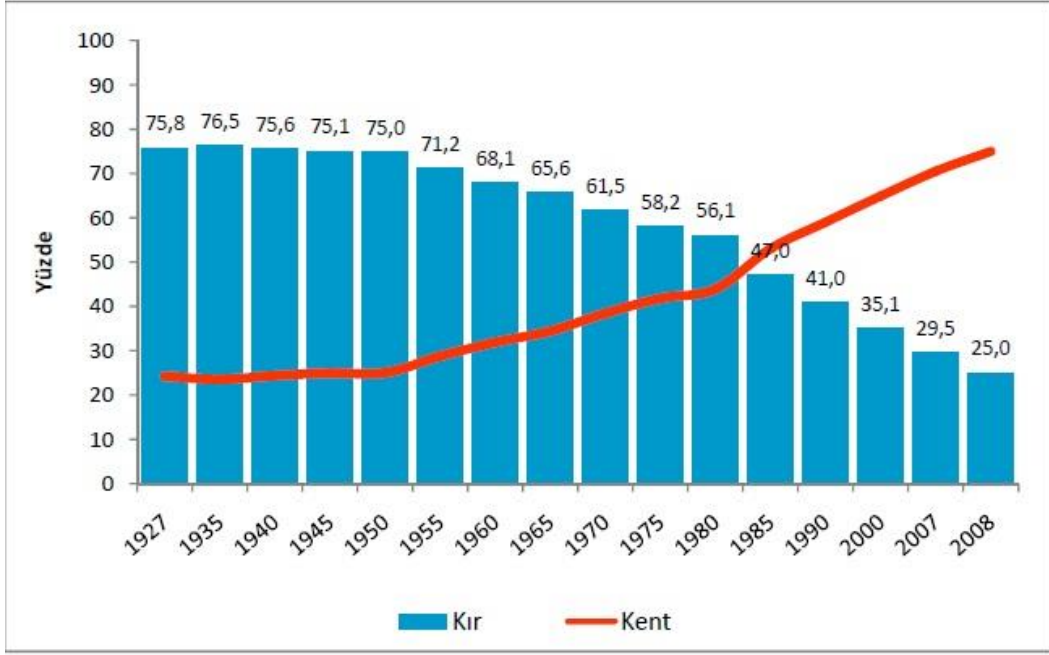
Avrupa Birliği Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü, kırsal alanların tanımını idari sınırlar itibariyle nüfus yoğunluğu km² başına 150 kişiden az olan yerler olarak tanımlarken, Devlet Planlama Teşkilatı nüfus yoğunluğu düşük (20 binden az) kent dışı yerleşmeler olarak tanımlamıştır (Anonim, 2009a; Anonim, 2010). Kısacası kırsal alanlar, kentsel alanların dışında kendine özgü doğal coğrafi kaynaklara sahip, nüfusun kırsal yerleşmelerde toplandığı, yerleşme dokusunun seyrek ve nüfus yoğunluğunun düşük olduğu alanlar olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı kesin sonuçlarına göre, toplam nüfusumuzun %35,1’i kırsal alanlarda yaşamaktadır. 2002 yılı

itibariyle, 36.572'si köy ve 42.098'i bağlı birim olmak üzere kırsal alanda toplam 78.625 yerleşim birimi bulunmaktadır (Kara ve Görün, 2008).

Türkiye'de kırsal nüfus oranı 1920'lerden günümüze kadar hızla azalmakta ve toplam nüfus içindeki payının %10'lara gerilemesi beklenilmektedir. Nüfus göstergelerindeki bu değişimin yanı sıra kırsal nitelikli yerleşim alanlarında niteliksel değişimler de yaşanmaktadır (Temurçin ve Şenol, 2008). Ülkemizde kentsel-kırsal alan ayrımında kullanılan nüfus ölçütü uzun süre 2 bin olarak uygulanmış, bu nedenle 2000'lerin hemen üzerinde bir nüfusa sahip ve sadece bu nedenle kent olarak nitelenen, ancak kentsel niteliğinden çok kırsal niteliği ağır basan birçok yerleşim ülke yerleşim düzeni içerisinde yer almıştır (Kara ve Görün, 2008).

Eğitim ve sağlık gibi sosyal hizmetlerde sağlanan iyileşmeler kentlerin çekiciliğini artırmış; ulaşımda sağlanan gelişmeler göç sürecine ivme kazandırmış, kırsal alanlardaki nüfus azalma göstermiştir. Kırsal alanlarda ekilebilir alanların sınırına gelmiş olması da tarımda açığa çıkan fazla nüfusun kentsel alanlara doğru akmasını teşvik etmiştir. Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar geçen süreçte Türkiye'nin nüfusu kırsal bir nüfus olmaktan kentsel bir nüfus olmaya doğru dönüşmüştür. 1920'li yıllarda her 10 kişiden 8'inin kırsal yerleşim yerlerinde yaşadığı bir nüfusun yerini bugün tam tersine yaşanan bir dönüşüm ile her 10 kişiden 8'inin kentsel yerleşim yerlerinde yaşadığı bir nüfus almıştır. Türkiye'de kentsel yerleşim yerlerinde yaşayan nüfusun oranı Cumhuriyet'in ilanı ile 1950'li yılların başına kadar geçen dönemde çok önemli bir değişim göstermemiştir. 1950'li yıllar ile birlikte, kırsal yerleşim yerlerinde iten faktörlerin ve kentsel yerleşim yerlerinde ise çeken faktörlerin etkisiyle kırsal yerleşim yerlerinden kentsel yerleşim yerlerine, temelinde çoğunlukla ekonomik faktörlerin bulunduğu, yoğun bir iç göç hareketi başlamıştır (Koç ve ark., 2008).

1950'li yıllarda nüfusun yüzde 75'i köylerde yaşamaktayken, bu oran 1980'de yüzde 56'ya, 2000 yılında ise yüzde 35'e gerilemiştir (Anonim, 2006). 1950'li yıllarda iç göç daha çok kırsal dönüşüm, tarımsal üretimdeki mekanizasyon ve geçimlik üretimin yerini pazar için üretime bırakması gibi itici faktörlerden kaynaklanmıştır (Koç ve ark., 2008) (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. 1935-2008 arasında kent ve kır nüfuslarındaki değişim (Koç ve ark., 2008)

Nüfus yapısındaki hızlı değişime rağmen halen ülke nüfusunun önemli bir bölümü oluşturan 23,7 milyon kişi köy statüsündeki yerleşimlerde yaşamaktadır. 1995-2000 döneminde, 1980-1990 dönemine göre köylerden şehirlere gerçekleşen göçün ivmesi yavaşlamakla beraber, çalışma çağı yaş grubunda bulunan fertlerin köyleri terk etme eğiliminin önemini koruduğu görülmektedir (Çizelge 2.1.) Göçün kırsal kesimin ekonomik ve sosyal yapısı üzerindeki etkileri bölgeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir (Anonim, 2006).

Çizelge 2.1. Nüfus sayımlarına göre köy ve şehir nüfusları (Anonim, 2006)

Sayım Yılları	Köy Nüfusu (milyon kişi)	Köy Nüfusunun Payı (%)	Şehir Nüfusu (milyon kişi)	Şehir Nüfusunun Payı (%)	Toplam
1927	10,3	75,8	3,3	24,2	13,6
1935	12,4	76,5	3,8	23,5	16,2
1940	13,5	75,6	4,3	24,4	17,8
1945	14,1	75,1	4,7	24,9	18,8
1950	15,7	75,0	5,2	25,0	20,9
1955	17,1	71,2	6,9	28,8	24,0
1960	18,9	68,1	8,9	31,9	27,8
1965	20,6	65,6	10,8	34,4	31,4
1970	21,9	61,6	13,7	38,4	35,6
1975	23,5	58,2	16,9	41,8	40,4
1980	25,1	56,1	19,6	43,9	44,7
1985	23,8	47,0	26,9	53,0	50,7
1990	23,2	41,0	33,3	59,0	56,5
2000	23,8	35,1	44,0	64,9	67,8

Kırsal yerleşimler, insan yaşamı için vazgeçilmez olan gıda ve ham madde ihtiyacının karşılandığı kırsal alanlar içerisinde yer almaktadır. Kırsal yerleşimlerin planlı bir şekilde oluşturulması gerek insan konforu, gerekse doğanın korunması bakımından önem taşımaktadır. Söz konusu alanlar, tarım ve hayvancılık işlevlerinin birlikte yapıldığı ya da birinin diğerine göre ön plana çıktığı genel olarak nüfusun az olduğu ve halen dünya nüfusunun yarısından çoğunu barındıran yerleşimlerdir. Kırsal yerleşim alanlarının yer seçimi ve gelişiminde etkili olan faktörler doğal ve kültürel faktörler olup en önemli etken doğal faktörlerdir (Yılmaz ve Atik, 2006).

Kırsal yerleşimler yerleşme tarzına göre toplu ve dağınık olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Toplu yerleşimler, kuru tarıma dayalı, barınma ve çalışma alanları birbirinden ayrı, dağınık yerleşimler ise sulu tarıma dayalı büyük aile işletmeleri olarak tanımlanmaktadır (Çekiç, 2014). Kentsel kullanımların kırsal alanlara sıçraması, turizm ve ikinci konut yapılaşmaları gibi nedenlerle kırsal alanların özgün kimliklerinde de yıpranmalar olmaktadır. Bu durumda kentlerin ve kırsal alanların yerel dokusunu güçlendirecek ve geçmişle gelecek arasında bir köprü kurarak, kimlik olgusunu koruyan, koruma-geliştirme yenileme ve sürekliliğinin sağlanması amacıyla katkı sağlayacak planlamalara gereksinim vardır (Kiper, 2013).

Gelişmekte olan ülkelerde kırsal yerleşmelerin özellikleri; nüfus artışı yüksek, toprak dağılımı bozuk, uygulanan teknoloji ve temel girdi dağılımı yeterli olmayan, yetersiz altyapı olarak sıralanmaktadır (Yanardağ ve Özgen, 2003).

Türkiye’de kırsal yerleşimlerin sınıflamasında yerleşimlerin mekânsal düzeni ve orman alanlarına mesafesi dikkate alınmaktadır. Ancak bu kriterler yerleşimlerin orman alanı ve korunan alan ile etkileşimini ölçmede yetersiz kalmaktadır (Görmüş ve Oğuz, 2013).

Kırsal yerleşimlerin fiziksel özellikleri bölgelere göre belirgin değişiklikler göstermez. Köyler önceden belirlenmiş bir şemaya göre değil, yerleşim büyüdükçe topografyaya bağımlı olarak geliştikleri için düzenli sokak ağları ya da bir ızgara plan söz konusu değildir (Ceylan, 2009). Türkiye’de köyler, mekânsal düzen ve doğal kaynak değerleri ile ilişkilerine göre sınıflandırılmaktadır. Mekansal düzene göre yapılan sınıflamada “dağınıklık” kriteri göz önünde bulundurularak, köyler toplu, dağınık ve az dağınık olarak tanımlanmaktadır (Görmüş ve Oğuz, 2013).

Kırsal yerleşimler yerleşme şekillerine göre; yol kenarı, yuvarlak, yıldız, küme ve dağınık olmak üzere beşe ayrılmıştır (Çakmak, 2011).

Yol kenarı köyler, bir yolun iki tarafındaki konutlardan oluşan bir tür kırsal yerleşmelerdir. Bu yol; köyü yöredeki yerleşme ve çalışma alanlarına bağlar. Yuvarlak köylerde konutlar bir meydan çevresinde toplanmıştır. Yurtdışında da sıkça rastlanan bu tip köy yerleşimlerinde meydan birkaç yolun kesiştiği alan veya yolun genişlediği alanda bulunmaktadır. Yıldız köyler, iki yolun birbirini kestiği yerde veya bir noktadan çeşitli köylere veya çalışma alanlarına ayrılan yolların üzerinde gelişim gösteren köylerdir. Bu bağlamda, yıldız köyler ile yol kenarı köyler benzerlik göstermektedirler. Küme köyler, serbest düzende kurulan, genellikle vadilerde ve nehir ağzlarında kurulan kırsal yerleşmelerdir. Dağınık köy, serbest düzende birbirinden uzak olarak yapılan konutlardan oluşmaktadır. Her köylü kendi çalışma alanı içerisinde olup, temel köy alanı yamaçlarda bulunmaktadır (Çekiç, 2014). Dağınık yerleşmelerde işletme merkezi kendi toprağının içinde ve çoğunlukla da ortasında olup, işletmeler tüm yerleşim alanlarına dağılmıştır. Gereksinim duyulan hizmetler ayrı bir hizmet merkezinde toplanmıştır (Yanardağ ve Özgen, 2003).

Ceylan (2009), Kilikya'da geç antik dönem kral yerleşimleri incelemesinde; yapıların topografyanın yapısına uygun olarak teraslar halinde yerleştiği, birbirine yakın inşa edilen yapılar arasında kalan alanlar, dar ve nadiren döşeme taşı kullanılmış ana sokakları oluşturduğu sonucuna varmışlardır.

2.1.3 Eğitim

Sosyo-ekonomik koşulların yanında, kırsal nüfusun örgün eğitim olanaklarına erişiminin ilköğretimden sonra sınırlı bulunması, öğrencilerin örgün eğitim sürecinden zorunlu olarak erken ayrılmalarında etkili olmaktadır. Tüm ilköğretim okullarının yüzde 73'ü köylerde kurulu bulunurken, ortaöğretim kurumlarının ancak yüzde 7'si köylerde bulunmaktadır. Diğer taraftan, nüfusu azalan ve eğitim hizmetlerine erişim güçlüğü yaşanan köylerde bulunan sınırlı sayıdaki öğrenciye eğitim hizmetleri sunumunun daha etkin ve sürekli kılınması amacıyla taşınmalı eğitim hizmeti verilmektedir. Kırsal alanlarda, ortaya konulan eğitim politikaları sonucunda sağlanan olumlu gelişmelere rağmen, kırsal ve kentsel nüfusun eğitim düzeyi ve kırsal alanda eğitim hizmetlerine erişimde cinsiyet eşitsizliği önemini korumaktadır. 2002 Hane Halkı İşgücü Anketi sonuçlarının da gösterdiği üzere kırsal nüfus içerisinde 15 ve üstü yaş grubunda okuma yazma bilenlerin

oranı yüzde 80,5 olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, 2004 yılında köy ilköğretim okullarında her 100 erkek öğrenciye karşılık yaklaşık 88 kız öğrenci eğitime devam etmektedir (Anonim, 2006).

Kırsal kesimlerde yapılan araştırmalara göre çocuk nüfusunun fazlalığı sebebiyle eğitim kurumlarının büyüklüğü ve sayısının yetersiz olduğu gözlemlenmektedir. Geçtiğimiz yıllarda halen birleştirilmiş sınıflarda 5 ayrı kategoride çok sayıda öğrenci eğitim görmekteydi. Kapasitenin altında çalışan okullar ile tek öğretmenli okullarda eğitimin niteliği istenen düzeye çıkarılamadığı gibi, öğretmenlerden de verimli olarak yararlanılamamaktadır. Oysa bu okullardaki öğrenciler, uygun merkez okula taşındıklarında, birleştirilmiş sınıf uygulaması ortadan kaldırılabilir ve beş sınıf yerine bir sınıfa giren öğretmenin daha verimli olması sağlanabilir (Cankurtaran, 2005). Kırsal ve köy yerleşimlerine yapılan daha kapsamlı okullarla birleştirilmiş sınıfların yerini birçok köyün öğrencisinin aynı yerde okuduğu okullar oluşmaya başlamıştır. Bu da ‘taşınalı eğitim’ kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Taşınalı ilköğretim uygulaması sekiz yıllık ilköğretimin yaygınlaştırılması, küçük ve dağınık yerleşim birimlerindeki az sayıdaki öğrencinin ilköğretime kavuşturulması, birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrencilerin bağımsız sınıflarda daha nitelikli eğitim görmesini sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından uygulamaya konulmuş bir projedir (Kavak, 1997).

Ülkemizde 1989 yılından bu yana kırsal kesimde taşınalı eğitim yapılmaktadır. 1989-1990 yıllarında sadece 2 ilde 305 öğrencinin taşınmasıyla başlayan bu süreç, 1998 yılında zorunlu eğitim süresinin 8 yıla çıkarılmasıyla birlikte taşınan öğrenci sayısında da büyük bir artış olmuştur. 1999-2000 döneminde 75 ilde 635041 öğrenci taşınmışken, 2007-2008 döneminde ise 80 ilde, 798 ilçede, 6164 taşıma merkezi ilköğretim okuluna, 23489 okuldan, 687271 öğrenci taşınalı eğitime tabidir (Temurçin ve Şenol, 2008).

2.1.4 Altyapı

Kırsal alandaki yerleşimin çok parçalı ve dağınık olması nedeniyle bu alanlara götürülecek fiziksel ve sosyal altyapı hizmetlerinde sorunlar yaşanmaktadır. Kırsal alanlarda, fiziksel altyapı hizmetlerinden köy yolları, içme suyu, kanalizasyon ve arıtma tesislerinin yaygınlaştırılması ve standartlarının yükseltilmesi çalışmaları sürdürülmektedir. Kırsal alanda elektrik dağıtımı, haberleşme ve stabilize yol hizmetleri büyük ölçüde tamamlanmış olmakla birlikte bu alt yapıların modernize edilmesi

gerekmektedir. Kırsal alandaki sosyal altyapı hizmetlerinden şebekeli içme suyu, kanalizasyon ve arıtma tesislerinin yaygınlaştırılması ve söz konusu altyapıların iyileştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır (Anonim, 2006; Kara ve Görün, 2008).

Küçük ve dağınık yerleşme biçimi gösteren kırsal alana hizmet götürme güçlüğü yanı sıra, götürülen hizmetlerin etkinlik derecesi ile kişi başına maliyet yüksekliği kırsal alanda değişmeyi etkileme açısından oldukça güçlük yaratmaktadır (Geray, 1974). Bu çerçevede, kırsal alanlarda yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik model arayışları çeşitlenmiş, geliştirilen merkez köy, köy-kent gibi kalkınma modelleriyle bu temel sorunun çözülmesine çalışılmıştır. Ancak, kalkınma, planlama ve uygulamayla ilgili gelişmeler sınırlı kalmış, köy yerleşim birimlerinin ancak yüzde 1'i planlı yerleşime kavuşabilmiştir (Anonim, 2006).

2005 yılı itibarıyla, yaklaşık 35 bin köy ve sayıları 40 bini aşan köy bağılı yerleşim birimi bulunmaktadır. Türkiye'de kırsal yerleşimlerin plansız, dağınık, küçük ve sayıca fazla olması, köylerin önemli bir bölümünün yüksek, eğimli, engebeli sahalarda kurulmuş bulunmaları fiziki ve sosyal altyapı hizmetlerinin sunumunun aksamasına neden olduğu gibi, kırsal yerleşimlerin kalkınma açısından belirleyici olan ekonomik ölçeği yakalayamaması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca, kırsal yerleşimlerin topografik konumu ve yapılaşma şekli, doğal afetlerden kaynaklanan riskleri artırmaktadır. Diğer taraftan, köylerde yeni yerleşim yeri belirleme, imar planı yapımı ve kredili konut yapımı talebi artmaktadır (Anonim, 2006).

Kırsal alanlara götürülecek hizmetlerin örgütlenmesinde ilk olarak 5286 sayılı kanun ile Köy Hizmetleri Müdürlüğü kaldırılmış söz konusu hizmetler il özel idarelerine devredilmiştir (Anonim, 2005a; Pınar ve ark., 2008). İl özel idareleri, seçimle gelen bir karar organına sahip, özerk bir mahalli idare birimi olarak kurulmuş olmasına karşın teşkilat ve görevler açısından merkezi idare organlarıyla iç içe geçtiğinden, seksen yılı aşan geçmişe rağmen halkın benimsediği ve yakından tanıdığı bir yerel yönetim niteliği kazanamamıştır. Yine il özel idarelerinin görev alanına giren birçok kamu hizmetinin zamanla merkezi yönetime veya merkezi yönetimin yapısı içinde oluşturulan kamu otoritelerine aktarılması il özel idarelerini etkisizleştirmiştir (Kara ve Görün, 2008). Daha sonra 2013 tarihli 28869 sayılı 26 maddelik Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile söz konusu kırsal alanlar tek adla 'mahalle' olarak adlandırılıp büyükşehir belediyelerine bağlanmıştır (Anonim, 2014b).

Ulaşım, kent ilişkilerinin gelişmesinde, çevre köy ilişkilerini geliştirmekten daha etkili olmaktadır. Başka bir deyişle çevre ilişkileri zayıflarken kente bağımlılık artmaktadır. Bu ilişki büyük kent ile köy arasındaki yerleşme kademeleri açısından ilgi çekicidir (Geray, 1974).

2.1.5 Sosyo-Ekonomik Yapı

Köy sosyolojisi içerisinde kırsal alan kavramı, kırsal alanda yaşayan nüfusu ve bu nüfusun kültürel yapısını içermektedir. Köy sosyolojisi köy unsurlarını doğal ve sosyal olmak üzere iki kategoride ele almaktadır. Kırsal alanın doğal unsurlarını toprak, iklim, bitki örtüsü vs., sosyal unsurları ise köyün sosyo-ekonomik yapısı oluşturmaktadır (Soysal, 2006).

1950’li yıllarla birlikte Türkiye’nin sosyo-ekonomik özellikleri değişmeye başlamıştır. Dönemin ithal ikameci sanayileşme politikasının bir sonucu olarak kentsel sektörler, özellikle de sanayi sektörü artık daha fazla işgücüne ihtiyaç duyar hale gelmiştir (Koç ve ark.,2008).

Köy altı yerleşimlerinde sosyo-ekonomik yapı, ister tek bir ailenin fertleri veya aynı kökten gelen akrabalar olsun, isterse fertler arasında bir akrabalık bağı mevcut olması birbirileri ile sosyo-ekonomik bağlar kurmuş, karşılıklı bir dayanışma sistemine ulaşmış kişilerin, birbirine uzaklık veya yakın mesafede tesis ettikleri meskenlerin oluşturduğu iskan şekilleri olarak tanımlanmıştır. Kırsal yerleşmelerde, hane başına düşen insan sayısı fazla olup, kadın nüfusun erkek nüfustan fazla, yöre halkının büyük bir bölümünü yaşlı nüfus oluşturmakta olduğu düşünülmektedir (Çekiç, 2014).

Kırsal alanlar; ekonomik, toplumsal, kültürel gelişme sürecinin yavaş ilerlediği, gelenek ve törelerin yaşama biçimini etkileme gücünün fazla olduğu, insan ilişkilerinde yüz yüzeleşimin yaygın olduğu kent dışı yerleşmeler olarak tanımlanmıştır (Anonim, 2006).

Türkiye’de kırsal yerleşimleri temsil eden köyler, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri bakımından oldukça karmaşık bir görünüm sergilemektedir. Bu durumun oluşmasında dağınık yerleşimin ve topografik konumun etkisi yüksektir. Bu nedenlerden dolayı sosyo-ekonomik yönleri gelişemeyen köyler, yakın çevresinde bulunan orman ve korunan alanlara ekonomik olarak bağımlıdır. Bu ekonomik bağımlılık orman alanları ve korunan alanlar üzerinde çeşitli baskıların oluşmasına neden olmaktadır (Görmüş ve Oğuz, 2013).

Kırsal alanlara özgü özellikler (kentten uzak olma, dağınık yerleşme, fiziksel özellikler), bu alanların sosyo-ekonomik yönden gelişimlerine engel olan birçok soruna da yol açmaktadır (Görmüş ve Oğuz, 2013).

Peyzaj ve habitat parçalanmasına neden olan önemli kırsal yerleşimlerinden biri, orman içi ve orman kenarı köyleridir. Kırsal alanların en yoksul kesimini oluşturan bu köyler fiziksel ve doğal çevre koşullarına göre ve kendilerine özgü yaşam biçimleri ile dağınık bir yapı göstermektedirler (Görmüş ve Oğuz, 2013).

Kırsal alanlardaki toplumsal değişime etkisi olan önemli olaylardan biri de kentleşme eğilimi ve kente yönelimdir. Kırsal alanlardan kente yerleşenlerin göç nedenleri arasında geçim sıkıntısı, topraksızlık, kentte iş bulma olanağının fazla olması gibi ekonomik etmenlerin önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır (Geray, 1982).

Kırsal ekonominin güçlendirilmesinde; başta istihdam alanı olan tarım sektörünün yapısal sorunlarının çözümü önemini korumaktadır. Tarımsal yapının zayıf yönleri; küçük ve parçalı işletme yapısı, geçimlik ve yarı geçimlik üretimin yaygın oluşu, mesleki eğitim, örgütlenme ve işbirliği konularında etkisizlik, tarımsal ürünlerin kalite ve standartlar açısından iyileştirme ihtiyacı içinde olması, tarım-sanayi entegrasyonunun zayıflığı ve pazarlama güçlükleri, eğitimde yetersizlik, düşük verimlilik sermaye ve mali kaynak yetersizliği, tarım topraklarında yaşanan erozyon sorunu ve kamu örgütlenme yapısının dağınıklığı şeklinde sıralanmaktadır (Anonim, 2006). Kırsal yerleşmelerde yaşayan insanların % 66'sı tarımsal faaliyetler ile uğraşmaktadır (Çekiç, 2014).

2.1.6 Çevre Sorunları

Günümüzde kırsal alanlar, insan temelli bir konuma gelmiş, büyüme ve gelişme etkilerinden dolayı kültürel, tarihi ve doğal varlıkların kaybı ile karşı karşıya kalmıştır.

Sanayi devrimiyle birlikte başlayan sürecin devamında doğal kaynakların ölçüsüz kullanımını artmış ve özellikle sanayileşmenin yoğun olduğu alanlarda doğal tahribat çok belirgin hale gelmiştir. Başta iklimsel değişimler olmak üzere birçok çevre sorununun kaynağında insan faktörünün olduğu artık tartışmasız olarak kabul edilmektedir (Gül, 2013).

Çevre sorunları kırsal ve kentsel kesimde farklı özellikte meydana gelmektedir. Kentlerde genel olarak gürültü, görüntü, hava kirliliği, ulaşım, gecekondulaşma, doğal alanların yok olması gibi konularda yoğunlaşan çevre sorunları, kırsal kesimde özellikle

tarım topraklarının amaç dışı kullanımı ve yok olması, gıda güvenliği, insan sağlığını tehlikeye atabilecek düzeyde su ve toprak gibi temel yaşam maddelerinin kirlenmesi ve yok olması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Davran, 2007).

Kırsal kesimde meydana gelen çevre sorunlarının en önemli nedenleri bilinçsizce yapılan tarımsal faaliyetler ve insanların çevre ile ilgili bilinçsiz davranışları, özellikle çevre konusunda eğitimsiz ve kaygısız olmalarıdır. Nitekim çevrenin (doğa-su-hava) kirlenmesi ile ilgili kişisel fikirlerin alındığı bir araştırmada verilen cevapların %80'i "çöplerin toplanmaması" gibi basit ve bireysel olmuş, %20'si de bilgisi olmadığını belirtmiştir (Kalaycıoğlu, 1993).

2.2 Dağlık Alanların Doğal ve Kültürel Özellikleri

Dağlık kütlelerin uzanışı ve bakışı, yağış, ısı, rüzgâr, bulutluluk, sis oluşumu gibi birçok iklim elemanları üzerinde etkili olup, bu özellikleri nedeniyle farklı ekosistemlere ve zengin bir biyolojik çeşitliliğe sahiptirler. Yerel olarak adapte olmuş türler için genetik kaynak özelliği taşıyan ve ekolojik açıdan yüksek düzeyde duyarlı, kaynak değerleri korunması gereken alanlar olan dağlar küresel ekosistemin önemli bir parçasını meydana getirirler. Yağışların oluşmasını ve niceliğini etkileyen dağlar bitki örtüsü ve topraklar aracılığıyla yağmur sularını depolar ve akarsu rejimlerini düzenleyerek su döngüsü üzerinde önemli rol oynarlar (Sensoy ve ark., 2008; Atay ve ark., 2012). Dağlık alanların biyolojik çeşitlilik açısından zengin olmasının başlıca nedeni dağlarda sosyal ve kültürel faaliyetlerin hiç ya da çok sınırlı düzeyde olması bu alanlarda yaşama imkânı bulan türlerin daha az tahribata uğramasıdır (Good et. al, 1992).

Varol ve Tatlı (2003), Kahramanmaraş Çimen Dağı'nın floristik özellikleri kapsamında 1995-1997 yıllarında yapılan çalışmalarla 1336 bitki örneğinin değerlendirilmesi ile 67 familya, 287 cins, 524 tür, 8 alttür ve 6 varyete tespit edilmiştir. Toplam takson sayısı 534 dür. Endemik bitkiler %12,7 olarak tespit edilmiştir.

Çetin (2003), Kozak Yöresi, Kozak (Yukarıbey) köyü merkez olmak üzere 8 yerleşim birimini araştırma alanı olarak belirlemiştir. Fıstık çamı ziraatı, granit taşı işletmeciliği ve orman işçiliği gibi ekonomik faaliyetler yöre halkının esas geçim faaliyetlerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, yöre doğal ortam şartlarına bağlı olarak ekonomik nitelik kazanmıştır.

Zeybek (2003), çalışmasında Tokat ili sınırları içerisinde yer alan Akdağ'ı doğal ortam özellikleri ve turizm potansiyeli açısından ele almıştır. Dağın özellikle kuzey yamaçlarında meşe, kayın ve sarıçam gibi ağaç türleri yaygın olduğunu, buna karşılık 1800 metrelerden itibaren alpin türlerin yanında Juniperus türlerinin hâkim olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışma sonucunda, Akdağ'ın tüm bu potansiyeli göz önünde bulundurularak, doğal yapısına uygun şekilde aynı zamanda yöre halkının istekleri doğrultusunda rekreatif amaçlı kullanımlar içeren tesisler inşa edilmesi önerilmiştir.

Gürgen (2003), Pleistosen'de etkili olan soğuk iklim koşulları sebebiyle Anadolu'nun yüksek dağlarında oluşan buzulların en yaygın olarak geliştikleri yerlerden biri olan Doğu Karadeniz Dağları'nda yer alan ve daha az tanınan kütlelerden biri olan Çapans Dağları' da Pleistosen buzullaşmasının izlerini üzerine araştırmada bulunmuşlardır. Demirkapı ve Verçenik dağları arasında bulunan Çapans Dağları'nın kuzeye bakan yamaçlarına yerleşen sirklerden aşağılara sarkan buzullar, uzunlukları yer yer 10 km' yi aşan buzul vadileri ile birlikte çeşitli glasyal şekiller oluşturdukları tespit edilmiştir. Dağ ve yayla turizmi bakımından önemli bir potansiyele sahip olan Çapans Dağları'nın kuzeyi; yaylalar, buzul vadileri ve daha yüksek kesimlerdeki dağlık alanlar, turistik ve sportif amaçlı etkinlikler için çok uygun olanaklar sağlamaktadır. Araştırma alanındaki yaylalar ve çevresinde kurulacak çadırli kamplarda konaklayanların, günü birlik etkinlikler plânlayarak, dikkat çekici doğal güzelliklerle dolu buzul vadileri, yer yer şelâleler oluşturarak akan dereler, her biri ayrı güzellikte olan çok sayıdaki buzul gölü ile yükseltisi 3500 m'ye yaklaşan zirveler ve çevresinde, ilgi alanlarına göre değişik aktivitelerde bulunma olanağına sahip oldukları savunulmuştur.

Karadoğan ve Tonbul (2005), Adıyaman Havzası'nda yürütülen çalışmada, yerleşmelerin dağılışı ile diğer insan faaliyetleri arasındaki ilişki, sahanın coğrafi şartlarındaki değişim sürecine paralel olarak ele alınmış ve Kuvaterner boyunca doğal ortam insan arasındaki etkileşim ve değişimin coğrafi karakteri belirlenmeye çalışılmışlardır. Paleolitik Çağ (Yontma Taş Devri) incelendiğinde açık hava yaşamının, Fırat nehrinin en yüksek sekilerinde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Paleolitik kültür buluntu yerleri bu savı desteklemektedir. Daha sonra Fırat nehrinin dönemlik olarak yatağına gömülmesine bağlı olarak yerleşim yerleri de alçak sekilere doğru kayma göstermiştir. Havzada yerleşmelerin kompozisyonunda izlenen bu değişim ve kültür dönemlerinin buluntu yerlerinin dağılışı oluşturulan haritalarla desteklenmiştir.

Kısakürek ve Karadeniz (2009), Kahramanmaraş Çimen Dağı örneğinde yürütülen çalışmada, dağ ekosistemlerine yönelik yönetim planlaması sürecini araştırmışlardır. Öncelikle araştırma alanının doğal, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı belirlenmiş, elde edilen veriler ekolojik değerlendirme yöntemi ile Coğrafi Bilgi Sistemi ortamında değerlendirilmiştir. Değerlendirme ışığında Çimen Dağı'nın, sahip olduğu kaynak değerleri ile korunması gereken bir sistem olduğu sonucuna varılmış, ayrıca yerel halkın yoksul ve doğrudan doğal kaynaklara bağlı bir yaşam sürmekte olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun doğal kaynaklar üzerinde önemli tahriplere neden olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlara göre doğal kaynakların akılcı kullanımı çerçevesinde, Çimen Dağı ekosistemi yönetim planı için ideal hedef, Çimen Dağı ekosistem kaynaklarının akılcı kullanımının sağlanması için mekanizmaların geliştirilmesi olarak belirlenmiştir. Faaliyet hedefleri ve alan kullanım önerileri doğrultusunda Çimen Dağı yönetim planının işlerliğini sağlamayı hedefleyen organizasyon modeli oluşturulmuştur.

Karagel ve Karagel (2010), Zonguldak ilinin Devrek ilçesinde yerleşmelerin kuruluş yerlerinin belirlenmesinde coğrafi faktörlerin etkilerini incelemişlerdir. Bu faktörler, litolojik özellikler, yüzey şekilleri, yükselti, eğim, bakı, bitki örtüsü, hidrografik özellikler ve iklim özellikleri gibi doğal özellikler, ulaşım ağı, nüfus ve ekonomik faaliyetler gibi beşeri özellikler olarak iki ana başlıkta incelenmiştir. Sonuç olarak, Devrek ilçesinde en önemli doğal unsurun akarsular, en önemli beşeri unsurun ise ulaşım şebekesi olduğu tespit edilmiştir.

Koday ve Erhan (2010), Çoruh Vadisi Karadeniz Bölgesinin Doğu Karadeniz bölümü sınırları içerisinde yer alan, çeşitli yükselti ihtiva eden Çoruh Vadisi'ndeki yerleşmelerin dağlık bölgelerdeki dağılımını incelemişlerdir. Araştırma alanında nüfus; özellikle vadi tabanlarındaki düzlüklerde ve alçak yamaçlarda yoğunlaşmıştır. Çoruh Vadisi boyunca doğu ve kuzeydoğuya doğru ilerledikçe yükseltinin artması ve eğim değerlerinin önem kazanmasıyla yerleşmeler daha dar bir alanda vadi tabanı ve yamaçlarında sıralanmışlardır. Sahanın dağlık ve engebeli topografyası yerleşmelerin dağınık bir form göstermesine yol açmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda; nüfusun, yerleşmelere göre değişmekle birlikte 100 ile 1800 metreler arasında dağılışı gösterdiği, iklim, yeryüzü şekilleri ve bitki örtüsü gibi coğrafi şartların bir sonucu olarak yerleşmenin gelişebileceği en uygun ortamları barındırması açısından, nüfusun; vadi tabanı düzlükleri ile vadinin alçak yamaçlarında yoğunluk kazandığı sonucuna varılmıştır.

Yu et. al (2012), Çin'in dağlık b6lgelerinden olan Heilongjiang b6lgesinde yer alan 6nemli su kaynaklarının k6resel ısınma sonucu değişimini araştırmışlardır. Nehir havzasının dağlık b6lgelerdeki akış değişikliklerinin saptanması için yıllık parametreler oluşturulmuştur. Yapılan analiz ve hesaplamalar sonucunda b6lgede sıcaklık ve yağış 1950'li yıllardan beri s6rekli bir artış g6stermektedir. Yağış ile nehrin akışı arasındaki doğru orantı s6z konusudur. Ancak sıcaklık artışının had safhaya ulaşmasıyla ilerleyen d6nemlerde nehrin akışının giderek azalacağı iddia edilmiştir.

G6rer ve Eke (2012), dağlık b6lgelerin hedeflenen gelişmişlik seviyelerine ulaşamamaları, g6relilik olarak az gelişmiş b6lgeler seviyesinde kalmalarından yola çıkılarak, bu alanların b6lgesel olarak kalkındırılabilmesi için izlenmesi gereken yolları Erzurum, Erzincan ve Bayburt 6rneğinde irdelenmişlerdir. Dağlık alanların kalkınmasında turizm sekt6r6n6n etkinliği tartışılmış, sekt6r6n olumlu ve olumsuz getirileri, 6l6len g6stergeler ile ortaya konularak, elde edilen sonuçlar çok 6l6tl6 değerlendirme y6ntemi ile değerlendirilmiş, geliştirilmesi gerekli konu başlıkları stratejik plan 6nerisi ile tanımlanmıştır. Araştırmanın ışığında, turizm sekt6r6n6n etkinliği için izlenmesi gerekli yol, stratejiler ve paydaşlar değerlendirme b6l6m6nde irdelenmiş, dağlık alanların turizm sekt6r6 ile kalkınmasının sağlanabileceği sonucuna varılmıştır.

G6kyer (2012), Bartın Kenti ve Arıt Havzası'nda peyzaj değerlendirmede kullanılan g6stergelerden doğallık ve kırılganlık incelenmiş, doğallık ve kırılganlık için değerlendirme kriterleri oluşturulmuşlardır. Araştırma sonucunda alanın doğusundaki dağlık alanın doğala yakın alan 6zelliğine sahip olduğu belirlenmiş, alanda insan etkisinin artmasına bağlı olarak doğallık 6zelliği azaldığı tespit edilmiştir. Topografyanın etkisiyle insan faaliyetlerinin değerimini irdelenmiştir. Araştırma alanında sel, taşkın, heyelan, su erozyonu, heyelan ve insan faaliyetleri etkisi altındaki alanların kırılganlık 6zelliğine sahip alanlar olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda doğala yakın alan 6zelliğinde bulunan dağlık alanların korunması gerekliliği ve nehir kenarındaki eğimin az olduğu sel etkisi altında kalan alanlarda yerleşime izin verilmemesi gerekliliği 6neri olarak sunulmuştur.

Duran (2012), Mersin ili orman alanlarının fizyografik 6zelliklere (eğim, bakı, y6kseklik ve denize uzaklık) g6re dağlımları incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, verimsiz ormanlar, genellikle verimli ormanların çevresinde ve diğer arazi kullanım sınıflarına geçiş sahalarda g6r6lmekte, verimsiz orman alanları, b6t6n eğim gruplarının g6ney bakılı yamaçlarında, daha çok 1000–1500 m y6kselti kuşağında ve denizden 30–60 km mesafede daha geniş alanda yayılmakta olduğu tespit edilmiştir. Orman alanları,

arazinin arızalı bölümlerinde daha verimli iken; güney bakılı yamaçlar ile aşınım düzlüklerinin bulunduğu yetişme ortamlarında, kurak şartlardan ve tahribattan dolayı verimsiz durumda olduğu sonucuna varılmıştır.

Duran (2013), Türkiye fiziki coğrafyasında dağlık alanlardaki fizyografik özelliklerin, çok kısa mesafelerde değişkenlik gösterdiğini ve söz konusu değişkenliğin mikro-klima şartları üzerinde farklılığa sebebiyet vererek, bitki çeşitliliğinde ve dağılımında rol oynadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu nedenle, biyoçeşitlilikte önemli yeri olan endemik türlerin büyük çoğunluğu, dağlık alanlar üzerinde yayılış gösterdiği tespit edilmiş, geçmiş jeolojik dönemlerde de değişen ortam şartları nedeniyle dağlık kütlelerin uzanım yönleri, bitki göçlerine ve izolasyona olanak sağladığı gözlemlenmiştir. Çalışmada sonuç olarak; geniş dağlık arazi; iklimsel farklılığa, litolojik ve toprak şartlarında değişkenliğe neden olduğuna ulaşılmıştır. Bu da bitki örtüsüne yansımalarıyla ispatlanmıştır.

Türk ve ark. (2014), Çimen Dağı Uludaz Tepesi'nin korunan alan statüsüne alınmasını sağlamak ve burada doğal yayılış gösteren uğur böceği türlerinin (*Coccinella septempunctata*) koruma altına alarak alanın diğer kısımlarında insanların çeşitli etkinlikleri yapmasına imkân tanımak için önerilerde bulunmuşlardır. Uğur böceklerinin tarım alanlarında zararlı böceklerle mücadelede kullanılmasına değinilmiş, bu bilgiler ışığında insanların yoğun kullanımından kaynaklı olarak uğur böceklerinin azaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca çevre kirliliği, küresel ısınma ve tarımsal ekosistemin değişmesi gibi faktörlerin de Uludaz Tepesi'nin doğallığını, oluşturduğu habitat yaşamını tehdit eden unsurlar olduğu saptanmıştır. Alanın koruma statüsüne uygunluğu için yönetmelikler incelenmiş ve bütün bu bilgiler ışığında Uludaz Tepesi'nin kesin korunacak hassas alan, özel çevre koruma bölgesi ve tabiatı koruma alanı olarak korunması gerektiği fikri öne sürülmüştür.

Ağamammedov (2015), dağlık arazilerde sosyal altyapının geliştirilmesine ekonomik ve coğrafi faktörlerin etkilerini, Azerbaycan Dağlık Şirvan Bölgesi örneğinde incelemişlerdir. Azerbaycan, Türkiye, Tacikistan, Kırgızistan ve bunlar gibi ülkelerde nüfusun esasen büyük kentlere göç etmesinin nüfusun dağılımında dengenin bozulması bölgesel gelişmeyi engellemesine değinilmiştir. Araştırmaya göre; dağlık bölgelerde, eğitim, sağlık, kültür, insanların ihtiyaç duyduğu temel sosyal altyapı hizmetleri gelişmemiştir. Dağlık bölgelerde yeni modern altyapı tesislerinin inşası gerekmektedir. Sağlıklı, kültürlü, eğitilmiş gençlerin yetişmesi ülkenin geleceğinin teminatıdır. Söz konusu yörede bu tip hizmetlerin gelişmesi için yeterli ulaşım ağının olmadığı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda geliştirilen öneriler; dağlık bölgelerin gelişmesi için finansal olanakların artırılması, modern-sosyal altyapı ortamı oluşturulması, bu konuda yeni projeler hazırlanmasıdır.

2.3 Dağlık Alanlarda Yerleşim ve Yapılaşma

Yılmaz ve Atik (2006), doğal özelliklerin, yerleşimlerin gelişimi ve şekillenmesindeki etkisine değinip, doğal özellikler dikkate alınmadan ortaya çıkan yerleşimlerin bilinçsiz ve plansız gelişimini ve ekolojik dengeye verilen zararları irdelemişlerdir. Söz konusu çalışmada, doğal peyzaja ilişkin faktörlerin belirlenen 97 noktada kırsal yerleşim ile etkileşimi incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, araştırma alanına ilişkin doğal yapı özellikleri Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) yazılımlarından ArcView3.2 programı kullanılarak haritalanmıştır. Sonuç olarak, doğal peyzaj özelliklerinin, yerleşimlerin gereksinimleri ile çevresi arasındaki dengenin sağlanabilmesi bakımından taşıdığı önem ortaya konulmuştur.

Toroğlu ve Kılınç (2008), yarı göçebe hayvancılığa dayalı yaylacılık yapılmakta olan Binboğa dağlarında, yaz mevsiminin başlamasıyla Arıtış kasabasında yaşayan ve geleneksel olarak hayvancılıkla uğraşan insanların bir bölümünün yılın belli bölümlerinde, sahip oldukları hayvan sürüleri ile beraber yüksek yayla alanlarını kullandıklarını tespit etmişlerdir. Bu makalede yayla ve yaylacılıkla ilgili kavramlar üzerinde durulmuş, araştırma alanının doğal ve beşeri özellikleri yaylacılığı etkileyen faktörler olarak değerlendirilmiştir.

Doğanay (2010), Doğu Karadeniz Dağları'nda yer alan Kalkanlı Dağları üzerindeki, Çakırgöl çevresinde son yıllarda yaşanan değişim/dönüşüm sürecinin, geleneksel yaylacılığa ve yerleşime etkilerini araştırmışlardır. Buna bağlı olarak turistik işlevlerin gelişmeye başladığı gözlemlenmiştir. Yaklaşık 2200-3000 m yükselti sınıfında bulunan, hem yaz ve hem de kış turizmi potansiyel olanaklarına sahip dağlık alanda, yaz mevsiminde piknik, kampçılık ve yürüyüş gibi rekreasyonel etkinlikler gününbirlik olarak sürdürülmektedir. Ancak yerel nüfus, yerel ekonomi ve doğal/kültürel ortam özelliklerini kapsayacak bir planlama yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Amaç yerel ekonomiyi turizm aktivitesiyle bütünleştirmektir. Aksi takdirde turizmin sahip olduğu dönüştürme gücü, yöredeki kırsal faaliyetleri olumsuz yönde etkileyecek ve doğal/kültürel ortam bozulmaları kaçınılmaz olacaktır. Araştırmada ulaşılan temel bulgular ise geleneksel yaylacılığın hızla önemini kaybettiği, hayvancılık ekonomisinden uzaklaşıldığı ve bunun

yerine rekreatif yaylacılığın gelişmekte olduğudur. Ayrıca sahada yoğunlaşan turizm baskısının, gerek doğal ve gerekse kültürel ortam üzerindeki olumsuz etkileri de açık bir şekilde gözlemlenmiştir.

Hadimli ve ark. (2010), Toros Dağları'nın yüksek ve engebeli bir kesiminde yer alan Akseki ilçesi, Antalya ilinin kuzeydoğusunda, alçak ve kuytu alanlardaki yarı göçebe Yörük aşiretlerinin yayla alanlarını incelemişlerdir. Bu amaçla göçebe toplulukların, 2004-2005 ve 2006 yıllarının yaz aylarındaki, hareketleri yerinde izlenerek anket ve mülakat yöntemi ile bilgileri toplanmıştır. Ayrıca 2005 yılının kış ve ilkbahar aylarında göçebelerin kışlak olarak kullandıkları alt zondaki yerleşim yerleri ile bağlı oldukları köyler, gezi-gözlem metoduyla etüd edilmiştir. Göç yollarını ve konaklama yerlerini gösteren harita ise 1/100000 ölçekli KONYA N27-28, ALANYA O27-28 paftalarına ait ilgili bölümlerin, Corel/Draw programıyla bilgisayar ortamına aktarılıp, sahada elde edilen verilerin üzerine işlenmesiyle hazırlanmıştır.

Şenol ve Akan (2011), geleneksel kırsal yaşam biçiminin etkisiyle şekillenen yaşam alanları ve seçilen konutları irdeleyerek kırsal yaşam ve konut üretim sürecini değerlendirmişlerdir. Bu doğrultuda, yerleşim alanının toplumsal, mekânsal yapı ve süreçler içinde değişimi Balıkesir ilinin Gönen ilçesi Kızılcık köyü örneğinde incelenmiş, geleneksel konut alanlarının niteliklerinin ve üretim süreçlerinin değişimi açıklanmıştır.

Han (2014), Çin'in Xianning Dağlık Bölgesi'ndeki kentleşmenin olumlu/olumsuz yönleri Analitik Hiyerarşi Prosesi mantığıyla irdelenmiştir. Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) karar verme problemlerinde yaygın olarak kullanılan çok kriterli karar verme yöntemidir. Bu çalışmada öncelikle AHP'nin prensipleri, aksiyonları, uygulama aşamaları ve faydaları açıklanmış sonraki bölümde dağlık bölgelerdeki yerleşim konusunda AHP yönteminin kullanılabilirliği incelenmiştir.

2.4 Dağlık Alanlarda Alan Kullanım Yapısı

Ashley (2000), Nambia'daki kırsal bölgede yaşayan yöre halkının turizm faaliyetlerine etkilerini incelemiştir. Çalışma, yöre halkının turizm faaliyetlerinden gelir sağlamasını amaçlamasının yanında, bölgenin turizm faaliyetlerine katkıda bulunmayı amaçlamıştır.

Whelan (2005), Güney Amerika'da Kosta Rika'nın Talamanca bölgesinde yaşayan Bribri ve Cabecar ırklarına mensup, kırsal bölgelerde tarımsal faaliyetler ile geçimlerini

sürdüren yöre halkının arazi kullanım şekillerini ve bu kullanımı etkileyen faktörleri incelemiştir. Çalışmada ekolojik faktörlerin yanı sıra, devlet politikaları incelenmiş, yöredeki desteklemelerden ve altyapı-üstyapı hizmetlerine değinilmiştir.

Zuazo et. al (2006), Akdeniz Bölgesi içerisinde yer alan İspanya'nın dağlık bölgelerindeki arazi eğiminin ve arazi kullanımlarının bitkilerin yaşamına etkileri ve bu doğrultuda oluşabilecek toprak kayıpları üzerine araştırmalar yapmışlardır. Sonuçlara göre, en düşük büyüyen bitkiler olduğu sonucuna varılan orta ölçekli çalıların daha toprak erozyonu ile doğrudan bağlantılı olduğu, bölgede yetiştirilen tıbbi aromatik bitkilerin yöre halkının temel geçim kaynağı olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, sürdürülebilir çevre koruma etkileri olan bu tip bitkilerin korunması ve bu tarımsal faaliyetlerin teşvik edilmesiyle söz konusu dağlık alanda erozyonun önlenmesine uzun vadede yarar sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Şengün (2007), Akdeniz ve karasal iklim arasında bir geçiş özelliği gösteren Harput Platosu'nda yaşayan ve çeşitli ekonomik faaliyetlerde bulunan insanların doğal ortam ile etkileşimini incelemiştir. Araştırma alanının doğal ortam özellikleri ile sosyo-ekonomik özellikleri ayrı ayrı bölümlerde irdelenmiş, Harput Platosu'nun doğal ortam özelliklerinden kaynaklanan problemlerin yöre halkının ekonomik faaliyetlerine etkisi belirlenmiştir. Jeomorfoloji, iklim, bitki örtüsü, yerleşme, nüfus, arazi kullanımı, eğim, planlama gibi çeşitli haritalar ile Harput Platosu ve yakın çevresinin doğal ve beşeri ortam özellikleri ortaya konulmuştur. Ayrıca, doğal ve beşeri özellikleri ortaya konulan Harput Platosu ve çevresi örneğinde, doğal çevre planlamasına yönelik bir model ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Altın (2008), Niğde ilinin kuzeyinde yer alan Keçiboyduran - Melendiz volkanik dağları ile yakın çevresinde doğal bitki örtüsünün dağılışında tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin ve buna bağlı olarak yanlış arazi kullanımının kısıtlayıcı rolü üzerine araştırmalarda bulunmuştur. Çalışma alanında taşlık, kayalık alanların geniş yer kaplaması ve erozyon gibi çevresel sorunların bulunduğu topraklar üzerinde kuru bahçe ve bağ ziraatı yapılmaktadır. Ayrıca gerek artan nüfusun konut ihtiyacını karşılamak gerekse de tarım alanları açmak maksadıyla doğal bitki örtüsü tahripten kurtulmuş yüksek kayalık alanlara doğru çekilmiştir. Araştırma sonucunda; dağlık alanların etek kısımlarındaki yanlış ve amaç dışı kullanılan araziler potansiyel orman alanlarına dönüştürülmezse erozyon ve çölleşme gibi sorunların meydana geleceği savunulmuştur.

Lusiana et.al (2010), yöre halkının geçim kaynaklarının ve çevresel hizmetlerin, arazi kullanımına göre değişimini Endonezya Konto Havzası örneğinde incelemişlerdir. Araştırmanın temelinde, nadas modelinin arazi kullanım politikalarına etkileri belirlenmiş, yöreden seçilen çiftçilerden bu modelin yöre halkının refahına katkı sağlayıp sağlamadığı sorulmuştur.

Taş ve Yakar (2009), Afyonkarahisar ilinde yükselti basamaklarına göre arazi kullanımının değişimini incelemişlerdir. Araştırma alanı, yükselti faktörü ile birlikte doğal şartlarının değişim gösterdiği ve buna bağlı olarak ekonomik faaliyetlerin değişim gösterdiği bir konumda bulunmaktadır. Yükselti kuşağının sahip olduğu olanakların bir diğerinden farklı olmasından dolayı her basamakta insanın araziyi kullanım biçimlerinin de farklılaştığı tespit edilmiştir.

Santej (2011), 'Arazi Kullanımı ve Değişimi' konusu üzerine Slovenya ölçeğinde çalışmalarda bulunmuş, arazi kullanımının mekânsal planlamalar üzerindeki etkilerine değinmişlerdir. Nadir alpin alanlar ve özel dağlık alanlardaki kırılganlığa dikkat edilmeden yapılan mekânsal planlamaların geri dönülemez olumsuzluklara yol açtığı sonucuna varmışlardır. Bu tip alanlarda aynı zamanda kırsal kalkınmanın sekteye uğrayacağını söylemektedir.

Duran (2012), Türkiye topografyasının büyük bölümünü oluşturan dağlık alanların taşıdığı doğal güzelliğin yanında farklı jeomorfolojik üniteler nedeniyle pek çok endemik bitki ve hayvan türüne de ev sahipliği yapmasına değinerek, bu öğelerin turizm etkinliklerindeki önemini incelemişlerdir. Söz konusu çalışmada, dağlık alanların taşıdığı turizm potansiyeli irdelenmiş, kırsal kalkınma doğrultusunda alternatif turizm olanakları araştırılmıştır.

Çelik (2012), insanların sosyal ve ekonomik aktivitelerinin üzerinde büyük etkisi bulunan arazi kullanımı ve bunun fiziksel çevre faktörlerinden toprak, eğim ve yükselti ile ilişkisini Gaziantep ilinin Islahiye ilçesi örneğinde incelemiştir. Eğimli sahalara, araştırma alanının çoğunluğunu oluşturmaktadır. İlçede yükselti ve eğimi fazla olmayan alanların büyük bir bölümünde tarımsal faaliyetler sürdürüldüğü belirtilmiş, tarımsal sulamanın artışıyla tarımsal ürün deseninde meydana gelecek değişime dikkat çekilmiştir.

Korgavuş (2012), Rize Merkez ilçesinin 1955-2009 yılları arasındaki doğal çevre ve kültürel peyzaj öğelerinin, arazi kullanım şekillerinin değişiminin Coğrafi Bilgi Sistemleri ile tespit etmiş, söz konusu değişime sebep olan sosyo-ekonomik ve doğal çevre

faktörlerini incelemiştir. Bu doğrultuda, 54 yıllık periyot içerisinde, değişimi gösteren arazi örtüleri ve arazi kullanım şekillerinin nitelikleri ve nicelikleri ortaya konmuştur. Değişimlere sebep olduğu düşünülen sosyo-ekonomik ve doğal çevre faktörlerinin neler olduğu ve bu değişimi ne şekilde etkilediği amacıyla yerel yöneticiler, kamu kurum kuruluşları ile görüşmeler yapılmış, çalışmanın son aşamasında Rize Merkez ilçesindeki zamansal kültürel peyzaj değişimi ve bu değişimin ortaya çıkardığı sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Gürer ve Eke (2012), dağlık alanlarda turizm ve ekonomik kalkınma ilişkisinin sürdürülebilir şekilde irdelenip ele alınan bu çalışmada, Erzurum, Erzincan, Bayburt bölgesi örneğinden yararlanılmışlardır. Bu çalışma kapsamında, dağlık alanlarda ekonomik kalkınmayı destekleyen turizm sektörünün olumlu ve olumsuz yanları irdelenmiştir ve öncelikli konular belirlenmiştir. Çalışma kapsamında, dağlık bölgelerin, ekonomik olarak kalkındırılmasında; katılımcı planlama yaklaşımları ile yerel halkın bu sürece dahil edilmesi gibi önemli aşamalara değinilmiştir.

Dheressa (2013), Etiyopya Oromia Bölgesi'nde kamulaştırma çalışmalarının, yöre halkının çevresel ve sosyo-kültürel faaliyetlerine etkileri incelemiştir. Çalışmada; bölge halkının sürdürülebilir kırsal geçim kaynakları analiz edilmiş, yöre halkı çalışmaya entegre edilmiştir. Veriler, bilgilendirici toplantılar, grup çalışmaları ve doğrudan saha çalışmaları ışığında toplanmıştır. Bu doğrultuda, bitkisel üretim faaliyetleri, yöre ve çevresindeki istihdam fırsatları ve bölgenin altyapı gelişimi gibi yöre halkına sosyal faydalar sağlayan yatırım projeleri üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda, alandaki kamulaştırmanın toprak, mera orman ve su kaynaklarının azalttığı tespit edilmiş, bu azalmanın yöre halkının ekonomik faaliyetlerini olumsuz etkilediği ve yöre halkının göç ettiği tespit edilmiştir.

Jamala et. al (2013), kırsal bölgelerde yaşayan yöre halkının geçim kaynaklarının azalmasının sosyo-ekonomik etkilerini Nijerya Güneydoğu Adamawa örneğinde incelemiştir. Çalışma alanının seçilmesindeki temel faktör ise yöre halkının kırsal geçim sağladığı bölgelerin çölleşmesidir. Çalışmada, çeşitli örnekleme teknikleri kullanılarak bölgede faaliyet gösteren 300 çiftçi seçilmiştir. Yapılan anket çalışmaları ışığında katılımcılara çölleşmenin temel sebebi sorulmuş, katılımcıların %43'ü yıllık yağışın azaldığını, %40'ı yıllık sıcaklık ortalamasının arttığını %17'si ise yöredeki su kaynaklarının kurduğunu söylemişlerdir. Katılımcılara çölleşmenin tarımsal faaliyetlere etkileri sorulduğunda ise katılımcıların geneli çölleşmeye ve rüzgâr erozyonuna bağlı olarak toprak verimliliğinin azaldığını ve hasat mevsiminde elde edilen ürünlerde ciddi bir

kayıp yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda yörede faaliyet gösteren çiftçilerin genelinin çölleşmenin etkilerinden haberdar oldukları tespit edilmiştir. Bu çalışmanın, doğal kaynakların en az zararlı kullanımı ve tarımsal faaliyetleri tekrar canlandırabilecek çalışmalara kaynak olması amaçlanmıştır.

2.5 Dağlık Alanlara Yönelik Çevre Sorunları

Erdönmez (1999), Bursa – Keles kırsal alanlarındaki toplumsal yapının çevre sorunları üzerine etkisini incelemiştir. Çalışmada, kırsal toplum ile çevre sorunları arasındaki ilişkiler ve elde edilen bulguların, hem kırsal kalkınma hem de çevre sorunlarının önlenmesi açısından bazı öneriler geliştirilmiştir.

Beniston (2003), iklim değişikliğinin dağlık alanlarda ilerleyen yıllarda ortaya çıkarabileceği etkiler üzerine incelemelerde bulunmuş, dağlık alanlardaki ekonomik faaliyetlerin ve dağ ekosistemlerinin görebileceği zararlar üzerinde durmuşlardır. Bu doğrultuda Rio Konferansı'nda gündeme gelen politikalar sonuç bölümünde yapılan araştırmalarla birebir karşılaştırılmıştır. Ayrıca 2002 yılı Dağlık Alanları yılı ilan edilmesine ve geliştirilen koruma stratejilerine değinilmiştir.

Yöre halkı ekonomik faaliyetleri yerine getirilirken çevre kirliliği sorunuyla karşı karşıya kalınması istenilmeyen bir durum olsa da doğal kaynakların aşırı kullanımı, meydana gelen zararlı atıklar nedeni ile çevre, üretim faaliyetinden olumsuz olarak etkilenmektedir. Bu doğrultuda, Çondur ve Cömertler (2010), çevre kirliliği ve yoksulluk ilişkisini Büyük Menderes Havzası örneğinde incelemişlerdir. Bu araştırmada Büyük Menderes Havzası'nda su kaynaklarının kullanımının yoksulluğa etkisi irdelenmiş, endüstriyel üretim, tarımsal faaliyetler ile çevre kaynakları ve yaban hayatının korunması arasındaki ilişki ve bu ilişkinin yoksulluk üzerine etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada geniş bir literatür taramasından sonra Büyük Menderes Havzası'nda yer alan yerleşim yerlerinde yapılacak anket, derinlemesine mülakat ve gözlem yöntemleriyle toplanacak olan veriler SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmalar ışığında; yapılan çalışmalar kalkınma, çevre ve yoksulluk arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Her ne kadar yoksulluk ve çevre ilişkisinin yönü konusunda fikir birliği oluşmasa da etkileşim olduğu kabul edilmektedir.

Taşdemir ve ark. (2014), ormanların sağlığı ve hayatiyeti hakkında mevcut durum ve gelişmelerinin izlenmesini özellikle amaçlayan ICP Forests kapsamında, Seviye I ve II'de yer alan “Taç Durumu ve Zarar Etmenlerinin Görsel Değerlendirilmesi” konusuna

değınmişlerdir. Bu konu esas olarak, “yaprak/ibre kaybının” yıllar itibarıyla değışimi ve buna ilişkin zarar etmenlerinin görsel olarak değeriendirilmesi ele almaktadır. Bu çalışmada, Türkiye’de her iki seviyede de Taç Durumu ve Zarar Etmenlerinin Görsel Değeriendirilmesi kapsamında izleme amacı, ele alınan parametreler ve değeriendirme yöntemleri, değeriendirme zamanı ve sıklığı gibi konuların işleyişı ve mevcut durum hakkında bazı bilgiler ele alınmıştır. Ayrıca, řu ana kadar elde edilen bazı sonuçlar verilmiştir.

2.6 Araştırma Alanına Yönelik Çalışmalar

Kısakürek (1997), kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve ekolojik planlama doğrultusunda Ahir Dağı’nın optimal alan kullanımının ortaya konulmasını amaçlamışlardır. Bu doğrultuda McHARG’ın (1969) çevresel kaynak analizi metodu ile AMMER ve BENTS’in (1974) peyzaj değeriendirme yöntemleri esas alınmıştır. Uygulanan metod ile sekiz ayrı potansiyel alan kullanımı (orman, koruma, tarım, çayır-mera, yayla rekreasyonu, su kıyısı rekreasyonu, yerleşim, sanayi) belirlenmiş, bu kullanımları için alanın uygunluk durumları irdelenerek sosyo-ekonomik faktörler ve ekolojik sürdürülebilirlik ilkesi göz önüne alınmış ve optimal alan kullanım haritası hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda, Ahir Dağı’nın mevcut alan kullanımlarının optimal alan kullanımı ile paralellik göstermediğı belirlenmiştir. Ahir Dağı’nda bulunan tarım arazilerinin yerleşim ve sanayi kullanımları başta olmak üzere diğeri kullanımlar tarafından işgal edilmesi nedeniyle peyzaj tahribatına yol açtığı saptanmıştır.

Bahadıroğlu ve ark (2007), Kınkanatlılara ait Cetoniidae ve Buprestidae familyasına bağlı böcek türlerinin yükseltiye göre dağılımlarını araştırmak amacıyla bu çalışmayı yürütmüşlerdir. Ahir Dağı’nın kınkanatlı böcek türlerini belirlemek için 2002-2004 yıllarında vejetasyon dönemlerinde incelemeler yürütölmüş, vejetasyon süresince 10 günde bir kez dağın üç farklı noktasından bahsedilen türden örnekler toplanmıştır. Çalışma sonucunda, türlerin genel olarak ilkbahar döneminde ve düşük rakımlarda (700-800 m) ortaya çıktığı gözlemlenmiş, daha sonraki dönemlerde hava sıcaklığının artışına bağlı olarak yüksek kesimlere göç ettikleri tespit edilmiştir.

Çelik ve Karabulut (2013), Ahir Dağı ve yakın çevresinden belirlenen farklı bitki örtüsü gruplarına ait test sahalarından bitki indeks değerielerini elde etmek amacı ile MODIS NDVI görüntüleri elde etmişlerdir. Elde edilen bu veriler tif formatı hale getirmek amacı ile CBS ortamına aktarılmış, paket halindeki hdf uzantıdan çıkarılan tif uzantılı MODIS

NDVI görüntüler maksimum bitki indeksi formülü uygulanarak 0 ile 255 değer aralığına sıkıştırılmıştır. Belirlenen test sahaları noktalar halinde MODIS NDVI görüntüler üzerine yüklenerek her yıl için 16 günlük periyotlar halinde yansıma değerleri hesaplamışlardır. Sonuç olarak, 2000 – 2010 yılları arasında, araştırma alanındaki orman, mera ve kuru tarım sahalarına ait bitki indeks değerleri ölçülmüş, bu konularda yapılan bilimsel çalışmalara uzaktan algılama yöntemleri ile altlık sağlanabileceği göstermişlerdir.

Doygun ve ark (2014), Kahramanmaraş – Ahir Dağı bitki örtüsü zaman içerisinde meydana gelen değişimler uzaktan algılama yardımıyla incelemişlerdir. Çalışma alanının Kahramanmaraş kentine yakın olması ve kullanım hatalarının alanda bitki örtüsünün tahrip olduğu düşünülerek, mevcut arazi örtüsünün analizinde, arazi sörveylerinin yanı sıra amenajman planından ve ağaçlandırma çalışmalarına ait harita ve raporlardan yararlanılmıştır. Arazi örtüsü sınıflandırması işlemleri, Erdas Imagine yazılımı ile gerçekleştirilmiş, güncel yapının detaylı bir şekilde ortaya konulabilmesi için Rapideye uydu görüntüsü kullanılmıştır. Sonuç olarak, bitki örtüsünde meydana gelen değişimlerden yola çıkılarak, Ahir Dağı üzerindeki çevresel baskılar konusunda değerlendirmeler yapılmış ve doğa koruma önerileri geliştirilmiştir.

Kısakürek ve ark (2014), Kahramanmaraş Ahir Dağı'nın biyoiklim katlarını belirlemek ve biyoiklim katları ile bitki örtüsü dağılımı arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla, yükselti kuşaklarının belirlenmesi için sayısal yükseklik modeli (DEM), Kahramanmaraş kentine ait iklim verileri ve amenajman planından yararlanılmıştır. Bu doğrultuda, biyoiklim katları ile bitki örtüsü dağılımı haritaları karşılaştırılmıştır. Aralarındaki ilişki, yükseklik, iklim ve topografya faktörleri göz önüne alınarak değerlendirilmiştir.

3 MATERYAL VE METOT

Tez çalışmasını gerçekleştirmek üzere belirlenen materyal ve yöntem, Kahramanmaraş Ahir Dağı ve yakın çevresinde yaşayan yöre halkının, doğal çevreden yararlanma biçimlerinin analiz edilmesi ve fiziksel çevre koşullarının bu yararlanma biçimleri üzerine etkilerinin ortaya konulmasını sağlayacak biçimde kurgulanmıştır. Bu başlık altında öncelikli olarak çalışmanın gerçekleştirilmesinde yararlanılan araç ve dokümanlar hakkında bilgiler verilmiş, ardından araştırma alanını tanımlamaya yönelik doğal ve kültürel özelliklere değinilmiştir. Metot başlığı altında, bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde izlenen aşamalar önceki çalışmalara da atıf yapılarak açıklanmıştır.

3.1 Materyal

Araştırma alanına ait verilerin derlenmesi ve yöntem ile ilgili aşamaların gerçekleştirilmesinde, konuyla ilgili yerli ve yabancı önceki çalışmaların incelenmesi önemli yer tutmuştur. Bu amaçla, online olarak tarama ve erişim olanağı sağlayan Yükseköğretim Kurulu tez merkezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kütüphanesi elektronik dergi erişim sistemi ve TÜBİTAK Dergi Park veri tabanlarından etkin olarak yararlanılmıştır.

Tez çalışmasına yönelik materyaller ile verilerin sağlanmasında 1130212 nolu TÜBİTAK projesinin olanaklarından ve bu kapsamda gerçekleştirilmiş yayınlardan önemli ölçüde yararlanılmıştır. Araştırma alanı iklim verilerinin analizinde, Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden temin edilen, Kahramanmaraş kentinde 572 m kotunda kurulu bulunan meteoroloji istasyonuna ait 1975-2013 uzun dönem iklimatik veriler kullanılmıştır.

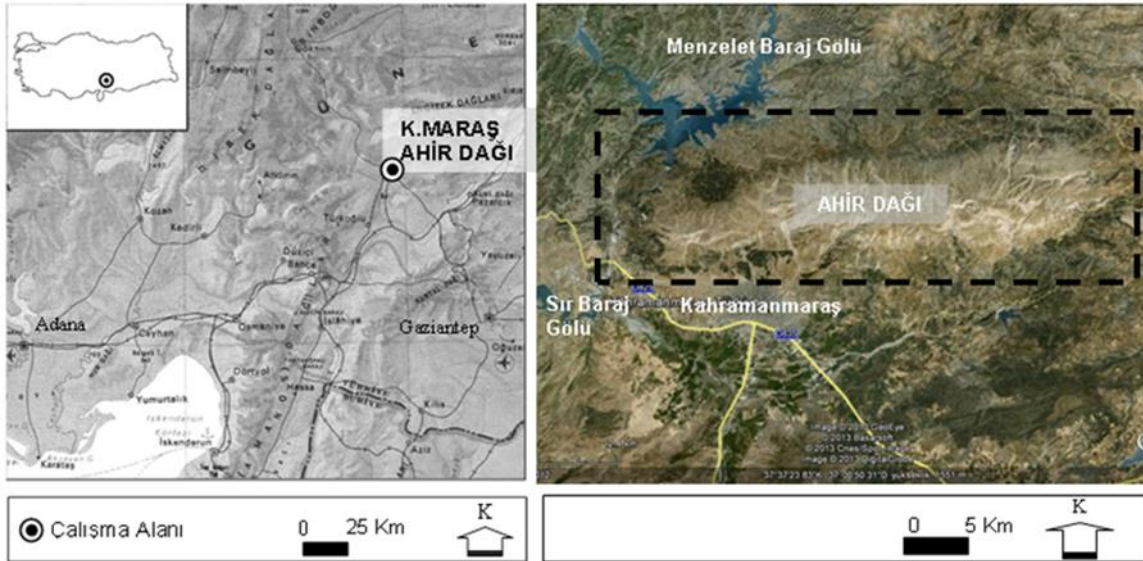
Topografik yapı, yükselti ve eğim yapısına ait bilgiler sayısal DEM (Digital Elevation Model) verilerinden, toprak yapısına ait bilgiler ise Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanan 1:25000 ölçekli sayısal harita aracılığıyla elde edilmiştir. Jeolojik yapıya ait bilgilerin derlenmesinde, bölgeye ait 1:25000 ölçekli sayısal jeoloji haritasından yararlanılmış, jeomorfoloji haritası ise jeoloji haritası ve yine 1:25000 ölçekli topografik haritalardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Alana ait arazi örtüsü bilgileri 2013 yılına ait 29.06.2013 tarihli ve 5 m çözünürlüklü Rapideye uydu görüntüsünün sınıflandırılması yoluyla elde edilmiştir. Ulaşım ağının sayısallaştırılmasında 1:25000 ölçekli topografik haritalardan ve 2013 tarihli uydu görüntüsünden yararlanılmıştır.

Yöre halkının alan kullanım alışkanlıkları ve çevre ile etkileşimlerinin belirlenmesi amacıyla anket formları materyal olarak kullanılmıştır. Anket formu örneği Ek 1’de verilmiştir.

Araştırma alanına ait basılı veya resim formatındaki haritaların sayısallaştırılması, sayısal haritaların birbirleri ile ilişkilendirilmeleri, verilerin sorgulanması ArcGIS9.3 yazılımı ile istatistiki verilerin elde edilmesinde anketler ile toplanan veriler SPSS 11.5 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

3.1.1 Araştırma Alanı

Araştırma, ülkemizin Doğu Akdeniz Bölgesi’nde Güneydoğu Toroslarmın uzantısı olan Ahir Dağı ve yakın çevresini kapsayan yaklaşık 97500 ha yüzölçümüne sahip alanda yürütülmüştür (Şekil 3.1). Kuzey ve Batı yönlerde Menzelet ve Sır Baraj Gölleri, güneyde Kahramanmaraş Ovası ile çevrili olan araştırma alanı $37^{\circ} 46' - 37^{\circ} 34'$ kuzey enlemleri ile $36^{\circ} 46' - 37^{\circ} 22'$ doğu boylamları arasında yer almakta, yükseltileri 500 - 2300 m aralığında değişmektedir.

Şekil 3.1. Araştırma alanı coğrafi konumu

3.1.1.1 İklim

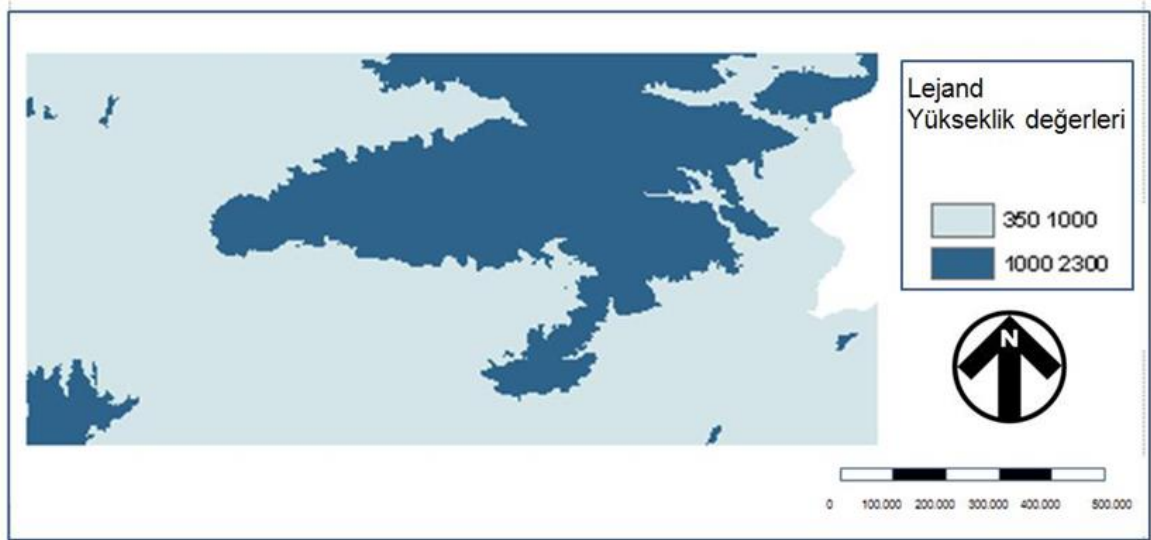
Coğrafi konumu nedeni ile Akdeniz ve karasal iklim özelliklerinin bir arada görüldüğü bölgede Akdeniz iklimi hâkim durumdadır. Kahramanmaraş meteoroloji istasyonu uzun yıllar iklim verilerine göre yıllık ortalama sıcaklık 16.9°C 'dir. Ortalama en düşük sıcaklık 5.0°C ile Ocak ayında yaşanırken en yüksek ortalama değer 28.5°C ile

Temmuz ve Ağustos aylarında kaydedilmiştir (Anonim, 2015). Yıllık ortalama toplam yağış miktarı 745.1 mm' dir. Aralık ve Şubat ayları arasında 115.2– 130.5 mm civarında etkili yağış alınmakta, Haziran ve Ağustos ayları arasında yağış miktarı 0.5–6.5 mm düzeylerine kadar düşmektedir. Yıllık ortalama bağıl nem oranı %58.7'dir (Çizelge 3.1.).

Çizelge 3.1. Kahramanmaraş ili aylık ortalama sıcaklık, yağış ve nem değerleri (Anonim, 2015)

Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Ort.Sıcaklık (C)	5.0	6.4	10.6	15.5	20.4	25.3	28.5	28.5	25.2	19.0	11.6	6.7
Max.Sıcaklık (C)	17.4	21.8	29.2	36.0	38.0	42.0	45.2	44.4	41.3	37.2	27.2	24.0
Min.Sıcaklık (C)	1.4	2.2	5.6	10.0	14.3	19.0	22.3	22.3	18.5	13.0	6.9	3.1
Toplam Yağış Ortalaması (mm)	128.5	114.5	96.2	74.4	40.4	6.7	1.1	0.8	7.2	45.4	82.9	131.0
Ortalama Nem (%)	70.3	66.0	60.0	58.2	54.7	50.0	51.5	53.4	50.8	54.5	64.6	70.9

Kahramanmaraş meteoroloji istasyonu yağış ve sıcaklık verilerinin araştırma alanı bütününe enterpole edilmesi ve peyzaj karakter analizi çalışmasında kullanılabilmesi amacıyla Akdeniz iklimi için Emberger prensiplerine göre geliştirilen biyoiklim katları belirlenmiştir (Akman ve Daget, 1981). Yapılan analizler, araştırma alanında iki ayrı biyoiklim tipi olduğunu göstermiş, 1000 m yükseltiye kadar Az Yağışlı Akdeniz iklimi görülürken, 1000 m' den sonra Yağışlı Akdeniz iklimi olduğu belirlenmiştir (Kısakürek ve ark., 2014) (Şekil 3.2).

Şekil 3.2. Araştırma alanı ve yakın çevresi biyoiklim tipleri haritası (Kısakürek ve ark., 2014)

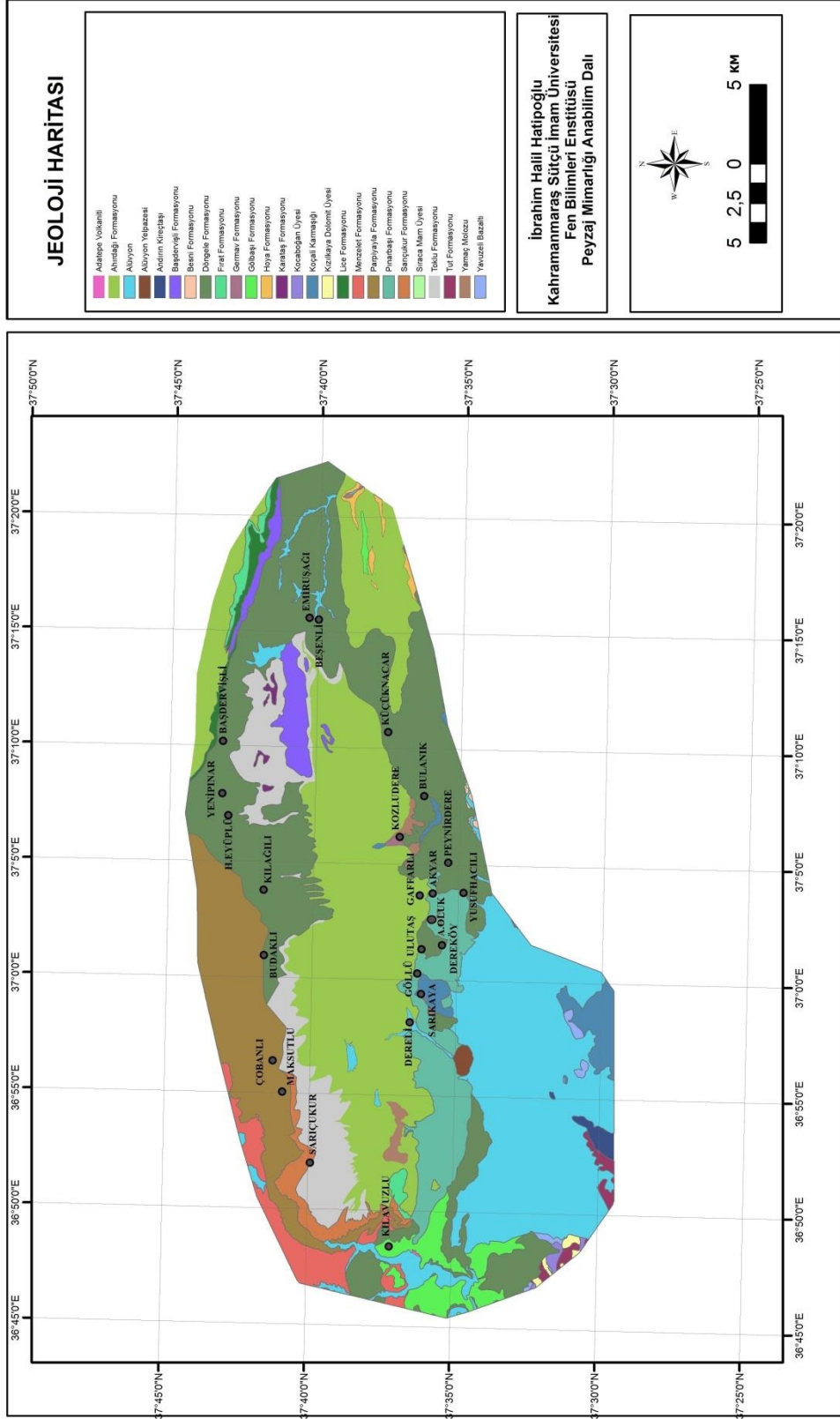
3.1.1.2 Jeolojik yapı

Kahramanmaraş ili ve yakın çevresi, Arabistan ve Anadolu levhalarının kenetlendiği bölgede yer alması nedeniyle jeolojik bakımdan kompleks bir yapıya sahiptir. Geç Kretase döneminde birbirine doğru yaklaşmaya başlayarak Lütesiyen dönemi sonunda birleşen Afrika ve Arabistan levhalarının Anadolu levhasına doğru hareketinin çarpışmadan sonra da devam etmesi sonucunda Anadolu levhasında doğru atımlı faylar oluşmaya başlamıştır. Bu faylardan olan ve Kahramanmaraş'ın yakın doğusundan geçerek güneye doğru ilerleyen Doğu Anadolu Fay Zonu ile Ölü Deniz Fay Zonu ve Toros – Zağnos bindirmesinin odaklandığı, kalın ve suya dolgun alüvyon istifinin oluşturduğu Kahramanmaraş Ovası levha hareketlerinin ve enerji birikimlerinin devinim alanı konumundadır (Gözübol ve ark., 2004; Yeleser, 2006; Doygun ve ark., 2007).

Araştırma alanında geniş yayılım gösteren formasyonlar arasında bulunan Gaziantep formasyonu, Ahir Dağı'nın yüksek kesimlerinde ve ayrıca dağ kütesinin doğusunda görülmektedir (Şekil 3.3). Killi kireçtaşı, tebeşirli kireçtaşı ve kireçtaşından oluşan bu formasyon yumuşak topografya gösteren killi kireçtaşı ve tebeşirli kireçtaşı şeklinde görülmektedir. Bazı yerlerde ise bu killi ve tebeşirli kireçtaşları yerine kalın tabakalı kireçtaşları gözlenmektedir. Killi kireçtaşları beyazımsı, gri, krem, kirli sarı renkli, gevşek, ince - orta tabakalı yer yer marn ara katkılı çok az çört ve tebeşirli düzeyler içermektedir (Anonim, 2009b).

Alanda yaygın olarak bulunan bir diğer jeolojik oluşum Alüvyon'dur. Araştırma alanının güneyini büyük ölçüde kaplayan ve Kahramanmaraş ova arazilerinde hakim olan birim, ova tabanını oluşturan çöküntü havzasının Aksu Çayı ve çevredeki yüksek alanlardan akarsuların taşıdığı materyal ile dolması sonucunda Alüviyal görünüm kazanmıştır. Hafif eğimli etek araziler ile Ahir Dağı'ndan ayrılan ovanın derinliği 25-300 m arasında değişmektedir. Doğu-batı yönünde 25-28 km, kuzey – güney yönünde de 7-9 km genişliği ile 180 km² civarında yüzölçümüne sahip Kahramanmaraş Ovası güneyde Türkoğlu Ovası ile birleşir (Gürbüz, 1999; Korkmaz, 2001; Yeleser, 2006). Ahir Dağı yükseltileri güneydoğu, doğu ve kuzeydoğu yönlerde geniş bir alanda Miyosen yaşlı kırıntılılardan oluşan Döngüle formasyonu ile çevrelenmekte, dağın kuzey yamaçlarında ise büyük oranda kalın tabakalı, bol çatlaklı, eklemli, erime boşluklu resifal Parpiyayla formasyonu hâkim bulunmaktadır.

YÖRE HALKININ DOĞAL ÇEVRE İLE OLAN ETKİLEŞİMLERİNDE FİZİKSEL ÇEVRE KOŞULLARININ ETKİSİ

Şekil 3.3. Jeoloji haritası

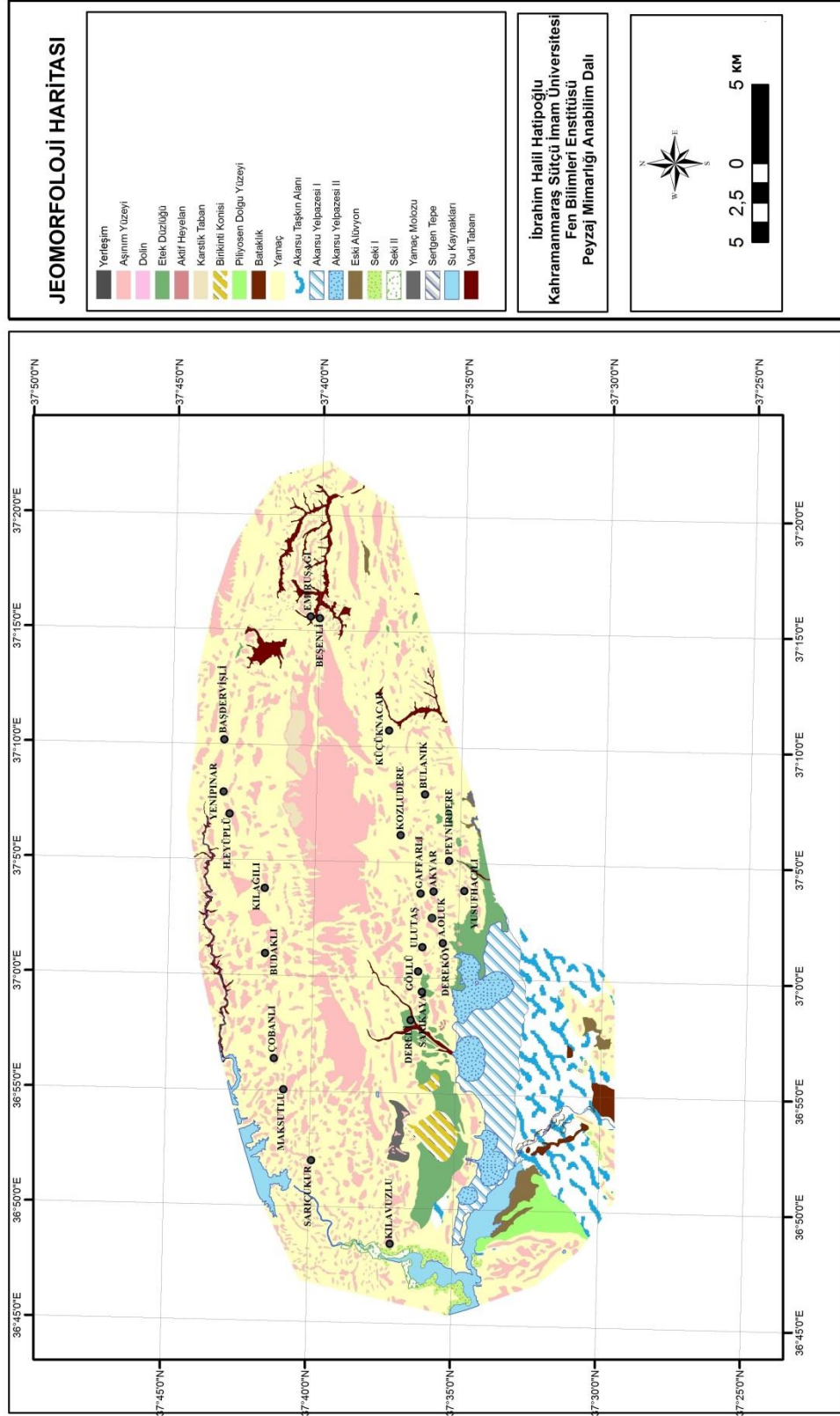
3.1.1.3 Jeomorfolojik yapı

Araştırma alanının jeomorfolojik yapısını etkileyen en önemli etken, geniş alanda yayılım gösteren Ahir Dağı yükseltileri ve bu yapının şekillendirdiği iklim ile yüzey akışlarıdır (Şekil 3.4). Ahir Dağı yükseltilerine bağlı olarak araştırma alanının önemli bir bölümünde yamaç karakterli arazi yapısı hâkim durumdadır. Yamaç araziler boyunca, yine dağ kütlelerini çevreler nitelikte, iklim ve yüzey akışları nedeniyle oluşmuş düz ve düze yakın alanlardan meydana gelen aşınım yüzeyleri parçalı biçimde görülmektedir. Ahir Dağı zirvelerinde görülen yüksek dağ stepleri, alanda en geniş yayılımı gösteren aşınım yüzeyleridir.

Ahir Dağı kütlelerinin doğu, güney ve kuzey eteklerinde akarsuların zaman içerisinde meydana getirdiği çok dik olmayan vadi tabanları, araştırma alanında farklılık ortaya koyan oluşumlar arasında yer almaktadır. Ahir Dağı'nın güney yamaçlarında Kahramanmaraş kent dokusuna doğru olan kesimlerde, akarsuların taşıdığı materyallerin birikmesiyle oluşan alüvyonlar akarsu yelpazesi olarak adlandırılmaktadır. Yine aynı bölgede, yamaçlardan inen yüzey sularının dağ eteğinde eğimin azalmasıyla taşıdığı maddeleri yayarak biriktirmesi ile oluşan birikinti konileri bulunmaktadır.

Kahramanmaraş kentinin güneyinde bulunan ova arazileri ve yakın çevresi, akarsular ve yüzey akışları tarafından getirilen farklı büyüklükteki materyallerin düzlüklerde bırakılması ile oluşmuş alüvyonlar, akarsuların yakın çevresinde hâkim bulunan akarsu taşkın yatakları ve taban suyunun yükseldiği bataklık alanlardan meydana gelmektedir.

YÖRE HALKININ DOĞAL ÇEVRE İLE OLAN ETKİLEŞİMLERİNDE FİZİKSEL ÇEVRE KOŞULLARININ ETKİSİ

Şekil 3.4. Jeomorfoloji haritası

Araştırma alanı yükselteleri 350 - 2301 m arasında değişmektedir. Araştırma alanında bulunan önemli tepeler Milcan Dağı (2301 m), Hambur Tepesi (2044 m), Sakıbaba Tepesi (1953 m), Ulucak Tepesi (1816 m), Bayrak Tepesi (1685 m), Kütüklütarla (1129 m) ve Kibletaş'tır (1902 m). Araştırma alanı yükselteleri, on grup halinde incelenmiş ve alandaki dağılımları Çizelge 3.2 ve Şekil 3.5'te verilmiştir.

Çizelge 3.2. Yükselti grupları, alandaki yüzölçümleri ve yerleşim sayıları

Yükselti Kuşakları (m)	Alana Oranı (%)	Yerleşim Sayıları
300 - 400	0,2	-
401 - 500	16	-
501 - 600	11	1
601 - 700	8	-
701 - 800	8	1
801 - 900	5	4
901 - 1000	3,8	4
1001 - 1100	5	2
1101 - 1200	8	7
1200 m ve üzeri	35	5

1200 metre ve üzeri yükselti grupları araştırma alanının %35'ini meydana getirmekte olup, bu kuşakta 5 adet köy yer almaktadır. Ahir Dağı eteklerini meydana getiren 800-1100 m grubunun ise alandaki oranı % 13,8'dir (Çizelge 3.2). Araştırma alanının yükselti grupları haritası Şekil 3.5'te görülmektedir.

Araştırma alanı eğim grupları incelendiğinde, ova arazilerini de kaplayan %20'lik bölümün, düz ve düze yakın arazileri temsil eden %0-6 eğim grubuna dâhil olduğu görülmüştür. Alanda en geniş alana sahip eğim grubu %20-30 'dur ve toplam içerisindeki oranı %30 olarak belirlenmiştir. Ahir Dağı'nın dik yamaçlarını meydana getiren en yüksek eğime sahip %30< grubu arazilerin toplam içerisindeki oranı ise %10'dur (Şekil 3.6).

3.1.1.4 Toprak yapısı

Araştırma alanının toprak yapısı arazi yetenek sınıfları açısından değerlendirilmiştir. Araştırma alanında arazi yetenek sınıflarının tamamının mevcut olduğu belirlenmiştir (Çizelge 3.3) (Şekil 3.7).

Çizelge 3.3. Arazi yetenek sınıfları ve alandaki oranları

Arazi Yetenek Sınıfları	Alana Oranı (%)
I.SINIF	6
II.SINIF	8
III.SINIF	10
IV.SINIF	19
VI.SINIF	17
VII.SINIF	40

Alanın temel arazi karakterini %40'lık oranıyla yedinci sınıf topraklar oluşturmaktadır. Bu toprak sınıfı, kullanımları önemli oranda kısıtlanmış arazilerdir. Yedinci sınıf toprak, çok eğimli, erozyona fazla uğramış, taşlı ve arızalı olup, yüzlek, kuru, bataklık veya diğer bazı elverişsiz toprakları ihtiva eder. Çok fazla özen gösterilmek şartıyla çayır veya orman olarak kullanılabilir. Üzerindeki bitki örtüsü azalırse erozyon çok şiddetlenir.

Araştırma alanının %19'unu kaplayan dördüncü sınıf toprakların; taşlılık, yaşlık ve eğim yönünden çok şiddetli sınırlayıcı özellikleri vardır. Alanın doğusunda bulunan bu arazi tipi, özellikle devamlı olarak çayıra tahsis edilmeye müsait arazi sınıfıdır. Ara sıra tarla bitkileri de yetiştirilebilir. Eğim, erozyon, toprak karakterleri ve iklim bu sınıf topraklar üzerinde yapılacak ziraatı sınırlayıcı faktörlerdir. Kötü drenaja sahip az meyilli topraklar da dördüncü sınıfa dâhil edilirler. Bunlar erozyona maruz kalmazlar, fakat ilkbaharda birdenbire kuruduklarından ve verimlilikleri de pek az olduğundan birçok ürünlerin yetiştirilmesine uygun değildirler. Yarı-kurak bölgelerde dördüncü sınıf araziler üzerinde baklagilleri ihtiva eden münavebe sistemlerinin uygulanması genellikle iklim dolayısıyla mümkün olmamaktadır (Anonim, 2005b).

Araştırma alanının güney kesimlerinde yer alan altıncı sınıf topraklar, alanda %17 oranında oluşmuştur. Altıncı sınıf topraklar, ormanlık veya çayır olarak kullanılırken dahi

orta derecede tedbir alınmasını gerektiren arazilerdir. Fazla meyillidir ve şiddetli erozyona maruz kalır. Yüzlektir, ıslak veya çok kurudur veya başka sebeplerden dolayı kültüvasyona müsait değildir.

Alanın %10'luk bir bölümünü oluşturan üçüncü sınıf topraklar, üzerinde iyi bir bitki münavebesi kullanılmak ve uygun ziraat metotları uygulamak suretiyle fazla gelir getiren çapa bitkileri için orta derecede iyi bir arazidir. Orta derecede meyillilik, erozyona fazla hassasiyet, fazla ıslaklık, yüzlek toprak, taban taşının varlığı, fazla kumluluk veya çakıllılık, düşük su tutma kapasitesi ve az verimlilik bu sınıf araziye ait olan özelliklerdir(Anonim, 2005b). Şekil 3.7'de görüldüğü gibi bu grup topraklar alanın güneyinde ve doğusunda görülmektedir.

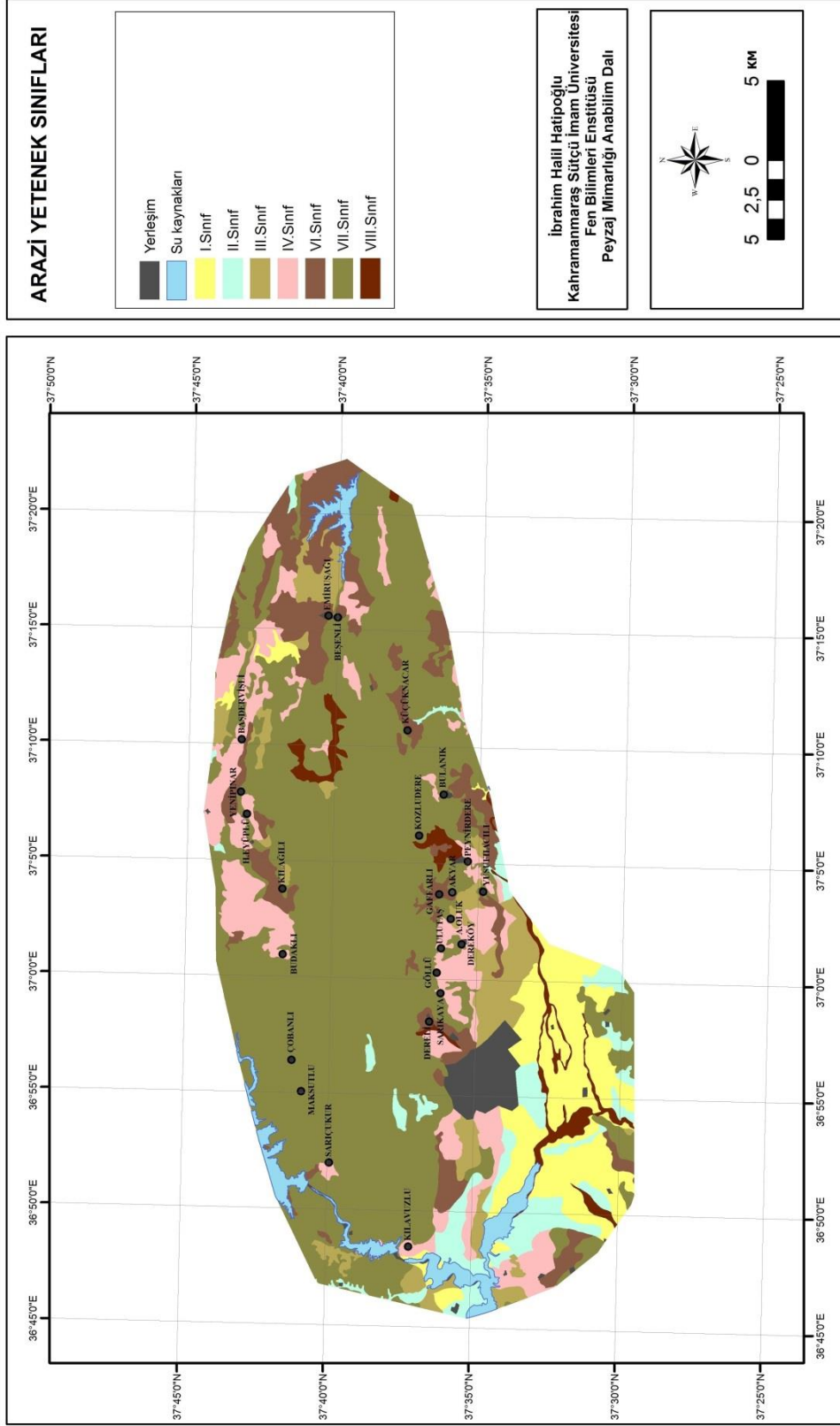
II.sınıf topraklar alanın %8'lik bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu toprak sınıfı ancak bazı özel tedbirler alınmak suretiyle kolayca işlenebilen iyi bir arazidir. Birinci sınıf arazilerden farkları; hafif meyillilik, orta derecede erozyona maruz kalmak, orta derecede taşkınlara uğramak ve kolayca izole edilebilecek orta derecede ıslaklık ihtiva etmek şeklinde sıralanabilmektedir (Anonim, 2005b). Bu grup topraklar alanın güneyinde görülmektedir (Şekil 3.7).

Araştırma alanının %6'lık bir bölümünü kapsayan I.sınıf topraklar; her tür bitkiyi yetiştirmeye elverişli, düz eğimli, iyi drene olmuş, kolay işlenebilir verimli arazilerdir. Bu tip topraklarda pek az su ve rüzgâr erozyonu olabilir. Topraklar iyi drenaja sahiptirler, su taşkın zararlarına maruz değildirler. Çapa bitkileri ve diğer entansif yetiştirilen ürünlere uygundur. Yağışların az olduğu yerlerde sulanan birinci sınıf araziler % 1'den az meyilli, derin, tınlı yapılı, iyi su tutma kapasitesi olan, orta derecede geçirgen topraklara sahip arazilerdir(Anonim, 2005b).

3.1.1.5 Bitki örtüsü

Araştırma alanı ve çevresi Akdeniz ve İran - Turan Fitocoğrafya geçiş bölgeleri kuşağında, Anadolu Diyagonali'nin güneyde iki kola ayrıldığı noktada yer alır (Kısakürek, 1997). İklim karakteristikleri yönünden de geçiş özelliği gösteren bölgede topografik yapının da oldukça hareketli olması nedeniyle Avrupa - Sibirya Fitocoğrafya bölgesine ait türler relict olarak bulunmaktadır. Bununla birlikte bitki örtüsünün hakim türlerini Akdeniz Fitocoğrafya bölgesinin bireyleri oluşturur (Korkmaz, 2001; Doymun ve ark., 2010).

YÖRE HALKININ DOĞAL ÇEVRE İLE OLAN ETKİLEŞİMLERİNDE FİZİKSEL ÇEVRE KOŞULLARININ ETKİSİ

Şekil 3.7. Arazi yetenek sınıfları haritası

Bölgede ekolojik yapının yanı sıra insan faaliyetlerinin de şekillendirdiği Çalı, Orman ve Alpin Formasyonu olmak üzere üç vejetasyon kuşağı mevcuttur.

Çalı Formasyonu: 500 - 1200 m arasında görülür. Kızılçam'ın (*Pinus brutia*) uzun yıllar devam eden tahribatı sonucunda yaprağını döken ve dökmeyen çalıların meydana getirdiği maki formasyonu oluşmuştur. Kermes Meşesi (*Quercus coccifera*), Mazı Meşesi (*Q. infectoria*), Saçlı Meşe (*Q. cerris*), Tespih Çalısı (*Styrax officinalis*), Sumak (*Rhus coriaria*), Menengiç (*Pistaciaterebinthus*), Cehri (*Rhamnu soleoides*), Akçakesme (*Phillyrea latifolia*), Dişbudak (*Fraxinus ornus*), Zeytin (*Olea europea*), Laden (*Cistussalvii folius*), Erguvan (*Cercis siliquastrum*), Karaçalı (*Paliurus spina-christii*), Ateş Dikeni (*Pyracantha coccinea*) ve Sandal (*Arbutus andrachne*) bu formasyonun belirgin türleridir.

Orman Formasyonu: Ahir Dağı eteklerinden yüksek kesimlere doğru en sık rastlanılan formasyondur. 800 - 900 m civarında başlayarak tahribatın olmadığı yerlerde orman üst sınırı olan 2000 - 2100 m yükseltilerine kadar çıkar. Ormanlar genelde iğne yapraklı türlerden oluşmakla birlikte bazen relikt olarak bulunan ve kısmen yaprağını döken geniş yapraklı türler ile meşeler bulunmaktadır. İğne yapraklı ormanlarda hakim tür Kızılçam'dır. Bölgede iğne yapraklı yarı nemli ormanlar Kuzey Amanos Dağları üzerinde, Ceyhan Nehri vadisi yamaçları ile Ahir Dağı'nın güneye bakan yamaçlarında yer alır ve Karaçam (*Pinus nigra*), Fıstık Çamı (*Pinus pinea*), Lübnan Sediri (*Cedrus libani*) Toros Göknaarı (*Abies cilicica*) ve Boylu Ardıç (*Juniperus excelsa*) gibi türlerden oluşur. (Varol ve Tatlı, 2003).

Yarı nemli Karaçam ormanları 1200 - 1300 m yükseltilerde başlar ve 1900 m'ye kadar çıkar. Karaçam ormanları, 1200 - 1300 m'den sonra Kızılçam ormanlarının yerini alması gerekirken tahribatlar nedeniyle birçok alanda yerini geniş yapraklı, kısmen yaprağını döken karışık ormanlara terk etmiştir. Saf Karaçam ormanları nadir olarak görülürken bazen Sedir, Göknaar ya da Boylu Ardıç ile karışık halde bulunmaktadır. Karışık ormanlarda Lübnan Meşesi (*Quercus libani*), Mazı Meşesi, Katran Ardıcı (*Juniperus oxycedrus*), Kayacık (*Ostrya carpinifolia*), Adi Fındık (*Coryllus avellana*), Üvez (*Sorbus torminalis*) ve Tespih Çalısı gibi türler de yer almaktadır.

Bölgede Sedir ve Göknaar ormanları bir kuşak oluşturmamakla birlikte 1400 - 2000 m yükseltileri arasında saf halde veya Karaçam, Boylu Ardıç, Lübnan Meşesi, Mazı Meşesi, Dağ Karaağacı (*Ulmus glabra*) ve Kayacık ile karışık olarak bulunurlar.

Kahramanmaraş İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından Ahir Dağı'nı da içine alan geniş bir alanda "Yeşil Kuşak Projesi" kapsamında ağaçlandırma çalışmaları yürütülmektedir. Kentin kuzeyinde 1963 yılında 109 ha alanda başlatılan koruluk çalışmasının da dahil edildiği proje Türkiye genelinde, toplam 30,167 ha genişliği ile büyüklük bakımından 3., 20,293 ha uygulama alanı ile 1. sırada yer almaktadır. Nur Dağı'ndan başlayarak Ahir Dağı'na kadar uzanan geniş bir alanı kapsayan proje çerçevesinde 12,725 ha ağaçlandırma, 1130 ha erozyon kontrolü ve 470 ha mera ıslahı çalışması tamamlanmış olup günümüze kadar 44 milyon fidan dikilmiştir, proje tamamlandığında 75 milyon fidanın dikilmiş olması planlanmaktadır (Doygun ve ark., 2010).

Projenin 25908 ha'ı ağaçlandırma, 4259 ha'ı ise erozyon kontrolü çalışması özelliğindedir. Erozyon kontrolü, yüksek rakımlarda yer alan Ahir Dağı ve Bertizçayı-A serilerinde yapılmaktadır. Bu serilerde çok yüksek meyilli ve erozyona açık alanlar geniş yer kaplamaktadır. Diğer iki proje ise sadece ağaçlandırmayı kapsar. 1995 yılsonu itibariyle toplam uygulama alanı 14720 ha'a ulaşmış olup, bunun 13015 ha'ı ağaçlandırma, 1705 ha'ı ise erozyon kontrolü çalışmasıdır. Bu değerler, tüm projenin %48.80'lik bölümünün, ağaçlandırma çalışmalarının %50.24'ünün, erozyon kontrolü çalışmalarının ise %40.03'ünün bitirildiğini göstermektedir. Toplam uygulama alanı içerisinde, proje öncesine yani 1990'dan önceki yıllara ait uygulama alanlarının büyük bir paya sahip olduğu dikkati çekmektedir. Ancak proje yapıldıktan sonra çalışmalar hızlanmıştır (Avşar, 1997).

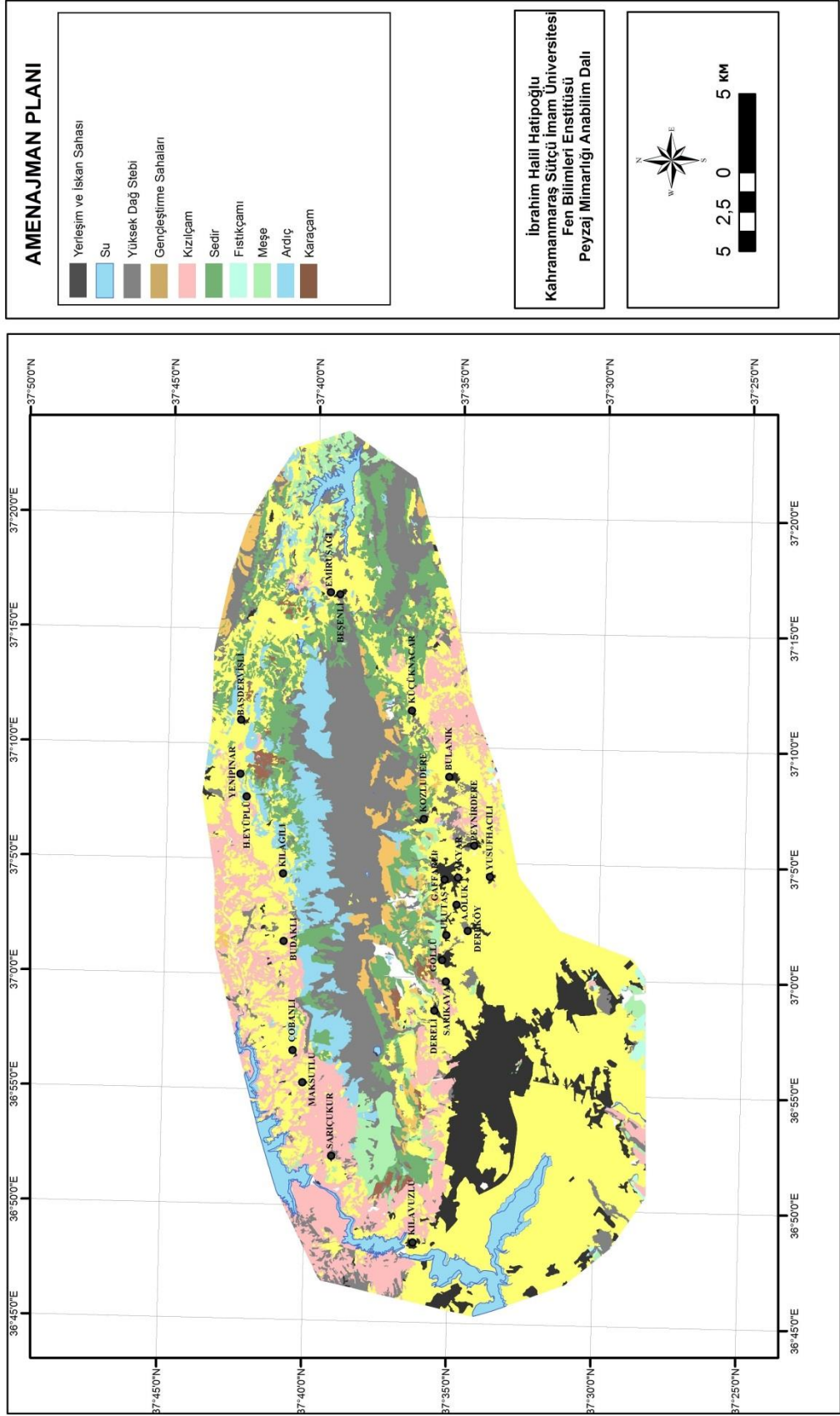
Alpin Formasyonu: Bölgede orman üst sınırı olan 2000 - 2100 m'nin üzerinde ve bazen de ormanların tahribatına bağlı olarak 1800 - 1900 m'den itibaren Alpin ot formasyonu yer alır. Geven (*Astragalus* sp.), Çoban Yastığı (*Acantholimon* sp.), Üçgül (*Trifolium* sp.), Fiğ (*Vicia* sp.), Yoğurtçotu (*Gallium* sp.), Koyun Yumağı (*Festuca* sp.), Kenger (*Gundelia* sp.), Burçak (*Coronilla* sp.), Çan Çiçeği (*Campanula* sp.), Parmakotu (*Potentilla* sp.), Menekşe (*Viola* sp.) ve Gelincik (*Papaver* sp.) yaygın türlerdir.

Araştırma alanındaki bitki örtüsünü belirlemek amacı ile, Orman Bölge Müdürlüğü tarafından hazırlanan 1:25.000 ölçekli amenajman haritasından yararlanılmıştır (Şekil 3.8). Harita verilerine göre, alandaki en geniş dağılım %36,78 ile alanda batı ve kuzey kesimlerde bulunan Kızılçam örtüsüne aittir. Bunu %23,26 oranı ile Sedir, %18,97 oranı ile Yüksek Dağ Stebi takip etmektedir (Çizelge 3.4).

Çizelge 3.4. Amenajman haritasında yer alan bitki örtüsü yüzdesi

Bitki örtüsü	Yüzde
	(%)
Yüksek Dağ Stebi	18,97
Gençleştirme Sahaları	4,54
Kızılçam	36,78
Karaçam	3,27
Fıstıkçamı	1,37
Ardıç	6,12
Sedir	23,26
Meşe	5,69

YÖRE HALKININ DOĞAL ÇEVRE İLE OLAN ETKİLEŞİMLERİNDE FİZİKSEL ÇEVRE KOŞULLARININ ETKİSİ

Şekil 3.8. Amenajman planı

3.1.1.6 Hidrolojik yapı

Araştırma alanında bulunan önemli akarsular; Ceyhan nehri, Aksu Çayı ve Erkenez Çayı'dır. Alanın batısında yer alan Ceyhan Nehri'nin büyük bir kısmı Menzelet, Sır ve Kılavuzlu baraj gölleri bünyesinde kalmıştır.

Araştırma alanının kuzeybatısında yer alan Menzelet Baraj Gölü, Kahramanmaraş ili sınırları içinde, il merkezinin 26 km kuzey batısında Orta Ceyhan Havzası'nda bulunmaktadır. Enerji üretimi amaçlı olarak yapılmış olan Menzelet Barajı'nda 1989 yılında su tutulmaya başlanmıştır. Minimum göl hacmi 532.60 hm³, maksimum göl hacmi 2088 hm³ 'tür. Baraj gölü alanı 4200 hektar olup en derin yeri 136 metredir. Ortalama derinlik ise 50 m olarak bilinmektedir (Alp ve ark., 2003).

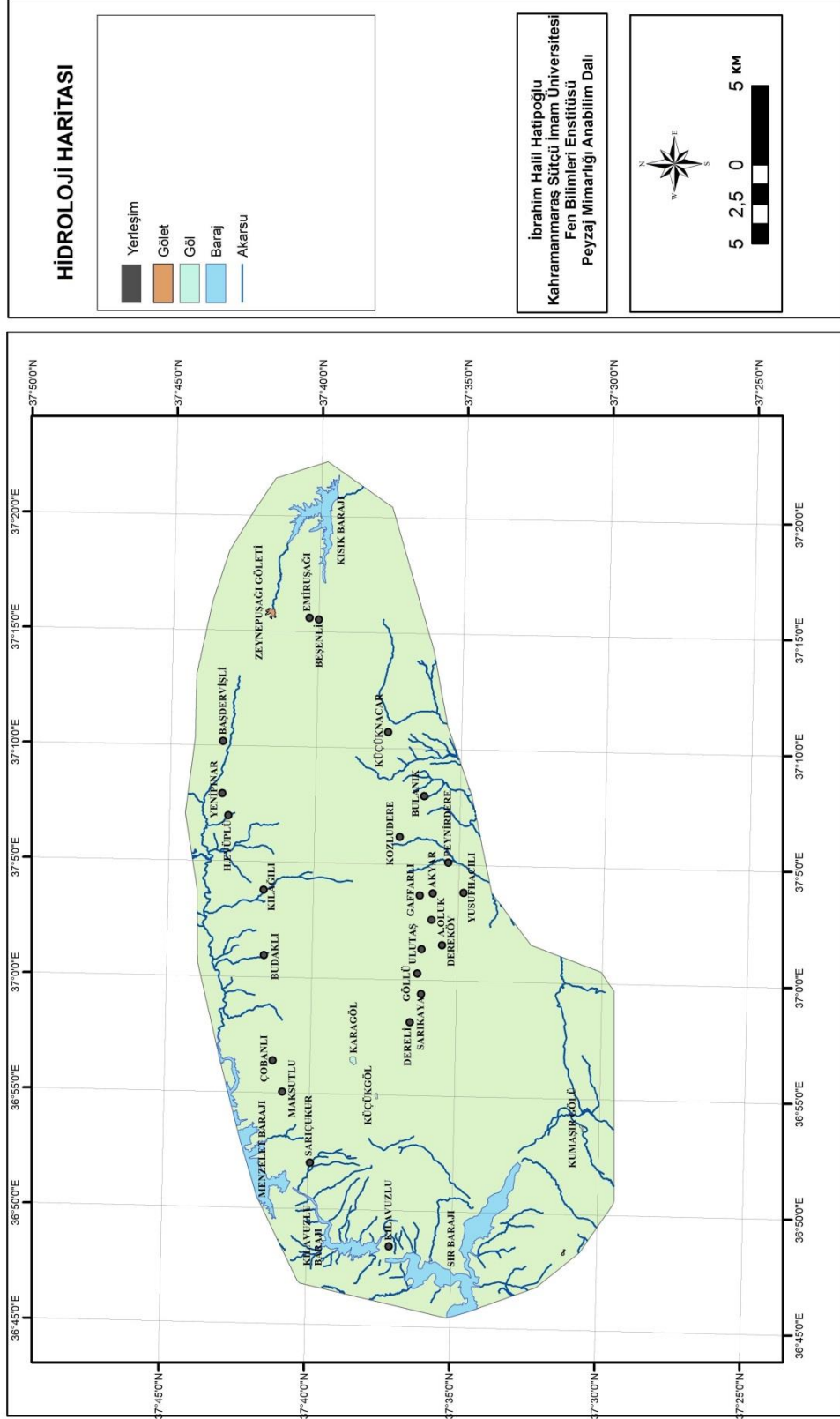
Araştırma alanında Karagöl ve Küçükgöl krater gölleri bulunmaktadır. Bu göller çöküntü durumunda olup, kışın yağmur ve kar suları biriktirip yazın tamamen kurumaktadırlar. Yöre halkı bu göllerden hayvancılık faaliyetleri amacıyla yararlanmaktadır. Alandaki tüm köy yerleşimleri akarsu ve barajların etki alanında bulunmaktadır (Şekil 3.9).

3.1.1.7 Ulaşım

Araştırma alanında, kent merkezi ile köyler arasındaki ulaşım çoğunlukla stabilize ve ham yollarla sağlanmaktadır.

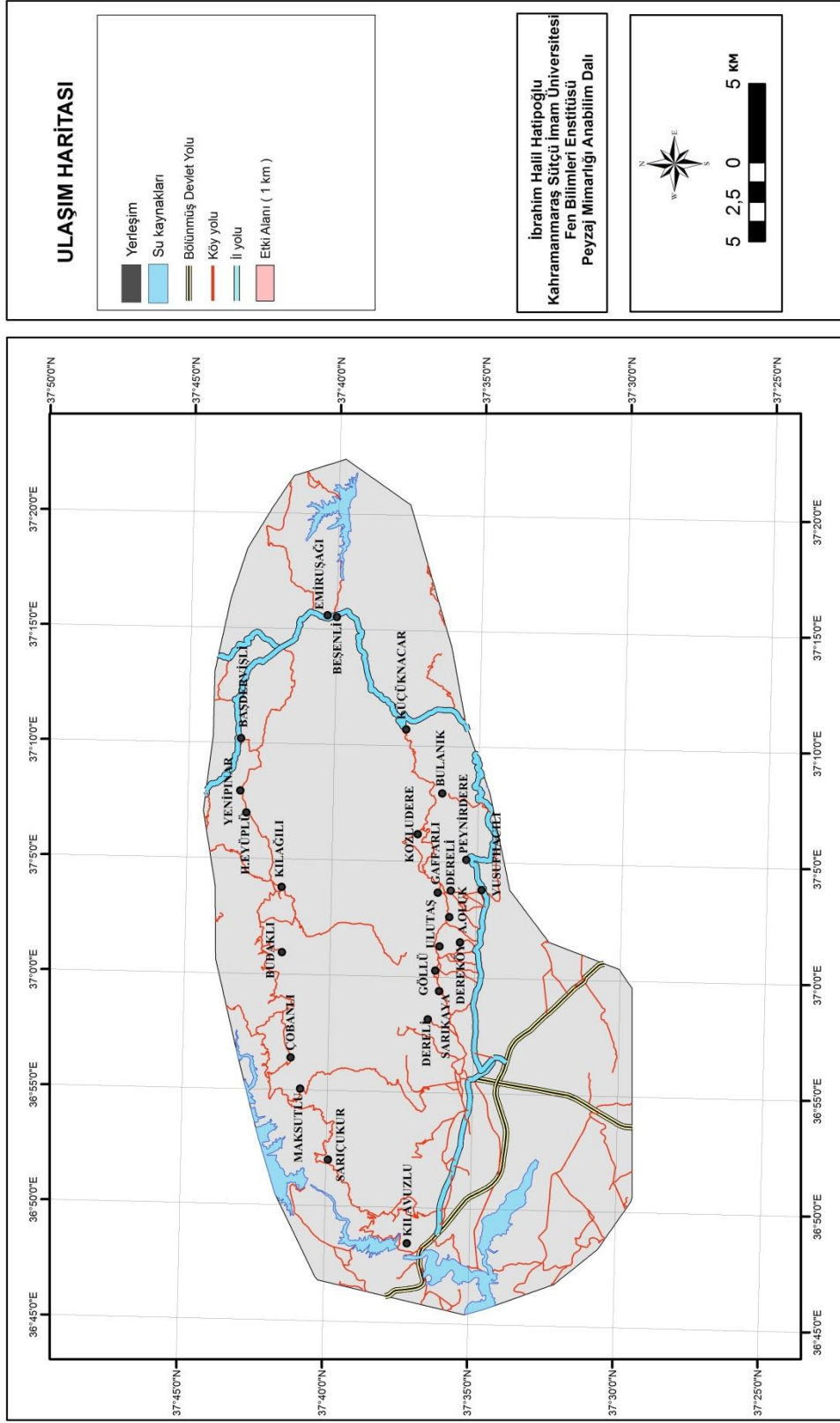
Araştırma alanını sınırları içerisinde bulunan köy yerleşimlerinden Kılavuzlu köyü bölünmüş devlet yoluna yakın konumda bulunmaktadır. Başdervişi, Emiruşağı, Beşenli, Küçüknacar, Peynirdere ve Yenipınar köylerine il yolları, diğer köylere ise köy yolları ile ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 3.10).

YÖRE HALKININ DOĞAL ÇEVRE İLE OLAN ETKİLEŞİMLERİNDE FİZİKSEL ÇEVRE KOŞULLARININ ETKİSİ

Şekil 3.9. Hidroloji haritası

YÖRE HALKININ DOĞAL ÇEVRE İLE OLAN ETKİLEŞİMLERİNDE FİZİKSEL ÇEVRE KOŞULLARININ ETKİSİ

Şekil 3.10. Ulaşım haritası

3.1.1.8 Nüfus, Demografik Yapı ve Eğitim

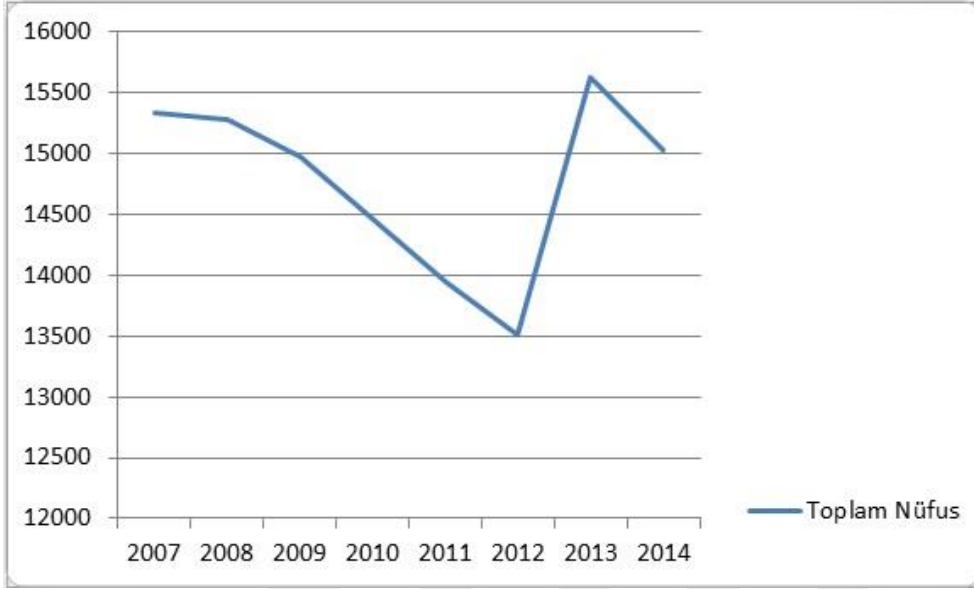
Araştırma alanında Ahir Dağı ve yakın çevresinde yer alan 24 adet köy yerleşimi bulunmaktadır. Kahramanmaraş'ın 12 Kasım 2012 tarihinden itibaren Büyükşehir Belediyesi kapsamına alınması nedeniyle mahalle statüsüne dâhil olan bu yerleşimlere ait nüfus değişimleri Çizelge 3.5'te verilmiştir.

Çizelge 3.5. Köy yerleşimlerinin 2007 ile 2014 yılları arasındaki nüfus değişimleri

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Akyar (Merkez)	165	247	250	204	206	176	183	189
Ayaklıcaoluk (Merkez)	924	1171	1198	1162	1132	1084	1073	1132
Başdervişi (Ağabeyli)	1267	1276	1264	1244	1233	1191	1162	1068
Beşenli (Merkez)	902	925	1018	954	904	873	795	824
Budaklı (Ağabeyli)	1006	1014	958	896	824	760	751	738
Bulanık (Merkez)	903	950	978	999	971	969	940	939
Çobanlı (Ağabeyli)	614	610	617	586	541	498	462	458
Dereköy (Merkez)	620	983	907	865	825	784	1208	1000
Dereli (Merkez)	1866	1094	1121	1124	1108	1139	1169	1195
Emiruşağı(Çağlayancerit)		103	125	125	125	125	113	122
Gaffarlı (Merkez)	424	606	567	578	523	496	586	551
Göllü (Merkez)	574	606	632	654	670	672	648	682
Hacıyüplü (Ağabeyli)	250	340	248	233	232	227	224	207
Kılağlı (Ağabeyli)	562	586	514	487	459	437	388	381
Kılavuzlu (Merkez)	1491						1215	1274
Küçüknaçar (Merkez)	500	704	652	611	550	538	994	603
Kozludere (Merkez)	289	433	403	357	339	296	264	291
Maksutlu (Merkez)	560	581	593	570	567	551	531	510
Peynirdere (Merkez)	595	583	613	629	619	635	645	640
Sarıçukur (Merkez)	560	641	647	619	582	573	583	570
Sarıkaya (Merkez)	355	390	378	395	391	373	382	375
Ulutaş (Merkez)	195	590	495	410	351	317	463	423
Yenipınar (Ağabeyli)	188	178	176	162	163	160	154	155
Yusufoğlu (Merkez)	530	614	618	597	634	638	691	708
TOPLAM	15340	15282	14972	14461	13949	13512	15624	15035

Araştırma alanının nüfusa göre en büyük yerleşimleri, Kılavuzlu (1274), Dereli (1195), Ayaklıcaoluk(1132) iken, nüfusa göre en küçük yerleşimleri Emiruşağı (122), Yenipınar (155) Akyar (189)'dir. Çizelge 3.5'te Ahir Dağı kırsal yerleşimlerinin yıllara ve beldelere göre nüfus değişimleri verilmiştir. Çizelge 3.5'te görüldüğü gibi araştırma

alanının kuzeyinde yer alan yerleşimlerde nüfusun azaldığı gözlemlenirken, güneyde yer alan kırsal yerleşimlerin toplam nüfusunda ise 2007 ile 2014 yılları arasında bir farklılık görülmemektedir. 2012 yılında toplam nüfusta bir düşüş olduğu görülmekte, ancak 2014 yılına kadar olan artış bu farkı kapatmaktadır (Şekil 3.11).

Şekil 3.11. Araştırma alanı kırsal yerleşimleri nüfus değişimi

Şekil 3.11’de görüldüğü gibi kırsal yerleşimlerin nüfusları 2008 – 2009 yılından 2012 yılına kadar azalma eğiliminde olduğu, 2012 yılında itibaren yeniden bir yükselme olduğu görülmektedir.

3.2 Metot

Fiziksel çevre koşullarının yöre halkının doğal çevreden yararlanma biçimleri üzerindeki etkilerini belirlemek amacı ile yürütülen bu çalışma literatür tarama, veri toplama ve değerlendirme olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

Birinci aşamada konu ile ilgili kaynak taraması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sağlıklı yürütülmesi amacı ile öncelikle kırsal ve dağlık alanlar ile ilgili tüm çalışmalar, yaşanan sorunlar ve sosyo-ekonomik ve kültürel yapı ile ilgili önceki bilimsel çalışmalar irdelenmiştir. Literatür taraması ile kuramsal temellerin oluşturulması sağlanmıştır.

İkinci aşamada araştırma alanına ait veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler araştırmanın amacına uygun olarak fiziki veriler ile sosyo-ekonomik ve kültürel veriler olmak üzere iki farklı veri grubu altında derlenmiştir.

Fiziki verilerin elde edilmesi: Araştırma alanının fiziki verilerinin oluşturulmasında yararlanılan materyaller sayısal haritalardan meydana gelmektedir. Bu doğrultuda haritaların coğrafi bilgi sistemleri ortamında ArcGIS programı kullanılarak ortak koordinat sistemine sahip olması sağlanmıştır. Haritadan elde edilen veriler çok sayıda rapor ve yayın ile desteklenmiştir.

Sosyo-ekonomik ve kültürel verilerin elde edilmesi: Araştırma alanı ile ilgili sosyo-ekonomik ve kültürel verilerin elde edilmesi amacı ile anket formları hazırlanmıştır. Anket formlarının hazırlanmasında Kısakürek 2006'dan yararlanılmıştır. Anket formları demografik ve sosyo-ekonomik yapıyı, doğal çevreden yararlanma biçimlerini öğrenmek üzere hazırlanan yirmi sorudan oluşmaktadır. Anket sorularını hazırladıktan sonra öncelikle araştırma alanında bulunan kırsal yerleşimlerde, soruların doğruluğunu test etmek üzere uygulanmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Anket formu Ek-1'de yer almaktadır. Anket formları araştırma alanında yer alan kırsal yerleşimlerde yaşayan 200 kişiye yüzyüze metodu ile her köyü temsil edecek şekilde uygulanmıştır. Araştırma alanında yer alan kırsal yerleşimlerde uygulanan anket formlarından elde edilen veriler değerlendirilmek üzere Microsoft Excel ortamında tablolara işlenmiştir. Tabloların hazırlanmasından sonra SPSS programı ile değerlendirilmiştir. Bu şekilde araştırma alanında yer alan kırsal yerleşimlerin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı ortaya konmuştur.

Üçüncü aşamada elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Bu aşama, fiziksel çevre koşullarının doğal kaynaklardan yararlanma biçimleri üzerine etkisini ortaya koymak amacı ile gerçekleştirilmiştir. Bu amaç için öncelikle elde edilen verilerin hangi fiziksel çevre koşulu ile ilişkilendirileceği belirlenmiştir. Bu doğrultuda, Şengün (2007), Taş ve Yakar (2009), Luisana et. al (2010) ve Çelik (2012)'in yaptıkları çalışmalardan yararlanılarak, değerlendirmenin yapılacağı fiziksel çevre koşulunun yükselti ve arazi örtüsü olmasına karar verilmiştir. Bu kararın alınmasında kırsal yerleşimlerin yer aldığı yükselti ve arazi örtüsünün haritalardan kolaylıkla elde edilebilecek veriler olması etken olmuştur. Ayrıca yükselti ve arazi örtüsünün yöre halkının çevreden yararlanma biçimleri üzerinde etkisi olabileceği teorisinden hareket edilmiştir.

Fiziksel çevre koşulu olarak yükselti ile yöre halkının çevreden yararlanma biçimleri arasındaki etkileşimi ortaya koymak amacı ile araştırma alanında yer alan yerleşimlerin yükselti haritalardan yararlanılarak belirlenmiştir. Yerleşim birimlerinin yer aldığı en düşük ve en yüksek noktalar dikkate alınarak, ekolojik sınırı eşit mesafede oluşturabilmek amacı ile her 100 metrede bir yükselti grupları oluşturulmuştur. Bu

sınıflandırmanın yapılmasında, köylerin bulunduğu yükselti ve konum, iklim özellikleri ve bitki örtüsünde türlerin dağılışı dikkate alınmıştır (Karagel ve Karagel, 2010).

Yöre halkının çevreden yararlanma biçimleri üzerinde arazi örtüsünün etkisini belirlemek amacı ile tarım ve orman olmak üzere 2 grup oluşturulmuş. Arazi örtüsünün tarım ve orman örtüsü olarak seçilmesinde araştırma alanında bulunan kırsal yerleşimlerin arazi örtüsü etken olmuştur.

Fiziksel çevre koşulları yükselti ve arazi örtüsü gruplarının Microsoft Excel tablolarında yerleşimler ile ilişkilendirilmeleri yapılmıştır. Daha sonra SPSS ortamında varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Yükselti ve arazi örtüsünün yaş grupları, gelir durumu, meslek, eğitim ve geçim kaynakları üzerindeki etkisinin yanı sıra doğal kaynaklardan yararlanma biçimleri üzerindeki etkisi de bu analiz sonuçları değerlendirilerek elde edilmiştir.

4 ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1 Sosyo-ekonomik ve Kültürel Yapı

4.1.1 Demografik ve kültürel yapı

Ankete katılanların %50,0'si 51 yaş ve üstü, %47'si ise 31-50 yaş aralığında bulunan bireylerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların yalnızca %3'ünü 30 yaş ve altı bireyler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların yaş grupları itibariyle dağılımı aşağıda Çizelge 4.1'de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Araştırmaya katılanların yaş grupları itibariyle dağılımı

Yaş Grupları	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde Oranı (%)
30 yaş ve altı	6	3,0
31-50	94	47,0
51 yaş ve üstü	100	50,0
Toplam	200	100,0

Çalışmaya katılanların %77,5'i ilkokul mezunu iken, %13'ü okuryazar değildir. Orta okul mezunları katılan bireylerin %5,5'ini oluştururken, lise ve üniversite mezunları yalnızca %1,5'ini oluşturmaktadır (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2. Araştırmaya katılanların eğitim durumlarına göre dağılımları

Eğitim Durumu	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde Oranı (%)
Okuryazar değil	26	13,0
Okuryazar	2	1,0
İlkokul	155	77,5
Ortaokul	11	5,5
Lise	3	1,5
Üniversite	3	1,5
Toplam	200	100,0

4.1.2 Sosyo-ekonomik yapı

Bu bölümde araştırmaya katılan bireylerin gelir ve meslekleri incelenmiştir.

Çizelge 4.3'te araştırmaya katılanların gelir grupları itibariyle dağılımları verilmiştir. Araştırmaya katılanların %80,4'ü 1000 TL ve altında, %11,6'sı 2001 TL ve üzerinde aylık gelire sahip bireylerden oluşmaktadır.

Çizelge 4.3. Araştırmaya katılanların gelir grupları itibariyle dağılımı

Aylık Gelir Durumu (TL)	Katılımcı sayısı (n)	Yüzde Oranı (%)
0-1000	90	80,4
1001-2000	9	8,0
2001 ve üzeri	13	11,6
Toplam	112	100,0

Meslek grupları itibariyle yapılan incelemede araştırmaya katılanların %20,5'i serbest meslek, %75,0'i ise çiftçilerden oluşmaktadır. Ayrıca emekli, ev hanımı ve memur çalışma alanında rastlanan diğer meslek gruplarıdır (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4. Araştırmaya katılanların meslekleri itibariyle dağılımı

Meslek Grupları	Katılımcı Sayısı (n)	Yüzde Oranı (%)
Çiftçi	150	75,0
Emekli	4	2,0
Evhanımı	3	1,5
Memur	2	1,0
Serbest meslek ve diğer	41	20,5
Toplam	200	100,0

Kırsal yerleşimdeki geçim kaynakları incelendiğinde; yöre halkının tarım, hayvancılık, arıcılık, işçilik, memurluk, avcılık ve bitki toplayıcılığı faaliyetleri yürüttüğü görülmektedir. Anket sonuçları incelendiğinde, katılımcıların %83'ünün birinci dereceden tarım faaliyetleri, %79,6'sının ikinci dereceden hayvancılık faaliyetleri yürüttüğü gözlemlenmiştir. Ayrıca araştırma alanındaki bitki toplayıcılığı katılımcılar tarafından tüm önem derecelerine göre değerlendirilmiş ve alan genelinde bu faaliyetin yürütüldüğü anlaşılmaktadır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. Araştırmaya katılanların geçim kaynakların önem sırası

Geçim Kaynakları											Ort.	S.D
	1.Derece		2.Derece		3.Derece		4.Derece		5.Derece			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Tarım	161	83,0	23	11,9	10	5,2	0	0	0	0	1,22	0,53
Hayvancılık	25	17,6	113	79,6	4	2,8	0	0	0	0	1,85	0,43
Arıcılık	0	0	3	27,3	8	72,7	0	0	0	0	2,73	0,47
İşçilik	6	8,6	40	57,1	22	31,4	2	2,9	0	0	2,29	0,66
Memurluk	0	0	0	0	3	100	0	0	0	0	3	0,00
Avcılık	0	0	0	0	0	0	1	100	0	0	4	0,00
Bitki toplayıcılığı	3	15,8	3	15,8	9	47,4	3	15,8	1	5,3	2,79	1,08

4.1.3 Altyapı Durumu

Araştırma alanının altyapı yeterliliği ile ilgili yöre halkının görüşleri değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılanların %46'sı ulaşım olanaklarını orta yeterlilikte, %30'u iyi, %24'ü ise kötü olarak değerlendirmiştir. Alan genelinde yüksek oranda kanalizasyon problemi gözlemlenirken, katılımcıların %43'ü kanalizasyon olanaklarını kötü olarak değerlendirmiştir. Alanda elektrik olanakları %76,5 içme suyu olanakları ise %57 oranında iyi olarak nitelendirilmiştir.

Çizelge 4.6. Araştırmaya katılanların bulunduğu köy/mevkiinin altyapı yeterliliği

	Kötü	Orta	İyi	Toplam	
				n	%
Ulaşım	24,0	46,0	30,0	200	100,0
Haberleşme-Telekomünikasyon	11,0	20,0	20,0	200	100,0
İçme suyu	20,5	20,5	57,0	196	100,0
Elektrik	1,5	21,5	76,5	199	100,0
Kanalizasyon	43,0	7,5	30,5	162	100,0

4.2 Doğal Kaynaklardan Yaralanma Biçimleri

Araştırma alanında tarım toprağı, akarsu ve göller, madenler, ormanlar ve meralar gibi birçok doğal kaynak bulunmaktadır. Araştırma alanında yaşayan bireylerin hangi amaçlarla bu doğal kaynaklardan faydalandıkları Çizelge 4.7'de incelenmiştir. İnceleme sonucunda yöre halkının %46,3'ü doğal kaynaklardan tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde faydalanırken %26,6'sı ise sulama-içme suyu amacıyla faydalanmaktadır. Ankete katılan bireylerin %22'sinin ısınma amacı ile yararlandıkları belirlenmiştir.

Çizelge 4.7. Araştırma alanındaki bireylerin doğal kaynaklardan yararlanma amaçları

	n	%
Sulama – içme suyu	47	26,6
Geçim kaynağı	39	22,0
Isınma	9	5,1
Tarım ve hayvancılık	82	46,3
Toplam	177	100,0

Köy yerleşimlerinde yaşayanlar için en önemli doğal kaynağın tarım toprağı ile akarsu ve göller olduğu saptanmıştır. Ankete katılan bireylerin %25,4'ü için ormanlar, %13,4'ü için meralar, %5,6'sı madenler en önemli doğal kaynak olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8. Araştırma alanındaki doğal kaynakların önem derecesine göre dağılımı

	1	2	3	4	5	Toplam		Ort.
	%	%	%	%	%	n	%	
Tarım toprağı	78,7	11,3	9,3	0,7	0,0	150	100,0	1,32
Akarsu ve göller	32,3	53,5	7,1	7,1	0,0	99	100,0	1,89
Madenler	5,6	11,1	50,0	11,1	22,2	18	100,0	3,33
Ormanlar	25,4	36,1	35,2	3,3	0,0	122	100,0	2,16
Meralar	13,4	53,7	20,7	12,2	0,0	82	100,0	2,34

1: 1.Derecede Önemli, 2: 2. Derecede Önemli, 3: 3.Derecede Önemli, 4: 4. Derecede Önemli, 5: 5.Dereceden Önemli

Doğal kaynakların korunması için yapılması gereken çalışmaların neler olduğu çalışma sahasında yaşayan bireylere sorulmuş ve sonuçlar Çizelge 4.9'da verilmiştir. Köylerde yaşayanların ise %54,4'ü koruma altına alınmalı, %22,8'i ise su ve su kullanım imkânlarının artırılması ile doğal kaynakların korunabileceğini belirtmişlerdir.

Çizelge 4.9. Doğal kaynakların korunması için yapılması gereken çalışmalar

	n	%
Koruma altına alınmalı	74	54,4
Eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapılmalı	11	8,1
Su ve su imkânları arttırılmalı	31	22,8
Diğer	20	14,7
Toplam	136	100,0

Yöre halkının %90,2'si için tarım faaliyetleri, %62,1'i için hayvancılık faaliyeti %57,1'i için yapılaşma birinci derecede önemli tehdit olduğu belirlenmiştir. Yöre halkının %38,1'i için yapılaşma, %31 'i için hayvancılığı ikinci derecede önemli tehdit olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10. Doğal kaynaklar üzerindeki önemli tehditler

	1	2	3	Toplam		Ort.
	%	%	%	n	%	
Tarım faaliyetleri	90,2	5,9	3,9	51	100,0	1,14
Hayvancılık	62,1	31,0	6,9	29	100,0	1,45
Yapılaşma	57,1	38,1	4,8	42	100,0	1,48

1: 1.Derecede Önemli, 2: 2. Derecede Önemli, 3: 3.Derecede Önemli

Yapılan ankete göre yöre halkı doğal kaynaklar üzerindeki en önemli tehdidi tarım faaliyetleri olarak görmektedir. Bunun yanında bölgede hayvancılıkta önemli tehdit unsurlarından biri olarak tespit edilmiştir.

4.2.1 Anketlerin Yükselti Sınıflarına Göre Değerlendirilmesi

Fiziksel çevre koşullarının yöre halkının doğal kaynaklardan yararlanma biçimleri üzerinde etkisinin belirlenmesi amacı ile anket sonuçları fiziksel çevre koşullarına göre değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla araştırma alanında yer alan kırsal yerleşimler yükselti sınıfları ile ilişkilendirilmiş, daha sonra anket soruları yükselti sınıflarına göre varyans analizi ile değerlendirilmiştir.

Kırsal yerleşimlerin bulunduğu yükselti haritasından yararlanılarak elde edilmiştir. Anket çalışması yürütülen köyler içerisinde en düşük yükselti 790 metre, en yüksek nokta ise 1290 metredir. Yükselti sınıfları en düşük kottan başlayarak 100'er metre aralıklarla köy yerleşiminin bulunduğu en yüksek noktaya kadar devam etmiştir. Anket soruları yükselti sınıflarına göre değerlendirilmiştir.

Anket verilerine göre, katılımcıların %42'si 1090-1190 metre yükselti sınıfında yaşamaktadır. Katılım düzeyi, 790-890 m yükselti kuşağında %27,0 olurken, 1191-1290 m sınıfında %21,5 olarak gerçekleştirilmiştir (Çizelge 4.11). Anket verileri yükselti sınıflarına göre değerlendirildiğinde çeşitli sonuçlara varılmıştır.

Çizelge 4.11. Yükselti sınıflarına göre anketlerin dağılımı

Yükselti Sınıfları (metre)	n	%
790 – 890	54	27,0
890 – 990	7	3,5
990 - 1090	12	6,0
1090 - 1190	84	42,0
1190 - 1290	43	21,5
Toplam	200	100,0

Anket verilerine göre; 790-890 metre yükselti kuşağında %53 oranında 31-50 yaş aralığında, 30 yaş altındaki katılımcı oranı %1,9 olarak görülmüştür. 890-990 metre yükselti sınıfında en çok %71,4 oranıyla 51 yaş üstü, 990-1090 yükselti sınıfında %41,7 oranıyla 31-50 yaş aralığı, 1090-1190 yükselti sınıfında %58,3 oranıyla 51 yaş üstü, 1190-1290 sınıfında ise %60,5 oranıyla 31-50 yaş aralığında katılımcı tespit edilmiştir. Araştırma alanında yer alan kırsal yerleşimlerde 30 yaş altı katılımcıların çok az ya da hiç yer almaması görülmektedir (Çizelge 4,12).

Çizelge 4.12. Yükselti sınıflarına göre yöre halkının yaş durumu

Yükselti Sınıfları (metre)	Yaş Grupları						Toplam	
	< 30 yaş		31 – 50 yaş		51 yaş <			
	n	%	n	%	n	%	n	%
790 – 890	1	1,9	29	53,7	24	44,4	54	100
890 – 990	0	0	2	28,6	5	71,4	7	100
990 - 1090	0	0	7	58,3	5	41,7	12	100
1090 - 1190	5	6,0	30	35,7	49	58,3	84	100
1190 - 1290	0	0	26	60,5	17	39,5	43	100
Toplam	6	3,0	94	47,0	100	50,0	200	100

Araştırma alanında yöre halkının gelir durumları ile yükselti ilişkisi değerlendirildiğinde 790-1190 m yükselti sınıflarında yaşayan yöre halkının ortalama %80'inin 1000 TL ve altı gelire sahip olduğu görülmektedir. 1190 m üzerindeki yükselti sınıflarında yaşayan yöre halkının %60,5'inin ise 1000 TL ve üzeri %39'unun ise 2000 TL üzeri gelire sahip olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.13). Çizelgede görüldüğü gibi 1190 metre yükseltisine kadar gelir durumu çok fazla değişiklik göstermez iken 1190-1290 yükselti kuşağında gelir artışı yayla yerleşimleri ile açıklanabilir.

Çizelge 4.13. Yükselti sınıflarına göre yöre halkının gelir aralığı

Yükselti Sınıfları (metre)	Gelir Aralığı						Toplam	
	0-1000		1001-2000		2001<			
	n	%	n	%	n	%	n	%
790 – 890	29	93,5	2	6,5	0	0	31	100
890 – 990	0	0	0	0	0	0	0	100
990 - 1090	30	78,9	5	13,2	3	7,9	38	100
1090 - 1190	31	1000	0	0	0	0	31	100
1190 - 1263	0	0	26	60,5	17	39,5	43	100
Toplam	90	80,4	9	8,0	13	11,6	112	100

Araştırma alanında kırsal yerleşimlerde yaşayan yöre halkının meslek grupları incelendiğinde ankete katılanların %75'inin çiftçilik yaptığı tespit edilmiştir. Meslek grupları yükselti sınıflarına göre değerlendirildiğinde bütün yükselti sınıflarında çiftçilik % 65 ile % 70 oranında iken yalnızca 1190 -1290 yükselti grubundan ankete katılanların %98'inin çiftçilik ile uğraştığı belirlenmiştir. 990-1090 yükselti grubunda % 16,7'sinin ev hanımı ve %16,7'sinin ise serbest meslek sahibi olduğu belirlenmiştir. 1090-1190 yükselti grubunda %26,2 oranında serbest meslek sahibi olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.14).

Memur olarak çalışanların sadece 790-890 yükselti grubunda ve %3,7 oranında olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.14. Yükselti sınıflarına göre yöre halkının meslek grupları

Yükselti Sınıfları (metre)	Meslek Grupları										Toplam	
	Çiftçi		Emekli		Ev hanımı		Memur		Serbest			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
790 – 890	35	64,8	0	0	1	1,9	2	3,7	16	29,6	54	100
890 – 990	7	100	0	0	0	0	0	0	0	0	7	100
990 - 1090	8	66,7	0	0	2	16,7	0	0	2	16,7	12	100
1090 - 1190	58	69,0	4	4,8	0	0	0	0	22	26,2	84	100
1190 - 1290	42	97,7	0	0	0	0	0	0	1	2,3	43	100
Toplam	150	75,0	4	2,0	3	1,5	2	1,0	41	20,5	200	100

Araştırma alanında kırsal yerleşimlerde yaşayan yöre halkının eğitim durumları incelendiğinde ankete katılanların yaklaşık %80'inin ilkökul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Yöre halkının eğitim durumunun yükselti sınıflarına göre değerlendirildiğinde 790-890 yükselti grubunda katılımcıların %74,1'inin, 1190 -1290 yükselti grubunda

yaşayanların ortalama %95,3'ünün ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Çizelge 4.15'te görüldüğü gibi yükselti arttıkça eğitim seviyesinin düştüğünü söyleyebiliriz. Okuryazar olmayanların oranı yükselti arttıkça artmaktadır. Ayrıca yerleşimlerin başladığı 790-890 yükselti kuşağında ilkokul mezunu (%74,1), ortaokul (%9,3), lise (1,9) ve üniversite mezunu (%5,6) oranında bireyler olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. Yükselti sınıflarına göre yöre halkının eğitim durumları

Yükselti Sınıfları (metre)	Eğitim Durumu												Toplam	
	Okuryazar Değil		Okuryazar		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
790 – 890	5	9,3	0	0	40	74,1	5	9,3	1	1,9	3	5,6	54	100
890 – 990	4	57,1	0	0	3	42,9	0	0	0	0	0	0	7	100
990 - 1090	6	50,0	0	0	6	50,0	0	0	0	0	0	0	12	100
1090 - 1190	11	13,1	2	2,4	65	77,4	4	4,8	2	2,4	0	0	84	100
1190 - 1263	0	0	0	0	41	95,3	2	4,7	0	0	0	0	43	100
Toplam	26	13,0	2	1,0	155	77,5	11	5,5	3	1,5	3	1,5	200	100

Yöre halkının başlıca geçim kaynakları yükselti sınıflarına göre değerlendirildiğinde; tüm yükselti sınıflarında birinci sırada tarım, ikinci sırada hayvancılık, üçüncü sırada işçilik gelmektedir (Çizelge 4.16). 890-990 ile 990-1090 yükselti sınıflarında yalnızca tarım faaliyetlerinin önemli olduğu görülmektedir. Bitki toplayıcılığı faaliyeti, 1091-1190 m. yükselti kuşağında işçilik ile yer değiştirerek 3. sırada yer almıştır. Memurluk yalnızca 1090-1190 yükselti kuşağında, avcılık ise yalnızca 790-890 yükselti kuşağında 5.derecede önemli geçim kaynağı olduğu ifade edilmiştir. (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16. Yükselti sınıflarına göre geçim kaynaklarının önem derecesine göre dağılımı

Geçim Kaynakları	Yükselti Sınıfları (m)					Toplam
	790 – 890	890 - 990	990 - 1090	1090 - 1190	1190 - 1290	
Tarım	1,04	1,00	1,00	1,43	1,12	1,22
Hayvancılık	2,07	0,00	0,00	1,72	1,73	1,85
Arıcılık	0,00	0,00	0,00	2,57	3,00	2,72
İşçilik	2,51	0,00	0,00	2,00	2,20	2,28
Memurluk	0,00	0,00	0,00	3,00	0,00	3,00
Avcılık	4,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,00
Bitki toplayıcılığı	3,25	0,00	0,00	1,87	4,00	2,78

1: 1.Derecede Önemli, 2: 2. Derecede Önemli, 3: 3.Derecede Önemli, 4: 4. Derecede Önemli, 5: 5.Dereceden Önemli

Yöre halkı için doğal kaynakların önem derecesi, yükselti sınıflarına göre değerlendirildiğinde, tüm yükselti sınıflarında tarım topraklarının birinci derece önemli, ormanların ise ikinci derecede önemli doğal kaynak olduğu belirlenmiştir. Ancak 890-990 ve 1090-1190 m yükselti sınıflarında akarsu ve göller ikinci derece önemli doğal kaynak olarak ormanların yerini almıştır. Meralar 990 m yükseltiden sonra üçüncü derece önemli doğal kaynak olarak ifade edilirken 990 m'nin altı yükseltilerde dördüncü ve beşinci derece önemli olduğu ifade edilmiştir. Madencilik ise yalnızca 890-990 yükselti grubunda dördüncü derecede önemli iken, diğer yükseltilerde beşinci derecede önemli, doğal kaynak olduğu ifade edilmiştir (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17. Yükselti sınıflarına göre doğal kaynakların önem derecesinin dağılımı

En Önemli Doğal Kaynak	Yükselti Sınıfları (m)					Toplam
	790 – 890	891 - 990	991 - 1090	1090 - 1190	1190 - 1290	
Tarım toprağı	1,07	1,00	1,50	1,40	1,42	1,32
Madenler	3,50	3,00	-	3,25	-	3,33
Ormanlar	2,24	2,00	1,60	2,39	1,85	2,16
Meralar	2,71	4,00	2,00	1,87	2,41	2,31
Akarsu ve göller	2,27	1,57	-	1,65	2,00	1,88

1: 1.Derecede Önemli, 2: 2. Derecede Önemli, 3: 3.Derecede Önemli, 4: 4. Derecede Önemli, 5: 5.Dereceden Önemli

Geçim kaynaklarını geliştirmek veya değiştirmek isteyenlerin yükselti sınıflarına göre değerlendirilmesi Çizelge 4.18'de görülmektedir. 1100 metre yükseltinin altında ticaret geliştirilmek istenen bir geçim faaliyeti olurken daha yükseklere çıkıldıkça bu oran düşmektedir. En fazla geliştirilmek istenen faaliyet tüm yükselti sınıflarında hayvancılık olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak 1090 metre üzerinde geliştirilmek istenen faaliyetin tarım olduğu görülmektedir. Tüm yükselti sınıflarında sırasıyla hayvancılık, tarım, bahçecilik ve ticaret geliştirilmek istenmektedir.

Çizelge 4.18. Yükselti sınıflarına göre geçim kaynaklarını geliştirmek veya değiştirmek isteyenlerin dağılımı

Yükselti Sınıfları (m)	Bahçecilik / Meyvecilik		Hayvancılık		Tarım		Ticaret		İşçi/Memur		İstemezdim		Diğer	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
790 – 890	2	4,8	17	40,5	11	26,2	9	21,4	11	2,4	2	4,8	0	0
890 – 990	0	0	3	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
990 - 1090	0	0	2	25,0	0	0	2	25,0	2	25,0	0	0	0	0
1090 - 1190	10	14,9	23	34,3	16	23,9	6	9,0	6	9,0	7	10,4	0	3,0
1190 - 1290	2	7,1	8	28,6	11	39,3	1	3,6	1	3,6	0	0	1	3,6
Toplam	14	9,5	53	35,8	38	25,7	10	6,8	10	6,8	9	6,1	3	2,0

Yöre halkının doğal kaynakları kullanma amaçlarını yükselti sınıflarına göre değerlendirdiğimizde, yükseltinin artışı ile geçim kaynağı olarak kullananların oranı artış göstermiştir. Yine yükseltinin artması ile sulama içme suyu ve tarım hayvancılık amaçlı kullanım oranlarında düşüş görülmektedir. Ayrıca yükselti arttıkça ısınma amaçlı kullanım oranının da artış gösterdiği görülmektedir (Çizelge 4.19). Doğal kaynakların kullanma amaçlarını incelediğimizde araştırma alanında ankete katılan bireylerin %46,3 oranı ile tarım ve hayvancılık amacı ile yararlandıkları, %26'sının sulama ve içme suyu temini için, % 22'sinin geçim kaynağı olarak, %5,1'inin ısınma amacı ile yararlandıkları görülmektedir (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19. Yükselti sınıflarına göre doğal kaynakları kullanma amaçlarının dağılımı

Yükselti Sınıfları (m)	Geçim Kaynağı		Sulama / İçme Suyu		Tarım ve Hayvancılık		Isınma		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
790 – 890	5	9,8	17	33,3	27	52,9	2	3,9	51	100
890 – 990	0	0	3	100	0	0	0	0	3	100
990 - 1090	0	0	0	0	10	100	0	0	10	100
1090 - 1190	14	17,5	20	25,0	42	52,5	4	5,0	80	100
1190 - 1290	20	60,6	7	21,2	3	9,1	3	9,1	33	100
Toplam	39	22,0	47	26,6	82	46,3	9	5,1	177	100

Yöre halkının gelecek yıllarda doğal kaynakların miktarı ile ilgili görüşlerinin yükselti sınıflarına göre değerlendirilmesi Çizelge 4.20'de yer almaktadır. Yöre halkı doğal kaynakların miktarının gelecek yıllarda değişmeyeceğini ya da artacağını düşünmektedir. Doğal kaynakların miktarı ile ilgili düşünceler yükseltiye göre farklılık göstermemektedir.

Çizelge 4.20. Yöre halkının doğal kaynakların gelecek yıllardaki düşüncelerinin yükselti sınıflarına dağılımı

Yükselti Sınıfları (m)	Değişmez		Artacak		Azalacak		Diğer		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
790 – 890	22	55,0	8	20,0	7	17,5	3	7,5	40	100
890 – 990	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100
990 - 1090	4	33,3	8	66,7	0	0	0	0	12	100
1090 - 1190	25	36,8	15	22,1	24	35,3	4	5,9	68	100
1190 - 1290	20	58,8	6	17,6	5	14,7	3	8,8	34	100
Toplam	71	46,1	37	24,0	36	23,4	10	6,5	154	100

Hayvancılık ve otlatma amacı ile yaylacılık faaliyetinin araştırma alanında yapıp yapılmadığının yükselti sınıflarına göre değerlendirilmesi Çizelge 4.21’de yer almaktadır. Araştırma alanında tüm yükseltelerde hayvancılık amacı ile yaylacılık faaliyetinin % 36,8 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Hayvancılık amacı ile yaylacılık faaliyeti yükselti ile birlikte artış göstermektedir. (Çizelge 4.21).

Çizelge 4.21. Yükselti sınıflarına göre hayvancılık ve otlatma faaliyetlerinin varlığı

Yükselti Sınıfları (m)	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
790 – 890	9	18,4	40	81,6	49	100
890 – 990	0	0	3	100	3	100
990 - 1090	12	100	0	0	12	100
1090 - 1190	28	36,8	48	63,2	76	100
1190 - 1290	18	42,9	24	57,1	42	100
Toplam	67	36,8	115	63,2	182	100

Yöre halkının hayvancılık ve otlatma faaliyetinin değişimi ile görüşlerinin yükselti sınıflarına göre değerlendirilmesi Çizelge 4.22’de yer almaktadır. Hayvancılık ve otlatma faaliyetinin azaldığını ve bittiğini ifade edenlerin oranı %85,2 olarak belirlenmiştir. Hayvancılık ve otlatma faaliyetinin değişmediğini artacağını ve azaldığını düşünenlerin oranı yükselti arttıkça artış gösterirken bittiğini düşünenlerin oranı yükseltinin artması ile azalma göstermiştir. Bu durum hayvancılık ve otlatma faaliyetinin yüksek kesimlerde azalarak da olsa devam ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 4.22. Yükselti sınıflarındaki hayvancılık ve otlatma faaliyetlerinin değişimi

Yükselti Sınıfları (m)	Değişmedi		Arttı		Azaldı		Bitti		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
790 – 890	4	9,1	1	2,3	12	27,3	27	61,4	44	100
890 – 990	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100
990 - 1090	0	0	0	0	12	100	0	0	12	100
1090 - 1190	11	14,5	2	2,6	49	64,5	14	18,4	76	100
1190 - 1290	6	14,0	2	4,7	23	53,5	12	27,9	43	100
Toplam	21	12,0	5	2,9	96	54,9	53	30,3	175	100

Araştırma alanında 1. derece önemli çevre kirleticisi kaynağının çöp olduğu belirlenmiştir. Bunu tarım ilaçları, karayolu trafiği, ısıtma ve hayvancılığın takip ettiği belirlenmiştir. Yükselti kuşaklarına göre değerlendirildiğinde 1090-1190 yükselti kuşağında trafik kaynaklı kirliliğin 3. derecede önemli olduğu 1190-1290 yükselti kuşağında ise ısıtma amaçlı kirliliğin 3. derece önemli olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.23). Tüm yükselti sınıflarında çöp ve tarım ilaçları en önemli çevre kirleticiler olarak belirlenmiştir. Yükselti arttıkça trafik ve ısıtma amaçlı kirliliğin daha önemli olarak değerlendirildiği belirlenmiştir.

Çizelge 4.23. Çevre kirleticisi faktörlerin yükselti sınıflarına göre dağılımı

Çevre Kirleticileri	Yükselti Sınıfları (m)					Toplam
	790 - 890	891 - 990	991 - 1090	1091 - 1190	1190 - 1290	
Çöp	1,00	-	1,00	1,15	1,00	1,06
Tarım İlaçları	1,83	-	-	1,75	1,70	1,75
Isıtma	3,00	-	-	2,00	2,00	2,20
Hayvancılık	2,00	-	-	2,42	2,10	2,20
Karayolu Trafiği	2,50	-	-	1,40	2,20	1,90

1: 1.Derecede Önemli, 2: 2. Derecede Önemli, 3: 3.Derecede Önemli, 4: 4. Derecede Önemli, 5: 5.Dereceden Önemli

Doğal kaynaklara bağlı geçim faaliyetlerindeki sorunlara tüm yükselti sınıflarında toprak verimsizliği 1. derecede önemli iken 2. derecede önemli sorun arazinin eğimli olması, 3. derecede önemli sorun meraların yetersizliği, 4. derecede önemli sorun doğal afetler, 5. derecede önemli sorunun ise iklimin uygun olmaması olduğu belirlenmiştir. Yükselti sınıflarına göre değerlendirildiğinde 1190-1290 yükselti grubunda doğal afetlerin 3. derecede önemli sorun olarak belirlenmiş olması, arazinin eğimli olması birinci derecede önemli sorun olarak toprak verimsizliği ile yer değiştirmesi yükselti arttıkça geçim

kaynakları ile ilgili sorunların değiştiğini ortaya koyması açısından önemlidir (Çizelge 4.24).

Çizelge 4.24. Doğal kaynaklara bağlı geçim faaliyetlerindeki sorunların yükselti sınıflarına göre dağılımı

Doğal Kaynaklara Bağlı Geçim Faaliyetlerindeki Sorunlar	Yükselti Sınıfları (m)					Toplam
	790 - 890	891 - 990	991 - 1090	1091 - 1190	1190 - 1290	
Toprak verimsizliği	1,00	-	1,33	1,34	1,38	1,29
Arazinin eğimli olması	1,40	-	2,00	1,55	1,35	1,51
Meraların yetersizliği	1,76	-	2,66	2,06	2,46	2,10
İklimin uygun olmaması	2,40	-	-	2,46	3,00	2,53
Doğal afetler	3,60	-	-	2,00	1,50	2,33

1: 1.Derecede Önemli, 2: 2. Derecede Önemli, 3: 3.Derecede Önemli, 4: 4. Derecede Önemli, 5: 5.Dereceden Önemli

Doğal kaynaklar üzerindeki 1.derecede önemli tehdit tarım faaliyeti olarak belirlenirken 2. derecede önemli tehdit hayvancılık, 3. derecede önemli tehdit ise yapılaşma olarak belirlenmiştir. Yükselti sınıfları ile ilişkilendirildiğinde yalnızca 1090-1190 yükselti sınıfında yapılaşmanın 2. derecede önemli tehdit olduğunun belirlenmiş olması önemli bir sonuçtur. Bu bulgu, yayla yerleşimlerinin bu yükseltide olması ile açıklanabilir (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25. Doğal kaynaklar üzerindeki önemli tehditlerin yükselti sınıflarına göre dağılımı

Doğal Kaynaklar Üzerindeki En Önemli Tehditler	Yükselti Sınıfları (m)					Toplam
	790 - 890	891 - 990	991 - 1090	1091 - 1190	1190 - 1290	
Tarım faaliyetleri	1,25	-	1,00	1,05	1,12	1,13
Hayvancılık	1,20	1,00	-	1,71	1,28	1,44
Yapılaşma	1,33	-	-	1,41	1,75	1,47

4.2.2 Anketlerin Arazi Örtüsü Sınıflarına Göre Değerlendirilmesi

Araştırma alanında yer alan kırsal yerleşimlerinin arazi örtüsü göz önüne alınarak 'tarım arazisi' ve 'orman arazisi' olarak iki sınıf oluşturulmuş, bu sınıflara göre yöre halkının geçim kaynakları, eğitim, gelir ve yaş durumları ve tüm anket soruları değerlendirilmiştir.

Ankete katılanların %43'ünün tarım arazisinde , %57 sinin ise orman arazisinde yer aldığı belirlenmiştir (Çizelge 4.26). Anketlerin arazi örtüsü sınıflarına göre değerlendirilmesi yapıldığında çeşitli sonuçlara varılmıştır.

Çizelge 4.2623. Araştırma alanındaki arazi örtüsüne göre anketlerin dağılımı

Arazi Örtüsü Sınıfları	n	%
Tarım arazisi	86	43,0
Orman arazisi	114	57,0
Toplam	200	100,0

Araştırma alanında alan kullanımlarının yaş ile ilişkileri incelendiğinde tarım arazisi ve orman arazisindeki bireylerin 30 yaş üstü bireylerden oluştuğu görülmektedir. 50 yaş üstü bireylerin %51,2 oranında tarım arazisinde %49,1'inin orman arazisinde olduğu belirlenmiştir. Orman arazisindeki bireylerin tarım arazisine göre daha genç olduğu Çizelge 4.27'de görülmektedir.

Çizelge 4.27. Arazi örtüsüne göre yöre halkının yaş durumu

Arazi Örtüsü Sınıfları	Yaş Grupları						Toplam	
	< 30 yaş		31 – 50 yaş		51 yaş <			
	n	%	n	%	n	%	n	%
Tarım Arazisi	2	2,3	40	46,5	44	51,2	86	100
Orman Arazisi	4	3,5	54	47,4	56	49,1	114	100
Toplam	6	3,0	94	47,0	100	50,0	200	100

Arazi örtüsüne göre gelir durumu değerlendirildiğinde tarım arazisinde 1000 TL altı gelire sahip olanların oranı orman arazisindekilere göre daha fazladır. 2000 TL üzere gelire sahip olanları oranı ise %17,1 ile orman arazisinde olduğu belirlenmiştir. Çizelge 4.28'e göre orman arazisinde yaşayan bireylerin gelir durumlarının tarım arazisinde yaşayan bireylere göre daha yüksek gelire sahip olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.28. Arazi örtüsü sınıflarına göre yöre halkının gelir aralığı dağılımı

Arazi Örtüsü Sınıfları	Gelir Aralığı						Toplam	
	0-1000		1001-2000		2001<			
	n	%	n	%	n	%	n	%
Tarım Arazisi	36	85,7	5	11,9	1	2,4	42	100
Orman Arazisi	54	77,1	4	5,7	12	17,1	70	100
Toplam	90	80,4	9	8,0	13	11,6	112	100

Arazi örtüsüne göre eğitim durumları değerlendirildiğinde okuryazar olmayanların oranının tarım arazisinde orman arazisine göre daha yüksek olduğu, ilkokul mezunu oranının orman arazisinde tarım arazisine göre daha yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. Üniversite mezunu bireylerin tarım arazisinde orman arazisine göre daha yüksek oranında olduğu görülmektedir. Toplamda ankete katılanların %77,5'inin ilkokul mezunu, %13'ünün okuryazar olmadığı ve %1,5'inin ise üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.29).

Çizelge 4.29. Arazi örtüsü sınıflarına göre yöre halkının eğitim durumu dağılımı

Arazi Örtüsü Sınıfları	Eğitim Durumu												Toplam	
	Okuryazar Değil		Okuryazar		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Tarım Arazisi	15	17,4	0	0	62	72,1	5	5,8	1	1,2	3	3,5	86	100
Orman Arazisi	11	9,6	2	1,8	93	81,6	6	5,3	2	1,8	0	0	114	100
Toplam	26	13,0	2	1,0	155	77,5	11	5,5	3	1,5	3	1,5	200	100

Arazi örtüsüne göre geçim kaynaklarının önem derecesi değerlendirildiğinde her iki alan kullanımında da tarım 1.derecede önemli iken, bunu hayvancılık, işçilik, bitki toplayıcılığı, memurluk ve avcılık izlemektedir. Arazi örtüsüne göre; orman arazisinde bitki toplayıcılığı, tarım arazisinde ise arıcılık 4.derecede önemli olarak görülmektedir. Avcılığın orman arazisinde hiç önem arz etmediği, tarım arazisinde avcılığın 6.derecede önemli olduğu belirlenmiştir. Memuriyetin ise tarım arazisinde 3.derece önemli olduğu gözlemlenirken, orman arazisinde sıralamaya girmemesi önemli bir sonuçtur (Çizelge 4.30).

Çizelge 4.30. Arazi örtüsü sınıflarındaki geçim kaynaklarının önem derecesine göre dağılımı

Geçim Kaynakları	Arazi Örtüsü		
	Tarım Arazisi	Orman Arazisi	Toplam
Tarım	1,07	1,33	1,22
Hayvancılık	1,97	1,78	1,85
Arıcılık	2,50	3,00	2,73
İşçilik	2,28	2,28	2,29
Memurluk	3,00	0,00	3,00
Avcılık	4,00	0,00	4,00
Bitki toplayıcılığı	4,00	2,64	2,79

1: 1.Derecede Önemli, 2: 2. Derecede Önemli, 3: 3.Derecede Önemli, 4: 4. Derecede Önemli, 5: 5.Dereceden Önemli

Yöre halkının doğal kaynaklardan yararlanma amaçları arazi örtüsüne göre değerlendirildiğinde doğal kaynaklardan tarım ve hayvancılık amacı ile kullananların oranı tarım arazisinde %42,9 iken orman arazisinde %49'dur. Tarım arazisinde bulunanların %42,9'u, orman arazisinde bulunanların %14'ü sulama / içme suyu amacıyla kullanılmaktadır. Orman arazisinde doğal kaynakların %9 oranında ısınma amacı ile kullanılması önemli bir sonuçtur. Doğal kaynakların geçim kaynağı olarak kullananların orman arazisinde %28, tarım arazisinde ise %14,3 oranında olması da önemli bir sonuçtur (Çizelge 4.31).

Çizelge 4.31. Arazi örtüsü sınıflarındaki yöre halkının doğal kaynaklardan yararlanma amaçlarının dağılımı

Arazi Örtüsü Sınıfları	Geçim Kaynağı		Sulama / İçme Suyu		Tarım ve Hayvancılık		Isınma		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Tarım Arazisi	11	14,3	33	42,9	33	42,9	0	0	77	100
Orman Arazisi	28	28,0	14	14,0	49	49,0	9	9,0	100	100
Toplam	39	22,0	47	26,6	82	46,3	9	5,1	177	100

Geçim faaliyetini imkânları olsa değiştirmek isteyenlerin arazi örtüsüne göre dağılımı Çizelge 4.32'te görülmektedir. Geçim faaliyetini tarım arazisinde bulunanların %34'ü hayvancılık olarak değiştirmek istemektedir. Tarım olarak değiştirmek isteyenlerin oranı %26,6 iken bahçecilik ve ticaret yapmak isteyenler %14 oranındadır. Orman

arazisinde ise % 36,9'u hayvancılık olarak değiştirmek isterken %25,7'si tarım, %14,2'si ticaret, %9,5'i bahçecilik, %56,8'i işçilik/ memur olarak değiştirmek istediğini ifade etmişlerdir. Hayvancılığın en çok tercih edilen geçim kaynağı olması önemli bir sonuçtur. Ayrıca işçilik/ memur olarak değiştirmek isteyenlerin oranının orman arazisinde tarım arazisinde bulunanlara göre daha yüksek oranda olması da önemli bir sonuçtur.

Çizelge 4.32'ye göre tarım ve orman arazisinde bulunan bireylerin çoğu öncelikle hayvancılık faaliyetini geliştirmek istemektedir. Bunu sırasıyla tarım, ticaret, bahçecilik, işçilik ve memurluk izlemektedir. Bu sıralama orman arazisinde hayvancılık, tarım, ticaret, işçilik/memurluk, bahçecilik olarak değişmektedir. Tarım arazisinde ise işçiliğin %1,6 ile daha az geliştirilmek istenen geçim kaynağı olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.32. Arazi örtüsü sınıflarındaki yöre halkının değiştirmek istedikleri geçim faaliyetlerinin dağılımı

Arazi Örtüsü Sınıfları	Bahçecilik / Meyvecilik		Hayvancılık		Tarım		Ticaret		İşçi/Memur		İstemezdim		Diğer	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Tarım Arazisi	9	14,1	22	34,4	17	26,6	9	14,1	1	1,6	4	6,3	2	3,1
Orman Arazisi	5	6,0	31	36,9	21	25,0	12	14,3	9	10,7	5	6,0	1	1,2
Toplam	14	9,5	53	35,8	38	25,7	21	14,2	10	6,8	9	6,1	3	2,0

Araştırma alanında doğal kaynakların miktarı ve kalitesinin gelecek yıllardaki değişimi ile ilgili düşüncelerin arazi örtüsüne dağılımı Çizelge 4.33'te görülmektedir. Çizelge 4.33'te tarım arazisi ve orman arazisinde doğal kaynakların gelecek yıllarda değişmeyeceği düşüncesinde olanların yüzdeleri arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Ancak doğal kaynakların artacağını düşünenlerin tarım arazisinde %17,7 iken, orman arazisinde %28,3'tür. Doğal kaynakların azalacağını düşünenler tarım arazisinde %35,5 iken, orman arazisinde ise bu oran %15,2'dir.

Çizelge 4.33. Arazi örtüsü sınıflarındaki yöre halkının doğal kaynakların gelecek yıllardaki değişimleri ile ilgili düşüncelerinin dağılımı

Arazi Örtüsü Sınıfları	Değişmez		Artacak		Azalacak		Diğer		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Tarım Arazisi	27	43,5	11	17,7	22	35,5	2	3,2	62	100
Orman Arazisi	44	47,8	26	28,3	14	15,2	8	8,7	92	100
Toplam	71	46,1	37	24,0	36	23,4	10	6,5	154	100

Hayvancılık/otlatma amacı ile yaylacılık faaliyeti yaygın olarak devam ettiğini düşünenlerin oranı tarım arazisinde %20,3 iken, orman arazisinde %48,1'dir. Toplamda ise yaylacılığın devam ettiğini düşünenlerin oranı devam etmediğini düşünenlere göre son derece azdır. Çizelge 4.34'te görüldüğü gibi hayvancılık amacı ile yaylacılık faaliyeti %36,8 oranında devam ettiği ifade edilmiştir.

Son 20-30 yıl içerisinde yaylacılığın azaldığının düşünenlerin oranı da bu durumu desteklemektedir. %54 oranında hayvancılık amaçlı yaylacılığın azaldığı bu azalmanın orman arazisini kullanan bireyler tarafından daha çok gözlemlendiği sonucu Çizelge 4.35'te görülmektedir. Yaylacılığın bittiğini ifade eden bireyler tarım arazisinde yaşayan bireylerin %52,4'ünü oluşturmaktadır. Bu ise önemli bir sonuçtur (Çizelge 4.35).

Çizelge 4.34. Arazi örtüsü sınıflarındaki yöre halkının yaylacılığın devam edip-etmediği hakkındaki düşüncelerinin dağılımı

AK / AÖ Sınıfları	Evet		Hayır		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Tarım Arazisi	15	20,3	59	79,9	74	100
Orman Arazisi	52	48,1	56	51,9	108	100
Toplam	67	36,8	115	63,2	182	100

Çizelge 4.35. Arazi örtüsü sınıflarına göre yöre halkının yaylacılığın 20-30 yıl içerisindeki değişimi hakkındaki düşüncelerinin dağılımı

Yükselti Sınıfları (m)	Değişmedi		Arttı		Azaldı		Bitti		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Tarım Arazisi	5	7,9	1	1,6	24	38,1	33	52,4	63	100
Orman Arazisi	16	14,3	4	3,6	72	64,3	29	17,9	112	100
Toplam	21	12,0	5	2,9	96	54,9	53	30,3	175	100

Doğal kaynakların önem derecesinin arazi örtüsüne dağılımı Çizelge 4.36'da görülmektedir. Her iki arazi örtüsünde de en önemli doğal kaynak tarım toprağı olurken, tarım arazisinde önem sırası; akarsu ve göller, orman, mera, madenler olarak belirlenmiştir. Orman arazisinde ise önem sıralaması meralar, ormanlar, akarsu ve göller, madenler olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.36. Arazi örtüsü sınıflarına göre doğal kaynakların önem derecesinin dağılımı

En Önemli Doğal Kaynak	AK/AÖ Sınıfları		
	Tarım	Orman	Toplam
Tarım toprağı	1,10	1,49	1,32
Madenler	3,00	3,85	3,33
Ormanlar	2,42	2,02	2,16
Meralar	2,83	2,01	2,31
Akarsu ve göller	1,69	2,05	1,88

Arazi örtüsüne göre doğal kaynaklara bağlı geçim faaliyetlerindeki sorunlar Çizelge 4.37’de görülmektedir. Her iki arazi örtüsünde de 1.derecede önemli sorun toprak verimsizliği ve arazinin eğimi olurken, orman arazisinde doğal afetler 3.derece önemli iken tarım arazisinde 5. derece önemli sorun olarak görülmüştür. Tarım arazisinde 3. derece önemli sorun meraların yetersiz olmasıdır.

Çizelge 4.37. Arazi örtüsü sınıflarında doğal kaynaklara bağlı geçim faaliyetlerindeki sorunlar ile ilişkileri

Doğal Kaynaklara Bağlı Geçim Faaliyetlerindeki Sorunlar	AK/AÖ Sınıfları		
	Tarım	Orman	Toplam
Toprak verimsizliği	1,33	1,28	1,29
Arazinin eğimli olması	1,33	1,60	1,51
Meraların yetersizliği	1,80	2,30	2,10
İklimin uygun olmaması	2,00	3,00	2,53
Doğal afetler	2,50	2,20	2,33

Arazi örtüsüne göre doğal kaynaklar üzerindeki en önemli tehdit Çizelge 4.38’de görülmektedir. Her iki arazi örtüsünde de önemli tehdit tarım faaliyetleri olarak belirlenmiştir. Tarım arazisinde hayvancılığın 2.derece önemli, yapılaşmanın 3.derece önemli olduğu görülmektedir. Orman arazisinde ise 2.derece de önemli tehdidin yapılaşma olduğu, hayvancılığın 3.derece önemli tehdit olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.38. Arazi örtüsü sınıflarına göre doğal kaynaklar üzerindeki tehditlerin önem derecesi

Doğal Kaynaklar Üzerindeki En Önemli Tehditler	AK/AÖ Sınıfları		
	Tarım	Orman	Toplam
Tarım faaliyetleri	1,18	1,08	1,13
Hayvancılık	1,27	1,55	1,44
Yapılaşma	1,68	1,34	1,47

4.2.3 Anket Değerlendirme Sonuçları

Yöre halkının doğal kaynaklardan yararlanma biçimlerinin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilen anket verileri değerlendirildiğinde elde edilen sonuçlar Şekil 4.1 ve Şekil 4.2 de görülmektedir.

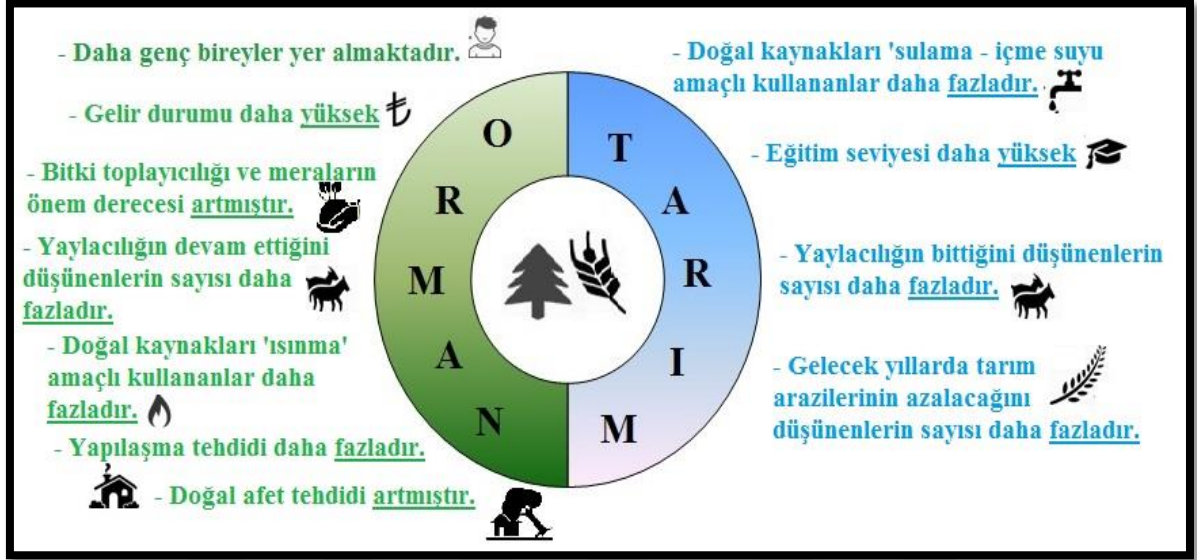
Araştırma alanında fiziksel çevre koşullarından yükselti ile birlikte gelir durumu, çiftçilik, yapılaşma tehdidi, eğitim problemleri trafikten ve ısınma kaynaklı çevre kirliliği, doğal kaynaklardan geçim amaçlı kullanımı, hayvancılık ve otlatma, meraların önem derecesi hayvancılığın azaldığının düşünenlerin oranının artış göstermekte olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra eğitim seviyesinin azalma eğiliminde olduğu belirlenmiştir.

Şekil 4.1 Anket değerlendirme sonucunda yükselti sınıflarına göre farklılıklar

Arazi örtüsünün yöre halkının doğal kaynaklardan yararlanma biçimleri üzerindeki etkisi değerlendirilmesi sonucunda; orman arazi örtüsünde yaşayanların gelir durumu, tarım arazi örtüsünde yaşayan bireylerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca doğal

kaynaklardan ısınma amaçlı kullanım ve yapılaşma tehdidinin de orman arazi örtüsünde daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca orman arazi örtüsünde, tarım arazi örtüsüne göre daha genç bireylerin yaşamakta olduğu belirlenmiştir. Orman arazi örtüsünde bitki toplayıcılığının önem derecesi, doğal kaynaklar üzerinde doğal afetlerin önem derecesi, yaylacılığın devam ettiğini düşünenlerin oranı, meraların önem derecesi, artış göstermektedir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 Anket değerlendirme sonucunda arazi örtüsü sınıflarına göre farklılıklar

Tarım arazi örtüsünde yaşayan bireylerde eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Doğal kaynakları sulama ve içme suyu amaçlı kullananların, gelecek yıllarda tarım arazilerinin azalacağını düşünen ve yaylacılığın bittiğini düşünenlerin sayısının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

5 SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Tez çalışmasının amacı; Kahramanmaraş Ahir Dağı örneğinde fiziksel çevre koşullarının doğal kaynaklardan yararlanma biçimleri üzerindeki etkilerini, dağ ekosistemlerinin sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerinin de önemli olduğunu vurgulamak, fiziksel çevre koşulları ile sosyo-ekonomik ve kültürel yapının bir etkileşim içerisinde olduğunu belirlemektir.

Çalışma kapsamında Ahir Dağı'nın fiziksel çevre verilerinin analiz edilebilmesi için ArcGIS programı kullanılarak sayısal haritalar oluşturulmuş, sosyo-ekonomik ve kültürel verilerin analiz edilebilmesi amacı ile alanda bulunan kırsal yerleşimlerde yaşayan bireylere yüz yüze metodu ile anket uygulanmıştır. Anket formu ile elde edilen veriler SPSS programı ile değerlendirilerek araştırma alanının sosyo-ekonomik ve kültürel verileri elde edilmiştir.

Çalışmanın amacına uygun olarak fiziksel çevre koşullarından yükselti ve arazi örtüsünün doğal kaynaklardan yararlanma biçimleri üzerindeki etkisi varyans analizi aracılığı ile incelenmiştir. Bu çalışmada varyans analizinin yükselti ve arazi örtüsünün sosyo-ekonomik ve kültürel hatta demografik verilere göre değişimini ortaya konması çalışmanın özgünlüğünü göstermektedir. Taş ve Yakar (2009), yükselti ve arazi örtüsü arasındaki ilişki Coğrafi bilgi sistemleri aracılığı ile incelemiştir. Ancak bu çalışma da ise anket ve varyans analizi metodu ile tercih edilmiştir. Bu metodun tercih edilmesi çalışmanın özgünlüğünü desteklemektedir. Çalışma sonucunda yükselti ve arazi örtüsü ile demografik, sosyo-ekonomik, kültürel yapı ve doğal kaynaklardan yararlanma biçimleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Çalışma sonucunda yükselti ile gelir durumunun artış göstermesi dağlık bölgelerde yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermemektedir. Kısakürek (2006), Taş ve yakar (2009), ve Karagel ve Karagel (2010) çalışmalarında yükselti ile gelir durumunun azaldığını ortaya koymuşlardır. Ancak bu çalışmalar ile benzerlik göstermemesi Ahir Dağı'nda yaylacılık faaliyetinin kimlik değişimini açıkça ortaya koyması açısından önemlidir. Ayrıca orman arazi örtüsünde yapılaşmanın çevre üzerinde önemli bir tehdit olduğunun ortaya konması Ahir dağında ki kimlik değişimini destekleyen bir sonuç olması nedeni ile önemlidir.

Bu sonuçlar yükselti ile meraların önem derecesinin artması ve hayvancılık amaçlı yaylacılığın yükselti ile artış göstermektedir. Taş ve Yakar (2009), Karagel ve Karagel

(2010) ile benzer sonuçlar elde edilmiş olması önemlidir. Ahir Dağı'nda hayvancılık amaçlı yaylacılığın azalarak da olsa devam ettiğini ortaya koyması açısından önemlidir.

Araştırma sonucunda yükselti ile eğitim seviyesinin düştüğü belirlenmiştir. Kısakürek (2006), Çimen Dağı'nın yöre halkının eğitim seviyesini düşük ve çevre bilincinin olmaması ile benzer sonuçlar elde edilmiş olması önemlidir.

Kahramanmaraş Ahir Dağı örneğinde gerçekleştirilen bu çalışma doğa koruma çalışmalarının ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin önem kazandığı günümüzde hem dünya hem de ülkemiz açısından önemli sonuçlar içermektedir. Çalışma kapsamında fiziki verilerin yanı sıra sosyo-ekonomik ve kültürel yapının değerlendirilmesi doğa koruma faaliyetleri açısından önemli bir yaklaşımdır. Tez çalışması kapsamında elde edilen sonuçlar dağlık alanlarda yürütülen doğa koruma çalışmalarına yönelik olarak değerlendirilmiş ve öneriler geliştirilmiştir.

Fiziksel çevre koşullarının kırsal yerleşimlerin demografik, sosyo-ekonomik ve kültürel yapı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlar dağlık bölgelerde bir kimlik değişiminin yaşandığını göstermektedir. Rekreatif amaçlı yaylacılık faaliyetleri için yüksek kesimlerin tercih edilmesi dağ ekosistemlerini yapılaşma tehdidi ile karşı karşıya bırakmaktadır. Yapılaşma ve ulaşım gibi altyapı faaliyetlerinin dağ genelinde yaygınlaşması doğal kaynakların sürdürülebilirliği önündeki en önemli tehdittir. Yaylacılık faaliyetleri, koruma kullanma dengesi içerisinde planlı bir şekilde yürütülmelidir.

Ahir Dağı genelinde toprak yapısı bakımından 7.sınıf toprakların çoğunlukta olmasına rağmen tarım faaliyetleri oldukça fazladır. 7.sınıf toprakların verimli hale getirilmesi için girdi kullanımının artması hem ekonomik olarak hem de çevre açısından oldukça önemli kirliliklere neden olmaktadır. Bu nedenle toprak yapısına uygun tarım faaliyetlerinin desteklenmesi son derece önemlidir. Elde edilen tüm veriler değerlendirildiğinde meyvecilik ve bahçecilik faaliyeti geliştirilmeli ve desteklenmelidir.

Araştırma alanında yaşayan yöre halkının gelir durumlarının oldukça yetersiz olduğu, bu durumun doğal kaynakların sürdürülebilirliği ve kimlik değişimi üzerinde oldukça etkili olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda yöre halkının gelirlerinin iyileştirilmesi için önlemler alınmalıdır. Geçim kaynakları çeşitlendirilerek desteklenmelidir.

Ahir Dağı bünyesinde farklı yükseltilerde bitki toplayıcılığı ve arıcılığın bir geçim kaynağı olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu faaliyetler köy halkına gelir sağlama

açısından desteklenmeli ancak nesli tehlike altında olan türler ile ilgili eğitimler verilmelidir.

Ahir Dağı'nda otlatma amacı ile yaylacılık faaliyeti yürütülmektedir. Ormanlık alanlarda ve yüksek dağ stebi üzerinde otlatma baskısı flora ve faunaya zarar verebilmektedir. Bu nedenle hayvancılığın geliştirilmesi için mera alanları artırılmalıdır.

Köy yerleşimlerinde en önemli çevre kirleticisi etmenin çöp olması önemli bir sorundur. Alanda bulunan köy yerleşimlerinin büyükşehir belediyesine bağlanması nedeni ile çöp toplama işlemi belediyeler tarafından yapılmalıdır.

Kırsal yerleşmelerde yaşayan bireylerin eğitim düzeylerinin yükseltilmesi çevre bilinci düzeyinin yükselmesine önemli katkı sağlayacaktır. Köylerde yaşayan bireylerin eğitim seviyelerinin yükseltilmesinin yanı sıra çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik eğitimler verilmelidir. Bu konuda sivil toplum örgütleri Ahir Dağı doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliği için denetleyici bir rol üstlenmesinin yanı sıra altyapı ve onarım çalışmalarında yerel yönetimlere destek olmalıdır (Kısakürek, 2006).

Araştırma alanı fiziki veriler açısından değerlendirildiğinde flora ve fauna açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyel üzerinde yazlık ev yapımı, rekreatif faaliyetler, aşırı kesim, avcılık, bilinçsiz otlatma ve madencilik gibi insan müdahaleleri baskı oluşturmaktadır. Flora ve fauna açısından önemli ve hassas alanlar koruma altına alınmalı ve koruma alanları çevresinde zonlar oluşturulmalı, birbiri ile bağlantıları yeşil koridorlar aracılığı ile sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Anonim, 1924. Köy Kanunu. T.C. Resmi Gazete, Tarih: 07.04.1924 Kanun No:442 Sayı:68 Kabul Tarihi: 18.03.1924, Tertip:3 Cilt: 5 Sayfa: 336 Ankara.
- Anonim, 1992. Rio Deklerasyonu Gündem 21, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, 3-14 Haziran 1992, Rio de Janeiro, Brezilya.
- Anonim, 2000. Kırsal Kalkınma ÖİK Raporu, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Devlet, Planlama Teşkilatı, Ankara.
- Anonim, 2005a. 5286 Sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, URL (erişim tarihi: 04.10.2015) http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/7cfdde9db36af8e_ek.pdf?tipi=38&turu=D&subs=0
- Anonim, 2005b. Toprak ve Arazi Sınıflaması Standartları Teknik Talimatı. T.C. Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara, URL (erişim tarihi:05.11.2015) http://www.tarim.gov.tr/Belgeler/Mevzuat/Talimatlar/ToprakAraziSiniflamasiStandartlarıTeknikTalimatıIlgiliMevzuat_yeni.pdf
- Anonim, 2006. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, URL (erişim tarihi: 04.10.2015) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060204-9-2.pdf>
- Anonim, 2007. Köy Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. T.C. Resmi Gazete, Tarih: 02.06.2007 Kanun No:5673 Kabul Tarihi: 27.05.2007, Ankara.
- Anonim, 2009a. Kentleşme Şurası, Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporu T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Kentleşme Şurası Genel Sekreterliği, Bakanlıklar, Ankara.
- Anonim, 2009b. Gaziantep İl Çevre Durum Raporu. T.C. Gaziantep Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Gaziantep.
- Anonim, 2010. Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013). T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı. URL (erişim tarihi: 06.10.2015) <http://www.trakya2023.com/uploads/docs/28062013eNfTzK.pdf>
- Anonim, 2012. On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. T.C. Resmi Gazete, Tarih:06.12.2012, Kanun No: 6360, Kabul Tarihi:12.11.2012, Ankara.
- Anonim, 2014a. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2014-2020. T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü URL (erişim tarihi:04.10.2015) http://kkp.tarim.gov.tr/ADMIN/App_Upload/UKKS.pdf
- Anonim, 2014b. Büyükşehir Belediyesi Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı. Mahalli İdareler Araştırma ve Geliştirme Merkezi, Çankaya, Ankara.

- Anonim, 2015. İllere Ait İstatistiki Veriler. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü.
- Ağamemmedov, N., 2015. Dağlık Arazilerde Sosyal Altyapının Geliştirilmesinin Ekonomik ve Coğrafi Özellikleri: Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Dağlık Şirvan İktisadi-Coğrafi Bölgesi Örneği. Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:31, s:317-329.
- Akman, Y.,Daget, P., 1981. Problème spossésper la détermination desclimates Méditerranées, Communications. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi, Cilt:2, Sayı:24, Ankara.
- Alp, A., Büyükçapar, H.M., Eren, A., 2003. Menzelet Baraj Gölü (Kahramanmaraş) Balıkçılığı ve Ekonomik Olarak Avlanan Balık Türleri. KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi, Cilt:6, Sayı:2, s:142-145, Kahramanmaraş.
- Altın, T. B., 2008. Melendiz ve Keçiboyduran Dağları'nda Yanlış Arazi Kullanımının Vejetasyon Dağılışı Üzerindeki Etkileri. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:51.
- Ashley, C., 2000. TheImpacts of Tourism on RuralLivelihoods: Nambia'sExperience. Overseas Development Institue, Portland House, StagPlace, London, UK.
- Ashley, C., 2000. Applying livelihood approach estonatural resource management initiatives: experiences in Nambiaand Kenya. London, UK: Overseas Development Institute URL (erişim tarihi:05.11.2015) <http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/2740.pdf>
- Atay, H.,Tüvan, A., Demir, Ö., Balta, İ., 2012. İklim Değişikliğinin Sağlık Üzerine Etkileri. Meteoroloji Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesi Başkanlığı Klimatoloji Şube Müdürlüğü, Ankara.
- Avşar, M. D., 1997. Kahramanmaraş Yeşil Kuşak Projesi ve Kente Olan Katkıları. ÇEV-KOR Ekoloji Çevre Dergisi, Cilt:7 Sayı:25, s:15.
- Bahadıroğlu, C., Akıncı, M., Kalkar, Ö., 2007. Kahramanmaraş Ahir Dağı'nda Cetoniidae ve Buprestidae (Coleoptrea) Familyalarına Bağlı Türler ve Bu Türlerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılımı. KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi, Cilt:10 Sayı:1, s:6-12, Kahramanmaraş.
- Baylan, E., 2009. Doğaya İlişkin İnançlar, Kültür ve Çevre Sorunları Arasındaki İlişkilerin Kuramsal Bağlamda İrdelenmesi, Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi, Cilt:1 Sayı:2, Ankara.
- Beniston, M., 2003. Climatic change in mountain regions: a review of possible impacts. In Climate variability andc hange in high elevation regions: Past, present&future. S:5-31, Springer, Hollanda.
- Cankurtaran, N.Ş., 2005. Taşımali İlköğretim. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı, Tezsiz Yüksek Lisans Programı, s:3, Ankara.
- Ceylan, B., 2009. Kilikya'da Geç Antik Dönem Kırsal Yerleşimleri: Kanytellis Örneği. Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayınları, OLBA Dergisi XVII, s:45-62.

- Çakmak, B.Y., 2011. Kırsaldan Kente Göç ile Kent Çeperlerinde Oluşan Konutların Mekansal Dizim Yöntemiyle Analizi: Konya Örneği. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Doktora Tezi, s:14, Konya.
- Çekiç, T., 2014. Kırsal Planlama Ders Notları. Yıldız Teknik Üniversitesi. URL (erişim tarihi: 25.11.2015)
http://www.yarbis1.yildiz.edu.tr/web/userCourseMaterials/tinal_6ec13f15dc3a91b488d393e11c278a9f.pdf
- Çelik M.A., Karabulut, M., 2013, Ahir Dağı (Kahramanmaraş) ve Çevresinde Bitki Örtüsü ile Yağış Koşulları Arasındaki İlişkilerin MODIS Verileri Kullanılarak İncelenmesi (2000-2010). Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi, Cilt:6, Sayı:1, s:123-133.
- Çelik, M. A., 2012. Islahiye İlçesi Arazi Kullanımı Üzerinde Yükselti, Eğim ve Toprak Faktörlerinin Etkisi. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı:4, 173-186.
- Çetin, T., 2003. Doğal Ortam Ekonomik Faaliyet İlişkisine Bir Örnek Kozak Yöresi Bergama. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(1).
- Çondur, F., Cömertler, N., 2010. Çevre Kirliliği ve Yoksulluk İlişkisi: Büyük Menderes Havzası Örneği, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, s:65-72, ISSN:1309-8020.
- Davran, M., 2007. Türkiye’de Kalkınma Sürecinde Kırsal Çevre Sorunları ve Toplumsal Bilinç Düzeyi. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 10 (2), s:36-52.
- Dheressa, D. K., 2013. The Socio-Economic and Environmental Impacts of Large Scale (Agricultural) Land Acquisition on Local Livelihoods. Oslo Üniversitesi Kalkınma ve Çevre Merkezi, Yüksek Lisans Tezi, Norveç.
- Doğanay, S., 2010. İşlevsel Değişim Sürecinde Çakırgöl Çevresinde Yaylalar ve Yaylacılık. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 2. (s.611-639).
<http://www.insanbilimleri.com>
- Doygun, H., Alphan, H., Gürün, D. K. 2007. Kahramanmaraş kenti ve yakın çevresinde arazi örtüsü - alan kullanımı değişimlerinin belirlenmesi ve sürdürülebilir alan kullanım önerileri geliştirilmesi. TÜBİTAK Projesi.
- Doygun, H., İlçim, A., Atmaca, M., Oğuz, H., 2010. Kahramanmaraş Kentinde Biyotopların Haritalanması, TÜBİTAK.
- Doygun, H., Kısakürek, Ş., Erdoğan, N., Hatipoğlu, İ.H., 2014. Kahramanmaraş – Ahir Dağı Bitki Örtüsü Değişiminin Uzaktan Algılama Yöntemi ile İncelenmesi. II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu s:721-728, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Duran, C., 2012. Mersin İli Orman Alanlarının Fizyografik Özelliklere Göre Dağılımı. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:9, Sayı:1, ISSN:1303-5134.
- Duran, C., 2013. Türkiye’nin Bitki Çeşitliliğinde Dağlık Alanların Rolü. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi (BİBAD), Cilt:6, Sayı:1, s:72-77.

- Dursun, H., 2007. Belediye Dizgesine Getirilen Yeniliklere Genel Bir Bakış. TBB Dergisi, Sayı:70, s:367.
- Eminağaoğlu, Z., Çevik, S., 2005. Kırsal Yerleşmelere İlişkin Tasarım ve Planlama Politikalarının Bölgesel Ölçek İçinde Değerlendirilmesi. 72-81. URL (erişim tarihi: 02.11.2015) http://www.spo.org.tr/resimler/ekler/34815ad542a4a7c_ek.pdf
- Erdönmez, C., 1999. Bursa – Keles Kırsal Alanlarındaki Toplumsal Yapının Çevre Sorunları Üzerine Etkisi, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri:A, Cilt:49, Sayı:1, s:41-58, İstanbul.
- Geray, C., 1974. Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar (Sorunlar, Yaklaşımlar, Örgütlenmeler). Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Sayı:139, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Geray, C., 1982. Kırsal Alanda Ekonomik Yapı ve Toplumsal Değişmenin Boyutları. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt:37, Sayı:3 s:65-87.
- Geray, C., 1999. İşlendirme Açısından Kırsal Gelişme Yöneltilerimiz-Yaklaşım ve Uygulamalara Toplu Bakış, Friedrich-Ebert Vakfı, İstanbul.
- Geray, U., Küçükkaya, İ., 2011. Havza Yönetim Modeli Üzerine Düşünceler, URL (erişim tarihi: 08.11.2015) <http://www.cekulvakfi.org.tr/img/doc/havzayonetimmodeli.doc>
- Good, A. H., Cooper, D. K., Malcolm, A. J., Ippolito, R. M., Koren, E., Neethling, F. A., Lamontagne, L. R., 1992. Identification of carbohydrate structures that bind human antiporcine antibodies: implications for discordant xenografting in humans. In Transplantation proceedings Vol. 24, No. 2, pp. 559-562.
- Gökçer, E., 2012. Bartın Kenti ve Arıt Havzası Örneğinde Peyzaj Değerlendirme Üzerine Bir Araştırma. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, ISSN:1302-0943, Cilt:14, Sayı:21, s:82-91.
- Görmüş, S., Oğuz, D., 2013. Kırsal Yerleşim ve Korunan Alan Arasındaki Etkileşimin Değerlendirilmesinde Peyzaj Karakter Analizinin Rolü: Kapısu Yu Havzası Örneği. Tarım Bilimleri Dergisi. Sayı:19, s:310-322.
- Görün, M., 2004. Kırsal Kalkınmada İl Özel İdaresinin Rolü ve İlçe Özel İdaresinin Kurulması Konusunda İl Genel Meclisi Üyeleri Üzerinde Bir Araştırma (İzmir, Konya ve Ağrı Örneği). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:6, Sayı:1, İzmir.
- Gözübol, A.M., Yüksel, F.A., Sezgin, N., 2004. Kahramanmaraş'ın Depremselliği. Kahramanmaraş Sempozyumu, URL (erişim tarihi:08.10.2015) http://eskisite.kahramanmarasbb.com/images/stories/Sempozyumlar/kahramanmaras_sempozyumu/c3/46_Dr_Ali_malik_GOZUBOL_Dr_Fethi_Ahmet_YUKSEL_Dr_Nihan_SEZGIN.pdf
- Gül, F., 2013. İnsan-Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:14, s:17-21, Denizli.

- Günaydın, G., 2001, Türkiye’de Kırsal Yerleşme Düzenine Yönelik Planlama Yaklaşımları. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Tarım Politikaları Yayın Dizisi: 1, Ankara.
- Gürbüz M., 1999. Kahramanmaraş Merkez İlçenin Beşeri ve İktisadi Coğrafyası, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı.
- Gürer, N., Eke, F., 2012. Dağlık Alanlarda Turizm ve Ekonomik Kalkınma İlişkisinin Sürdürülebilirlik Göstergeleri ile İrdelenmesinde Bir Yöntem Önerisi: Erzurum, Erzincan, Bayburt Bölgesi Örneği. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt:27, Sayı:1, s:125-133, Ankara.
- Gürgen, G., 2003. Çapans Dağları Kuzeyinin Rize Glasyal Morfolojisi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:23, Sayı:3.
- Hadimli, H., Karakuzulu, Z., Birinci, S., 2010. Akseki İlçesindeki Göçebe Hareketler. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, URL (erişim tarihi:09.11.2015)
http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi10pdf/hadimli_halil.pdf
- Han, F., 2014. AHP-Based Fuzzy Comprehensive Evaluation for Urbanization of Mountainous Area in Xianning. Advanced Materials Research, ISSN: 1662-8995, s:1331-1336, Trans Tech Publications, İsviçre.
- Jamala, G. Y., Jada, M. Y., Yidau, J. J., Joel, L., 2013. Socio-Economic Contribution of SheaTree (Vitellaria paradoxa) in Support of Rural Livelihood in Ganye.Sourtheastern Adamawa State, Nijerya, Cilt:6, Sayı:5, s:75-81.
- Kalaycıoğlu, S., 1993. Çevre Sorunlarına Sosyolojik Bir Bakış, Toplum ve Çevre. (Yayına Hazırlayan: Yakın Ertürk), Sosyoloji Derneği Yayınları, Ankara.
- Kara, M., Görün, M., 2008. Kırsal Kalkınmada İl Özel İdarelerinin Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin ve İlçe Yönetimlerinin Rolü ve Bazı Uygulamalar. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 13 (1), s:411-433.
- Karadoğan, S.,Tonbul, S., 2005. Adıyaman Havzasında Kuvarter’deki Doğal Ortam Koşullarının Yerleşmelerin Dağılışı ve Diğer İnsan Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri. Türkiye Kuvartener Sempozyumu, İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü, s:191-204.
- Karagel, H., Karagel, D.Ü., 2010. Devrek İlçesi’nde Yerleşmelerin Kuruluş Yeri Seçiminde Etkili Olan Coğrafi Faktörler. Nature Sciences, e-Journal of New World Sciences Academy Cilt:5, Sayı:2, ISSN:1306-3111, s:76-97.
- Kavak, Y., 1997. Dünyada ve Türkiye’de İlköğretim. Pflagen Yayınları, Ankara.
- Kısakürek, Ş., Karadeniz, N., 2009. Kahramanmaraş Çimen Dağı Yönetim Planlaması. Tarım Bilimleri Dergisi, Cilt:15, Sayı:2, 173-180.
- Kısakürek, Ş.,1997. Kahramanmaraş Ahir Dağı Bünyesinde Ekolojik Unsurlarla Dengeli Ana Kullanım İlkelerinin Belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.

- Kısakürek, Ş., 2006. Kahramanmaraş Çimen Dağı Örneğinde Dağlık Alan Yönetim Planlaması. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Doktora Tezi, Ankara.
- Kısakürek, Ş., Doygun, H., Gözcü, M., 2014. Kahramanmaraş – Ahir Dağı Bitki Örtüsünün Biyoiklim Katları Doğrultusunda İncelenmesi. II.Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu s:88-95, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Kiper, T., 2013. Kentsel ve Kırsal Alanların Planlamasında Kimliğin Rolü. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi 6 (2). S:73-77. www.nobel.gen.tr
- Koç, İ., Eryurt, M.A., Adalı, T., Seçkiner, P., 2008. Türkiye'nin Demografik Dönüşümü. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. URL (erişim tarihi: 29.10.2015) http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TurkiyeninDemografikDonusumu_220410.pdf
- Koday, S., Erhan, K., 2010. Çoruh Vadisinde Nüfusun Dağılışı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:14, Sayı:2, s:2-10.
- Korgavuş, B., 2013. Sosyo-ekonomik ve Doğal Çevre Faktörlerinin Kültürel Peyzaja Etkileri: Rize Merkez İlçesi Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Korkmaz, H., 2001. Kahramanmaraş Havzası'nın Jeomorfolojisi, T.C. Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, No:3, s:197, Kahramanmaraş.
- Lusiana, B., Khususiyah, N., Hairiah, K., van Noordwijk, M., Cadisch, G., 2010. Trade-off analysis of land use change, livelihood and environmental services in the upper Kontocatchment (Indonesia): prospecting land use options with the FALLOW model. In International Conference on Integrative Landscape Modelling, s:3-5, Montpellier, Fransa.
- McHarg, I.L., 1969. Processes as Values in Design with Nature. Published for the American Museum of Natural History, s:279, New York, A.B.D.
- Pınar, A., Yılmaz, H., Koyuncu, E., 2008. Köy Hizmetlerinin Yerelleştirilmesi. Ekim-2009, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Söğütözü, Ankara.
- Santej, B., 2011. Land Use and Its Changes. URL (erişim tarihi:03.11.2015) http://www.alpconv.org/en/newsevents/alpine/conferenceenvironmentalandmountains/presentations/Documents/Borut_Santej.pdf?AspxAutoDetectCookieSupport=1
- Sensoy, S., Demircan, M., Ulupınar, Y., Balta, İ., 2008. Türkiye İklimi. Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, P.O.Box: 401, Ankara.
- Soysal, M., 2006. Köy Sosyolojisi. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Genel Yayın No:211, Ders Kitapları Yayın No: A-66, 2.Baskı, Ç.Ü Ziraat Fakültesi Ofset Atölyesi, Adana.
- Soykan, A., Efe, R., Atasoy, E., 2008. Dağların Fonksiyonları: Türkiye Dağları Örneği, International Conference Education, Science, Economics and Technologies In The Global World, 12-14 Eylül, Burgaz, Bulgaristan.

- Şengün, M.T., 2007, Harput Platosunda Doğal Ortam İnsan İlişkileri ve Doğal Çevre Planlaması. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fiziki Coğrafya Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Elazığ.
- Şenol, P., Akan, E.A., 2011. Kırsal Yaşam/Kırsal Konut: Bir Yaşam Biçimi Olarak Geleneksel Kırsal Konut Üretiminde Kızılıçık Köyü Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:24, s:143-160, Isparta.
- Taş, B., Yakar, M., 2009. Afyonkarahisar İlinde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı. Coğrafi Bilimler Dergisi, Cilt:7, Sayı:2.
- Taşdemir, C., Aytar, F., Öztürk, S., 2014. Hava Kirliliğinin Ormanlar Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi ve Gözlenmesi Uluslararası İşbirliği Programı (ICP Forests) Kapsamında Taç Durumu ve Zarar Etmenlerinin Türkiye'deki Uygulama ve Değerlendirilmesi, II.Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu s:362-379, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Temurçin, K., Şenol, P., 2008. Kırsal Alanda Kamusal Hizmet Sunumlarındaki Dönüşümün Mekânsal Etkileri: Isparta İli Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Sayı:18, s:195-214, Isparta.
- Toroğlu, E., Kılınç, N., 2008. Binboğa Dağlarında Yaylacılık. Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü DOA Dergisi, Sayı:14, s:33-60.
- Türk, D., Özkan, B., Ünlü, H.Y., 2014. Kahramanmaraş Çimen Dağı – Uludaz Tepesi'nde Yayılış Gösteren Uğur Böceklerine Yönelik Doğa Koruma Yönetimi Önerileri. II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu, s:416-425, Isparta.
- Varol, Ö., Tatlı, A., 2003. Çimen Dağı'nın (Kahramanmaraş) Floristik Özellikleri. ÇEVKOR, Cilt:12, Sayı:46, s:17-28.
- Whelan, M. P., 2005. Reading the Talamanca landscape: landuse and livelihoods in the Bribri and Cabécar in digenous territories. M. Sc.,Tropical Agricultural Research and Higher Education Center, Turrialba, Kosta Rika.
- Yanardağ, M.Ö., Özgen, Ü., 2003. Nüfus Kavramı ve Türkiye'de Nüfusun Gelişim Sürecinin Değerlendirilmesi. Mevzuat Dergisi, Yıl:6 Sayı:66
- Yeleser, L., 2006. Kahramanmaraş ve Yakın Kuzeyinin Mühendislik Jeolojisi Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Jeoloji Mühendisliği Anabilim Dalı.
- Yılmaz, B., Atik, G., 2006. Doğal Peyzaj Özelliklerinin Kırsal Yerleşimler Üzerindeki Etkileri: Bartın Örneği. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Dergisi 8 (10), s:1-9.
- Yu, L. L.,Xia, Z. Q., Cai, T., Guo, L. D., 2012. Variations of Temperature, Precipitation, and Extreme Events in Heilongjiang River.Procedia Engineering, 2012 International Conference on Modern Hydraulic Engineering, 28, 326-330, Nanjing, Çin.
- Zeybek, H.İ., 2003. Akdağ'ın (Tokat) Doğal Ortam Özellikleri ve Turizm Potansiyeli. Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt:8, Sayı:9.

Zuazo, V. D., Martínez, J. F., Pleguezuelo, C. R., Raya, A. M., Rodríguez, B. C., 2006. Soil-erosion and run off prevention by plant covers in a mountainous area (Spain): implications for sustainable agriculture. *Environmentalist*, Cilt:26, Sayı:4, 309-319, İspanya.

EK-1

Kahramanmaraş Ahir Dağı Karakter Analizi ve Doğa Koruma Stratejilerinin Geliştirilmesi Başlıklı TUBITAK Projesi Kapsamında Köylerde Uygulanacak Anket Formu

Köyün adı:

Anket düzenleme tarihi:

1) Katılımcının

Yaşı:..... Eğitim düzeyi:..... Mesleği:.....
Gelir düzeyi:.....

2) Köyde sürekli mi yoksa dönemlik mi ikamet ediyorsunuz?

Sürekli ()döneminde () Açıklama.....

3) Bulduğunuz Köyün/mevkinin altyapı yeterliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

	Kötü	Orta	İyi	Açıklama
Ulaşım				
Haberleşme/Telekomünikasyon				
İçme Suyu				
Elektrik				
Kanalizasyon				

4) Bulduğunuz Köyde/mevkiye zorunlu eğitim için olanaklar yeterli midir?

İlkokul () Ortaokul () Lise ()

5) Çöpler nasıl toplanmakta ve uzaklaştırılmaktadır?.....

(Soru 5'den sonra Bağ evleri için 30. sorudan başlayalım)

6) Köyde günümüzde başlıca geçim kaynakları nelerdir? Önem sırasını belirtiniz.

Tarım () Hayvancılık () Arıcılık () İşçilik () Memurluk () Avcılık ()
Diğer.....

7) Tarım, hayvancılık ve arıcılık gibi doğal kaynaklara bağlı geçim faaliyetlerinde karşılaşılan başlıca sorunlar nelerdir?

Toprağın verimsizliği () Arazinin eğimli olması () Meraların yetersizliği () İklimin uygun olmaması () Doğal afetler () Diğer

8) Geçim kaynaklarında son 20 – 30 yıl içerisinde değişim söz konusu olmuş mudur? (Nasıl?)

.....
.....

9) Geçim kaynaklarının gelecek yıllarda değişeceğini düşünüyor musunuz? (Neden?)

.....
.....

10) İmkancınız olsaydı geçim faaliyetlerinizi hangi şekilde geliştirmek veya değiştirmek isterdiniz?

.....
.....

11) Çevrenizdeki en önemli doğal kaynaklar sizce hangileridir? Önem sırasını belirtiniz.

Tarım toprağı () Akarsu ve göller () Madenler () Ormanlar () Meralar () Diğer.....

12) Çevrenizdeki doğal kaynaklardan hangi amaçlarla yararlanıyorsunuz?

.....
.....

13) Çevrenizdeki doğal kaynakların miktarında ve kalitesinde son 20-30 yıl içerisinde ne tür değişiklikler olmuştur?

.....
.....

14) Çevrenizdeki doğal kaynakların miktarı ve kalitesinin gelecek yıllarda değişeceğini düşünüyor musunuz?

15) Doğal kaynakların korunması için yetkililerce yeterli çalışma yapılmakta mıdır?

Evet () Hayır () Diğer.....

16) Doğal kaynakların korunması için sizce hangi çalışmaların yapılması gerekmektedir?

.....
...

17) Köy ve yakın bölgenizle ilgili çevreyi kirletici kaynaklar nelerdir?

Çöp alanları () Tarım ilaçları () Karayolu trafiği () Ev ısıtma sistemleri () Hayvancılık faaliyetleri () Diğer.....

18) Doğal kaynaklar üzerindeki en önemli tehditler sizce nelerdir?

Tarım faaliyetleri () Hayvancılık () Yapılaşma () Diğer.....

19) Hayvancılık/otlatma amacıyla yaylacılık faaliyetleri yaygın olarak yürütülmekte midir?

Evet () Hayır () Diğer.....

20) Yaylacılıkta dağın hangi kesimleri daha çok tercih edilmektedir?

.....
...

21) Yaylacılıkta son 20-30 yıl içerisinde ne tür değişiklikler olmuştur?

.....
...

22) Yaylacılık faaliyetlerinin gelecek yıllarda değişeceğini düşünüyor musunuz?

.....
...

23) Çevrenizdeki bitki örtüsünde son 20-30 yılda ne tür değişiklikler olmuştur? Nedenleri nelerdir?

	Azalma	Artma	Neden
Ormanlarda			
Çamlıklarda			
Meralarda			
Diğer			

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, soyadı : İbrahim Halil HATİPOĞLU
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 27.09.1990, Şanlıurfa
Medeni hali : Bekar
Telefon : 0 (542) 423 1303
e-posta : ibrahimhhatipoglu@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	KSÜ Peyzaj Mimarlığı A.B.D.	2016
Lisans	Atatürk Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü	2013
Lise	Viranşehir Anadolu Lisesi	2008

İş Denevimi

Yıl	Yer	Görev
2014-2016	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	TÜBİTAK-Bursiyer

Yabancı Dil

İngilizce, Portekizce

Yayınlar

Doygun, H., Gözcü, M., Hatipoğlu, İ. H., 2014. Kent Ormanlarında Çevresel Gürültü Düzeylerinin İncelenmesi: Kahramanmaraş Kenti Örneği. III. Uluslararası Odun Dışı Orman Ürünleri Sempozyumu, 8-10 Mayıs 2014, Kahramanmaraş.

Doygun, H., Kısakürek, Ş., Erdoğan, N., Hatipoğlu, İ. H., 2014. Kahramanmaraş - Ahir Dağı Bitki Örtüsü Değişiminin Uzaktan Algılama Yöntemi ile İncelenmesi. II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu, 22-24 Ekim, Isparta, 721-728.

- Doygun, N; Kısakürek, Ş; Gözcü, M; Hatipoğlu, İ. H, 2014. Açık Maden Ocakları Ekosistem Restorasyonunda Bitki Örtüsü Özellikleri, Ulusal Mermer ve Taş Ocakları Onarım Teknikleri Sempozyumu, 18-20 Eylül, Isparta.
- Hatipoğlu, İ. H; Bilginer, S; Kaman, M, 2014. Kumaşır Gölü'nün Doğal Çevre ve Peyzaj Açısından Önemi ile Koruma Stratejileri Üzerine Bir Araştırma. II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Kısakürek, Ş., Doygun, H., Hatipoğlu, İ. H., Gözcü, M., 2014. Açık Maden Ocaklarının Doğal ve Kültürel Peyzajlar Üzerindeki Etkileri. Ulusal Mermer ve Taş Ocakları Onarım Teknikleri Sempozyumu, 18-20 Eylül, Isparta, 151-160.2.
- Doygun, H., Kısakürek, Ş., Uzun, O., Erdoğan, N., Kop, A., Kalınkütük, H., Gözcü, M., Hatipoğlu, İ. H, 2015. Landscape characterization and landscape diversity in Ahir mountain, Turkey. MACODESU-2015, 18-21 September, Trabzon. p. 101.